

ROZSUDOK VŠEOBECNÉHO SÚDU (druhá komora)

z 3. marca 2011*

Vo veciach T-117/07 a T-121/07,

Areva, akciová spoločnosť, so sídlom v Paríži (Francúzsko),

Areva T & D Holding SA, so sídlom v Paríži,

Areva T & D SA, so sídlom v Paríži,

Areva T & D AG, so sídlom v Oberentfeldene (Švajčiarsko),

v zastúpení: A. Schild a J.-M. Cot, advokáti,

Alstom, akciová spoločnosť, so sídlom v Levallois-Perret (Francúzsko), v zastúpení: pôvodne J. Derenne, advokát, W. Broere, solicitor, A. Müller-Rappard a C. Guirado, advokáti, neskôr J. Derenne a A. Müller-Rappard, advokáti,

žalobcovia,

* Jazyk konania: francúzština.

proti

Európskej komisii, v zastúpení: pôvodne X. Lewis a F. Arbault, neskôr X. Lewis a napokon V. Bottka a N. Von Lingen, splnomocnení zástupcovia,

žalovanej,

ktorých predmetom sú najmä návrhy na čiastočné zrušenie rozhodnutia Komisie K(2006) 6762 v konečnom znení z 24. januára 2007 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (vec COMP/F/38.899 – Rozvádzače izolované plynom) a subsidiárne zníženie pokuty, ktorá im bola uložená,

VŠEOBECNÝ SÚD (druhá komora),

v zložení: predsedníčka komory I. Pelikánová (spravodajkyňa), sudcovia K. Jürimäe a S. Soldevila Fragoso,

tajomník: C. Kristensen, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 24. marca 2009,

vyhlásil tento

Rozsudok

Okolnosti predchádzajúce sporu

- ¹ Okolnosti predchádzajúce sporu vyplývajú najmä zo zistení vykonaných Komisiou Európskych spoločenstiev v rozhodnutí Komisie K(2006) 6762 v konečnom znení z 24. januára 2007 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (vec COMP/F/38.899 – Rozvádzače izolované plynom) (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). Keďže tieto skutkové okolnosti neboli účastníkmi konania spochybnené alebo prinajmenšom platne spochybnené, musia sa na účely tohto sporu považovať za preukázané.

Dotknutý výrobok

- ² Rozvádzače izolované plynom (ďalej len „RIP“) sa používajú na riadenie energetických tokov v distribučných sieťach elektrickej energie. Je to silnoprúdové zariadenie, ktoré sa používa ako hlavný komponent v elektrárenských blokoch na kľúč.

- 3 Elektrárenské bloky sú vedľajšie elektrárenské centrály, ktoré konvertujú elektrický prúd. Okrem transformátora sú súčasťou týchto elektrárenských blokov riadiace systémy, reléový systém, batérie, ističe a rozvádzače. Úlohou rozvádzača je chrániť transformátor pred preťažením alebo izolovať obvod a nefunkčný transformátor.

- 4 Rozvádzače môžu byť izolované plynom, vzduchom alebo mať hybridnú izoláciu, pokiaľ sa kombinujú dve predchádzajúce techniky. RIP sa predávajú na celom svete ako neoddeliteľné súčasti elektrických blokov na kľúč alebo ako súčiastky, ktoré musia byť súčasťou týchto blokov. Predstavujú približne 30 až 60 % celkovej ceny týchto blokov.

- 5 Napadnuté rozhodnutie sa týka projektov RIP s napätím 72,5 kV alebo viac (ďalej len „projekty RIP“), čo zahŕňa RIP ako jednotlivé produkty, vrátane všetkých s nimi súvisiacich služieb (prenos, inštalácia, skúšky, izolácia, atď.), a elektrárenské bloky na kľúč obsahujúce RIP, ktoré zahŕňajú RIP a ďalšie komponenty elektrárenských blokov, ako sú transformátory a všetky s nimi súvisiace služby (prenos, elektroinštalácia, inštalácia, izolácia, atď.).

Dotknuté podniky

- 6 Alstom (predtým Alsthom), akciová spoločnosť založená podľa francúzskeho práva so správnou radou, je materskou spoločnosťou skupiny spoločností (ďalej len „skupina Alstom“). Skupina Alstom pôsobila v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 v oblasti dodávky a distribúcie elektrickej energie (ďalej len „odvetvie T & D“) a najmä v oblasti RIP.

- 7 V rámci skupiny Alstom boli činnosti v oblasti RIP vo Francúzsku vykonávané spoločnosťou Alsthom SA (France) až do roku 1989, teda až do dňa, keď došlo k zmene obchodného mena tejto spoločnosti na GEC Alsthom SA, ktorej 100 % vlastníkom bola GEC Alsthom NV. Dňa 16. novembra 1992 došlo k založeniu spoločnosti Kléber Eylau SA, ktorej boli pridelené francúzske činnosti v oblasti RIP na základe dohody, ktorá nadobudla účinnosť 7. decembra 1992. Kléber Eylau bola z 99,76 % vlastnená spoločnosťou Alsthom SA a z 0,04 % ju vlastnil Étoile Kléber. V júni 1993 Kléber Eylau zmenila svoje obchodné meno na GEC Alsthom T & D SA, ktoré bolo v júni 1998 zmenené na Alstom T & D SA. 100 % vlastníkom Alstom T & D SA bola Alstom Holdings (France), ktorá sama osebe bola v 100 % vlastníctve spoločnosti Alstom.
- 8 Od januára 1986 boli činnosti skupiny Alstom v oblasti RIP vykonávané súbežne vo Švajčiarsku a vo Francúzsku, zatiaľ čo spoločnosť Sprecher Energie AG sa stala dcérskou spoločnosťou v 100 % vlastníctve spoločnosti Alsthom. V novembri 1993 Sprecher Energie zmenila svoje obchodné meno na GEC Alsthom T & D AG, ktorá v júli 1997 zmenila svoje obchodné meno na GEC Alsthom AG a v júni 1998 na Alstom AG [ďalej len „Alstom (Švajčiarsko)“]. Dňa 22. decembra 2000 Alstom Power (Schweiz) AG kúpila Alstom AG. Obchodné meno nového subjektu bolo Alstom (Schweiz) AG. V novembri 2002 bol v rámci skupiny Alstom založený nový právny subjekt, na ktorý boli prevedené činnosti v odvetví T & D vo Švajčiarsku. Tento nový subjekt mal pôvodne obchodné meno Alstom (Schweiz) Services AG, ktoré bolo následne zmenené na Alstom T & D AG.
- 9 Všetky činnosti skupiny Alstom v odvetví T & D boli 8. januára 2004 prevedené na skupinu, ktorej materskou spoločnosťou je Areva, akciová spoločnosť založená podľa francúzskeho práva s predstavenstvom a dozornou radou (ďalej len „skupina Areva“). V období od 9. januára do 11. mája 2004 boli činnosti skupiny Areva v oblasti RIP vykonávané spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG, dcérskymi spoločnosťami v 100 % vlastníctve spoločnosti Areva T & D Holding SA, ktorá je sama v 100 % vlastníctve Areva (ďalej spoločne len „spoločnosti skupiny Areva“).

Správne konanie

- 10 Dňa 3. marca 2004 ABB Ltd oznámila Komisii, že v oblasti RIP dochádza k protisúťažným postupom a podala ústnu žiadosť o oslobodenie od pokút v súlade s oznámením Komisie z 19. februára 2002 o oslobodení od pokút a znížení pokút v prípadoch kartelov (Ú. v. ES C 45, 2002, s. 3; Mim. vyd. 08/002, s. 155, ďalej len „oznámenie o spolupráci“).
- 11 Postupy ohlásené spoločnosťou ABB spočívali v koordinácii predaja projektov RIP na celosvetovej úrovni, pričom išlo o rozdelenie trhov, udelenie kvót a zachovanie vzájomných trhových podielov, o pridelenie projektov RIP výrobcom vybratým na tieto účely a o manipuláciu verejných obstarávaní (koordinovaný postup pri predkladaní súťažných návrhov), aby zákazky získali títo výrobcovia, o stanovenie cien prostredníctvom komplexných dohôd týkajúcich sa projektov RIP, ktoré neboli zadené, o vypovedanie licenčných zmlúv so spoločnosťami, ktoré neboli členmi kartelu, a o výmenu citlivých informácií týkajúcich sa trhu.
- 12 Ústna žiadosť o oslobodenie od pokút, ktorú predložila ABB, bola 7. mája 2004 doplnená najmä ústnymi pripomienkami a listinnými dôkazmi. Dňa 25. apríla 2004 Komisia podmiennečne priznala spoločnosti ABB oslobodenie.
- 13 Na základe vyhlásení ABB Komisia začala vyšetrovanie a 11. a 12. mája 2004 uskutočnila inšpekcie v priestoroch viacerých spoločností pôsobiacich v oblasti RIP.

- 14 V období medzi 14. a 25. májom 2004 skupina Areva spolupracovala s Komisiu a podľa oznámenia o spolupráci jej poskytla rôzne listinné dôkazy a informácie.
- 15 Dňa 4. októbra 2004 ABB odpovedala na žiadosť Komisie o informácie.
- 16 Dňa 6. februára 2006 Komisia zaslala spoločnosti Alstom žiadosť o informácie, na ktorú Alstom odpovedala listom z 24. februára 2006.
- 17 Dňa 20. apríla 2006 Komisia prijala oznámenie o výhradách, ktoré bolo okrem spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva zaslané spoločnostiam ABB, Fuji Electric Holdings Co., Ltd a Fuji Electric Systems Co., Ltd (ďalej spoločne len „spoločnosti skupiny Fuji“), Hitachi a Hitachi Europe Ltd (ďalej spoločne len „spoločnosti skupiny Hitachi“), Japan AE Power Systems Corp. (ďalej len „JAEPS“), Mitsubishi Electric System Corp. (ďalej len „Melco“), Nuova Magrini Galileo SpA, Schneider Electric SA (ďalej len „Schneider“), Siemens AG, Toshiba Corp., ako aj piatim spoločnostiam skupiny, ktorej materskou spoločnosťou bola VA Technologie AG (ďalej len „skupina VA Tech“), vrátane samotnej VA Technologie.
- 18 Dňa 5. mája 2006 boli spoločnosti Alstom sprístupnené ústne vyjadrenia ďalších zúčastnených spoločností v súlade s oznámením o spolupráci.
- 19 Dňa 30. júna 2006 Alstom a spoločnosti skupiny Areva zaslali Komisii v stanovenej lehote svoje pripomienky k oznámeniu o výhradách. Alstom predložila v prílohe k svojej odpovedi na oznámenie o výhradách viacero interných dokumentov skupiny Alstom, v súvislosti s ktorými sa vo vzťahu k tretím osobám, okrem Komisie,

vyžadovalo dôverné zaobchádzanie. ABB, spoločnosti skupiny Fuji, Hitachi a JAEPS, Melco, Schneider, Siemens AG Österreich, Siemens a Toshiba tiež v stanovenej lehote písomne odpovedali na oznámenie o výhradách.

- 20 Listom z 12. júla 2006 spoločnosti skupiny Fuji spolupracovali s Komisiou a poskytli jej na základe oznámenia o spolupráci rôzne listinné dôkazy a informácie.
- 21 Dňa 14. júla 2006 ABB zaslala Komisii „doplnenie odpovede na oznámenie o výhradách“.
- 22 Komisia pristúpila k vypočutiu spoločností, ktorým bolo 18. a 19. júla 2006 zaslané oznámenie o výhradách.
- 23 Dňa 25. augusta 2006 Komisia sprístupnila účastníkom konania na pripomienkovanie výňatky nedôverného znenia odpovede spoločností skupiny Fuji na oznámenie o výhradách, žiadosť na základe oznámenia o spolupráci spoločností skupiny Fuji z 12. júla 2006 (pozri bod 20 vyššie), doplnenie odpovede spoločnosti ABB na oznámenie o výhradách a ďalšie dokumenty. Alstom 15. septembra 2006 predložila svoje pripomienky k týmto dokumentom, pričom poskytla vyhlásenie jedného zo svojich zamestnancov, pána S., ktorý bezprostredne poznal skutkové okolnosti sporu.

- 24 Dňa 20. septembra 2006 Komisia zaslala spoločnostiam skupiny Areva žiadosť o informácie, na ktorú tieto spoločnosti odpovedali 6. októbra 2006, pričom na účely prevozu v rámci skupiny zmieneneho v bode 9 vyššie predložili množstvo dokumentov o reorganizácii činností v odvetví T & D v rámci skupiny Alstom.
- 25 Dňa 14. novembra 2006 Komisia oznámila spoločnosti Alstom svoje stanovisko k ďalším dokumentom zmieneným v bode 23 vyššie v angličtine a na základe žiadosti, ktorú v tejto súvislosti Alstom podala 17. novembra 2006, jej Komisia 22. novembra 2006 oznámila toto stanovisko vo francúzštine. Dňa 27. novembra 2006 Alstom predložila svoje pripomienky k uvedenému stanovisku.
- 26 Dňa 4. decembra 2006 Alstom zaslala Komisii list týkajúci sa určenia právnických osôb dotknutých skutkovými okolnosťami sporu. Tento list obsahoval najmä množstvo schém zobrazujúcich jednotlivé operácie v súvislosti s reštrukturalizáciou činností v odvetví T & D v rámci skupiny Alstom.

Napadnuté rozhodnutie

- 27 Komisia prijala 24. januára 2000 napadnuté rozhodnutie, ktorého zhrnutie je uverejnené v úradnom vestníku z 10. januára 2008 (Ú. v. EÚ C 5, s. 7). Toto rozhodnutie bolo oznámené spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva 8. februára 2007.

- 28 Okrem spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva bolo napadnuté rozhodnutie zaslané spoločnosti ABB, spoločnostiam skupiny Fuji, spoločnostiam skupiny Hitachi, JAEPS, Melco, Nuova Magrini Galileo, Schneider, Siemens, Siemens AG Österreich, Siemens Transmission & Distribution Ltd (ďalej len „Reyrolle“), Siemens Transmission & Distribution SA, Toshiba a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG.
- 29 V odôvodneniach č. 113 až 123 napadnutého rozhodnutia Komisia uviedla, že rôzne podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli, sa dohodli na rozdeľovaní projektov RIP na celosvetovej úrovni, s výnimkou niektorých trhov, a to podľa dohodnutých pravidiel, najmä aby sa zachovali kvóty odzrkadľujúce v širokej miere ich odhadované historické podiely na trhu. Spresnila, že rozdeľovanie projektov RIP sa uskutočňovalo na základe spoločnej „japonskej“ kvóty a spoločnej „európskej“ kvóty, ktoré sa potom museli vzájomne rozdeliť medzi japonských a európskych výrobcov. Dohoda podpísaná vo Viedni 15. apríla 1988 (ďalej len „dohoda GQ“) upravovala pravidlá umožňujúce prideliť projekty RIP buď japonským výrobcom, alebo európskym výrobcom a zahrnúť ich hodnotu do príslušnej kvóty. Navyše v odôvodneniach č. 124 až 132 napadnutého rozhodnutia Komisia spresnila, že rôzne podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli, uzavreli nepísanú dohodu (ďalej len „spoločná dohoda“), na základe ktorej projekty RIP jednak v Japonsku a jednak v krajinách európskych členov kartelu, označených spoločne ako „výrobné krajiny“ projektov RIP, boli jednotlivito vyhradené japonským a európskym členom kartelu. Projekty RIP vo „výrobných krajinách“ neboli predmetom výmeny informácií medzi týmito dvoma skupinami a neboli zahrnuté do príslušných kvót.
- 30 Dohoda GQ obsahovala tiež pravidlá týkajúce sa výmeny informácií nevyhnutných na fungovanie kartelu medzi dvoma skupinami výrobcov, ktoré boli najmä zabezpečované sekretármi uvedených skupín, pravidlá manipulácie dotknutých verejných obstarávaní a stanovenia cien za projekty RIP, ktoré nemohli byť rozdelené. Podľa znenia svojej prílohy 2 sa dohoda GQ uplatňovala na celý svet okrem Spojených štátov, Kanady, Japonska a 17 krajín západnej Európy. Navyše na základe spoločnej dohody

projekty RIP v iných európskych krajinách než „výrobné krajiny“ vyhradené európskej skupine, pričom japonskí výrobcovia sa zaviazali neprekladať ponuky na projekty RIP v Európe.

- 31 Podľa Komisie sa rozdelenie projektov RIP medzi európskych výrobcov riadilo dohodou podpísanou rovnako vo Viedni 15. apríla 1988 a nazvanou „E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement“ (Dohoda skupiny E, ktorou sa vykonáva dohoda GQ) (ďalej len „dohoda EQ“). Stanovovala, že rozdeľovanie projektov RIP v Európe sa riadi tými istými pravidlami a postupmi ako rozdeľovanie projektov RIP v ostatných krajinách. Projekty RIP v Európe museli byť najmä oznámené, zaznamenané, pridelené, zostavené a bola im určená minimálna cena.
- 32 V odôvodnení č. 142 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že v dohode GQ a v dohode EQ, ako aj na účely organizácie kartelu boli rôzni členovia kartelu označení kódom zloženým z čísiel v prípade európskych členov a z písmen v prípade japonských členov. Pôvodné kódy boli od júla 2002 nahradené číslami.
- 33 V článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že Alstom porušila článok 81 ES a článok 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore (ďalej len „Dohoda o EHP“) tým, že sa zúčastnila na všetkých dohodách a zosúladených postupoch v oblasti projektov RIP v EHP v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004. V článku 1 písm. c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia tiež konštatovala toto dvojité porušenie, pokiaľ ide o spoločnosti Areva a Areva T & D Holding v období od 9. januára do 11. mája 2004, pokiaľ ide o spoločnosť Areva T & D AG v období od 22. decembra 2003 do 11. mája 2004, a pokiaľ ide o spoločnosť Areva T & D SA v období od 7. decembra 1992 do 11. mája 2004.

- 34 Za porušenia konštatované v článku 1 napadnutého rozhodnutia bola spoločnosť Alstom v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia uložená individuálna pokuta vo výške 11 475 000 eur, ako aj pokuta vo výške 53 550 000 eur, ktorú mala zaplatiť solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA.
- 35 Za porušenia konštatované v článku 1 napadnutého rozhodnutia bola spoločnosť Areva T & D SA uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia pokuta vo výške 53 550 000 eur, ktorú mala zaplatiť solidárne so spoločnosťou Alstom, pričom okrem tejto sumy mala zaplatiť 25 500 000 eur solidárne so spoločnosťami Areva, Areva T & D Holding a Areva T & D AG.

Konanie a návrhy účastníkov konania

- 36 Návrhmi podanými do kancelárie Súdu prvého stupňa 18. apríla 2005 spoločnosť skupiny Areva a Alstom podali žaloby, na základe ktorých sa začali tieto konania, zaregistrované pod číslami T-117/07 a T-121/07.
- 37 Súd prvého stupňa (druhá komora) na základe správy sudcu spravodajcu rozhodol o otvorení ústnej časti konania vo veciach T-117/07 a T-121/07.
- 38 Predseda druhej komory po predchádzajúcom vypočutí účastníkov konania týkajúcom sa tejto otázky uznesením z 12. marca 2009 spojil veci T-117/07 a T-121/07 na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku v súlade s článkom 50 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa. Navyše priznal dôverné zaobchádzanie týkajúce sa

dokumentov pripojených k odpovedi spoločnosti Alstom na oznámenie o výhradách (pozri bod 19 vyššie), ktoré boli doložené do spisu vo veci T-121/07.

- 39 Počas pojednávania 24. marca 2009 boli vypočuté prednesy účastníkov konania a ich odpovede na otázky Súdu prvého stupňa. Žalobkyne potvrdili, že ich dôvody a výhrady založené na porušení článku 81 ES sa mali tiež vykladať tak, že sa týkajú článku 53 Dohody o EHP. Komisia zaujala stanovisko v tom zmysle, že sa predpokladá, že solidárna zodpovednosť za porušenie práva hospodárskej súťaže je zodpovednosťou s rovnakou účasťou, pokiaľ to výrok rozhodnutia konštatujúci uvedenú zodpovednosť nespresňuje inak. Žalobkyne naopak namietali proti uplatneniu takejto domnienky. Komisia nakoniec uviedla, že v rámci posúdenia úlohy vodcu porušenia práva hospodárskej súťaže bolo potrebné zvážiť všetky kritériá, vrátane trvania výkonu tejto úlohy a intenzity tohto výkonu. Tieto pripomienky boli zaznamenané do zápisnice z pojednávania. Vo svojich záverečných pripomienkach spoločnosti skupiny Areva poukázali na nesprávne vecné posúdenie, ktoré spočívalo v domnienke, že Areva T & D AG je tou istou spoločnosťou ako Alstom T & D AG, v prípade ktorej bolo zmenené len obchodné meno.
- 40 Listami doručenými do kancelárie Súdu prvého stupňa 29. a 30. apríla 2009 Alstom a spoločnosti skupiny Areva uviedli určité pripomienky k obsahu zápisnice z pojednávania týkajúce sa odpovedí poskytnutých Komisiou na otázky Súdu prvého stupňa o režime solidárnej zodpovednosti z dôvodu porušenia práva hospodárskej súťaže.
- 41 Uznesením Súdu prvého stupňa z 3. júna 2009 bola opätovne otvorená ústna časť konania. V súlade s článkom 7 ods. 2 Pokynov pre tajomníka Súdu prvého stupňa predseda druhej komory Súdu prvého stupňa rozhodol doložiť do spisu listy doručené 29. a 30. apríla 2009.

42 Listom zapísaným do registra kancelárie Súdu prvého stupňa 18. júna 2009 Komisia uviedla svoje pripomienky k uvedeným listom. V tejto súvislosti tvrdila, že ak ukladá viacerým spoločnostiam pokutu, ktorú majú zaplatiť solidárne bez toho, aby vo výroku svojho rozhodnutia uviedla ďalšie spresnenie, nemá v úmysle riešiť otázku podielov jednotlivých dlžníkov na platbe tejto pokuty.

43 Rozhodnutím z 1. júla 2009 predseda druhej komory Súdu prvého stupňa po vykonaní zaužívaných overení týkajúcich sa presného znenia ústnych odpovedí poskytnutých Komisiou na uvedenom pojednávaní zamietol žiadosti o zmenu zápisnice z pojednávania.

44 Alstom navrhuje, aby Všeobecný súd:

— zrušil článok 1 písm. b) a článok 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia,

— subsidiárne podstatne znížil pokutu, ktorá jej bola uložená v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia,

— zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

45 Spoločnosti skupiny Areva navrhujú, aby Všeobecný súd:

- zrušil článok 1 napadnutého rozhodnutia v časti, v ktorej jednak spoločnostiam Areva T & D SA a Alstom pripisuje solidárnu zodpovednosť za porušenie za obdobie od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a jednak im pripisuje solidárnu zodpovednosť za obdobie od 9. januára do 11. mája 2004,

- subsidiárne zrušil alebo podstatne znížil pokutu, ktorá im bola uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

46 Komisia navrhuje, aby Všeobecný súd:

- zamietol žaloby ako nedôvodné,

- zaviazal žalobkyne na náhradu trov konania.

Právny stav

- 47 Keďže tieto veci, pokiaľ ide o ich predmet, súvisia a účastníci konania boli v tejto súvislosti vypočutí, Všeobecný súd sa domnieva, že ich treba na účely vyhlásenia rozsudku spojiť v súlade s článkom 50 rokovacieho poriadku.
- 48 Žaloby smerujú v prvom rade k zrušeniu článku 1 písm. b), c), d), e) a f), napadnutého rozhodnutia, alebo v prvom rade či subsidiárne k zrušeniu článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia a subsidiárne k zmene článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia.
- 49 Najskôr je potrebné preskúmať návrhy na zrušenie článku 1 písm. b), c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia. Následne budú v prípade potreby preskúmané návrhy na zrušenie článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia. Nakoniec sa prípadne preskúmajú návrhy na zmenu článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia.
- 50 Na podporu svojich návrhov vo veci T-117/07 spoločnosti skupiny Areva uvádzajú sedem žalobných dôvodov. Prvý žalobný dôvod je založený na porušení povinnosti odôvodnenia stanovenej v článku 253 ES. Druhý žalobný dôvod je v podstate založený na porušení pravidiel o pripísaní porušení, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a z článku 53 ods. 1 Dohody o EHP, ako aj na porušení všeobecných zásad právnej istoty a zákazu retroaktivity. Tretí žalobný dôvod je v podstate založený na porušení pravidiel o pripísaní porušení, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP. Štvrtý žalobný dôvod je v podstate založený na porušení

pravidiel o pripísaní porušení a o solidárnom platení pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP, na porušení článku 7 ES, ako aj na porušení všeobecných zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, právnej istoty, zákazu retroaktivity a účinnej súdnej ochrany. Piaty žalobný dôvod je založený na porušení pravidiel o solidárnom platení pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP. Šiesty žalobný dôvod je v podstate založený na porušení článku 23 ods. 2 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 [ES] a 82 [ES] (Ú. v. ES L 1, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205) a bodu 2 usmernení k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 [Zmluvy o ESUO] (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“), na nesprávnom posúdení, ako aj na porušení všeobecných zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality. Nakoniec siedmy žalobný dôvod je v podstate založený na nesprávnom posúdení a na porušení článku 81 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP, ako aj oznámenia o spolupráci.

- 51 Na podporu svojich návrhov vo veci T-121/07 Alstom uvádza osem žalobných dôvodov. Prvý žalobný dôvod je založený na porušení práva na účinný prostriedok nápravy. Druhý žalobný dôvod je v podstate založený na porušení pravidiel o solidárnom platení pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, na porušení všeobecných zásad právnej istoty a individualizácie trestov, ako aj na porušení povinnosti odôvodnenia. Tretí žalobný dôvod je založený na porušení povinnosti odôvodnenia, ktorá vyplýva z článku 253 ES. Štvrtý žalobný dôvod je založený najmä na porušení pravidiel o pripísaní porušení, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ako aj na nesprávnom právom posúdení a subsidiárne na porušení článku 25 nariadenia č. 1/2003. Piaty žalobný dôvod je v podstate založený na nesprávnom posúdení, porušení usmernení, porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, ako aj na porušení povinnosti odôvodnenia. Šiesty žalobný dôvod je v podstate založený na porušení pravidiel o dokazovaní kontinuity porušení, ktoré vyplývajú z článku 23 ods. 3 nariadenia č. 1/2003 a z článku 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962 Prvého nariadenia implementujúceho článku [81 ES] a [82 ES], v znení zmien a doplnení (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3),

ako aj na porušení zásady právnej istoty. Siedmy žalobný dôvod je založený na porušení zásady dodržiavania práva na obhajobu a článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003. Ôsmy žalobný dôvod je v podstate založený na porušení usmernení a subsidiárne na porušení zásady proporcionality.

- 52 Keďže niektoré žalobné dôvody uvedené žalobkyňami sa prelínajú, budú v záujme riadneho výkonu súdnictva posudzované spoločne.

O návrhoch na zrušenie článku 1 písm. b), c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia

- 53 Žalobné dôvody alebo výhrady, ktorých cieľom je spochybniť konštatovanie Komisie, podľa ktorého spoločnosti skupiny Areva a Alstom porušili článok 81 ES a článok 53 Dohody o EHP z dôvodu ich účasti na sérii dohôd a zosúladených postupov v EHP v obdobiach zmiených v uvedenom článku, smerujú proti článku 1 písm. b), c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia (pozri bod 33 vyššie).

- 54 Vo veci T-117/07 sú návrhy na zrušenie článku 1 písm. c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia podporené dôvodmi alebo výhradami uvedenými v žalobe, ktoré na jednej strane spochybňujú posúdenia Komisie, podľa ktorých sú Areva T & D SA za obdobie od 7. decembra 1992 do 11. mája 2004, Areva T & D AG za obdobie od 22. decembra 2003 do 11. mája 2004, a Areva, ako aj Areva T & D Holding SA za obdobie od 9. januára do 11. mája 2004 považované za osobne zodpovedné za účasť svojich odvetví činnosti v oblasti RIP alebo za účasť svojich dcérskych spoločností na sérii dohôd a zosúladených postupov v EHP (druhý, tretí, štvrtý a piaty žalobný dôvod) alebo sa na

druhej strane dovoľávajú porušenia podstatných formálnych náležitostí, ktoré mohlo mať vplyv na uvedené posúdenia (prvý žalobný dôvod).

- 55 Vo veci T-121/07 sú návrhy na zrušenie článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia podporené dôvodmi a výhradami uvedenými v žalobe, ktoré na jednej strane sponchýňujú posúdenia Komisie, podľa ktorých sa Alstom považuje za osobne zodpovednú za účasť svojich odvetví v oblasti RIP alebo za účasť svojich dcérskych spoločností na sérii dohôd a zosúladených postupov v EHP za obdobie od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 (štvrtý a šiesty žalobný dôvod), alebo sa na druhej strane dovoľávajú porušenia podstatných formálnych náležitostí, ktoré mohlo mať vplyv na uvedené posúdenia (tretí a siedmy žalobný dôvod).

Úvodné pripomienky

- 56 Z dôvodov a výhrad uvedených v žalobe vyplýva, že spoločnosti skupiny Areva na jednej strane a Alstom na druhej strane uvádzajú diametrálne odlišné tvrdenia, pokiaľ ide o pripísateľnosť porušenia za celé obdobie od 15. apríla 1988 do 11. mája 2004 alebo za jeho časť.
- 57 Alstom v podstate tvrdí, že osobná zodpovednosť, ktorá jej vznikla z dôvodu účasti jej odvetvia činnosti v oblasti RIP na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, bola po reštrukturalizácii činnosti v odvetví T & D v rámci jej skupiny prevedená na Alstom T & D SA a Alstom T & D AG. Okrem toho tvrdí, že jej nemožno pripísať nijakú osobnú zodpovednosť z dôvodu účasti uvedených dcérskych spoločností na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra

2003 do 8. januára 2004, keďže Alstom T & D SA a Alstom T & D AG, na ktoré boli uvedené činnosti prevedené, si samostatne určovali svoje správanie na trhu. Alstom nakoniec tvrdí, že osobná zodpovednosť, ktorá sa jej pripisuje z dôvodu účasti jej odvetvia činnosti v oblasti RIP, ako aj spoločností Alstom T & D SA a Alstom T & D AG na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 bola prevedená s uvedeným odvetvím činnosti a s uvedenými dcérskymi spoločnosťami (z ktorých sa následne stali Areva T & D SA a Areva T & D AG) na spoločnosti skupiny Areva, a to pri prevode činností v odvetví T & D v rámci skupiny.

58 Spoločnosti skupiny Areva naopak tvrdia, že im nemožno pripísať nijakú osobnú zodpovednosť za účasť spoločností skupiny Alstom na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004, keďže správanie spoločností Alstom T & D SA a Alstom T & D AG na trhu, na ktoré boli činnosti v oblasti RIP prevedené, určovala Alstom. Okrem toho Areva a Areva T & D Holding SA tvrdia, že im nemožno pripísať nijakú osobnú zodpovednosť za účasť ich dcérskych spoločností na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004, keďže Areva T & D SA a Areva T & D AG, na ktoré boli uvedené činnosti prevedené, určovali svoje správanie na trhu samostatne.

59 Treba uviesť, že žalobkyne vo svojich písomnostiach vychádzajú z toho, že Areva T & D SA a Areva T & D AG sú len nové obchodné mená, ktoré boli dané spoločnostiam Alstom T & D SA a Alstom T & D AG po ich prevode na skupinu Areva, ku ktorému došlo 8. januára 2004. V tejto súvislosti tvrdenia spoločností skupiny Areva, ktoré formulovali vo svojich záverečných pripomienkach na pojednávaní, podľa ktorých sa Komisia dopustila nesprávneho vecného posúdenia tým, že sa domnievala, že Areva T & D AG je tou istou spoločnosťou ako Alstom T & D AG, nemožno zohľadniť. Keďže tieto tvrdenia sú základom žalobného dôvodu založeného na tom, že napadnuté rozhodnutie je v tejto súvislosti postihnuté nesprávnym skutkovým posúdením, treba totiž pripomenúť, že podľa článku 48 ods. 2 prvého pododseku rokovacieho poriadku je uvádzanie nových dôvodov počas konania prípustné len vtedy, ak sú tieto dôvody založené na nových právnych a skutkových okolnostiach, ktoré vyšli

najavo v priebehu konania. Keďže v prejednávanej veci spoločnosti skupiny Areva neuviedli podstatné skutkové okolnosti, na ktorých by bol založený ich nový dôvod, ani *a fortiori* netvrdili, že by tieto skutočnosti vyšli najavo v priebehu konania, treba ich vyššie uvedené tvrdenia zamietnuť ako neprípustné. Vo veciach T-117/07 a T-121/07 preto treba zastávať názor, že Alstom T & D AG a Areva T & D AG označujú pod odlišnými obchodnými menami jedínú a tú istú právnickú osobu.

O prenose osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom za účasť jej odvetvia činností v oblasti RIP na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG

— Tvrdenia účastníkov konania

⁶⁰ Alstom v rámci druhej časti štvrtého žalobného dôvodu, ktorý je založený na nesprávnom právnom posúdení, Komisii vytýka, že v napadnutom rozhodnutí nepreniesla na Areva T & D SA a na Areva T & D AG osobnú zodpovednosť, ktorá jej vznikla z dôvodu, že časť jej „odvetvia T & D“ sa zúčastnila na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992.

⁶¹ Podľa spoločnosti Alstom Komisia pri uplatňovaní pravidiel o pripísaní porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP vychádzala z nesprávneho právneho

posúdenia, keď na jej vzťahy s jej bývalými dcérskymi spoločnosťami pôsobiacimi v odvetví T & D neuplatnila kritérium tzv. „hospodárskej kontinuity“, tak ako je zakotvené v judikatúre (rozsudok Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, body 356 až 359, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 27. septembra 2006, Jungbunzlauer/Komisia, T-43/02, Zb. s. II-3435, bod 132), a keď ju uznala za osobne zodpovednú za účasť časti jej „odvetvia T & D“ na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 bez toho, aby vzala do úvahy skutočnosť, že tento podnik bol po reštrukturalizačných operáciách v rámci skupiny Alstom prevedený na jej bývalé dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D. V podstate sa domnieva, že aj keď „odvetvie T&D“ skupiny nemalo pred 7. decembrom 1992 právnu subjektivitu, založenie dcérskej spoločnosti osobitne zodpovednej za toto odvetvie mimo Švajčiarska, čiže Kléber Eylau (predtým s obchodným menom Alstom T & D SA a následne s obchodným menom Areva T & D SA) v tento deň umožnilo Komisii identifikovať ku dňu prijatia napadnutého rozhodnutia právnickú osobu, na ktorú bol podnik zúčastňujúci sa na porušení prevedený a ktorej tak bolo možné pripísať uvedené porušenie. Analogické úvahy by bolo možné uplatniť, pokiaľ ide o prevod činností skupiny Alstom v odvetví T & D vo Švajčiarsku na Alstom (Schweiz) Services AG (ktorá neskôr zmenila obchodné meno na Alstom T & D AG, a potom na Areva T & D AG), k čomu došlo 22. decembra 2003.

62 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje túto výhradu zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

63 Pod pojmom „podnik“ treba v práve hospodárskej súťaže rozumieť hospodársku jednotku z hľadiska predmetu predmetného porušenia (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 12. júla 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Zb. s. 2999,

bod 11; rozsudky Súdu prvého stupňa z 29. júna 2000, DSG/Komisia, T-234/95, Zb. s. II-2603, bod 124, a z 15. septembra 2005, DaimlerChrysler/Komisia, T-325/01, Zb. s. II-3319, bod 85). Článok 81 ods. 1 ES tým, že podnikom zakazuje najmä uzavrieť dohody, alebo sa zúčastniť na zosúladených postupoch, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a ktoré majú za cieľ alebo následok vylúčovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu, je určený hospodárskym jednotkám, z ktorých každá pozostáva z jednotnej organizácie osobných, hmotných a nehmotných prvkov, ktoré dlhodobo sledujú konkrétny hospodársky cieľ a môžu prispieť k spáchaniu porušenia uvedeného v týchto ustanoveniach (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Enichem Anic/Komisia, T-6/89, Zb. s. II-1623, bod 235, a z 10. marca 1992, Shell/Komisia, T-11/89, Zb. s. II-757, bod 311).

⁶⁴ Na účely ich uplatnenia a výkonu však rozhodnutia prijaté podľa článku 81 ES musia byť určené subjektom, ktoré majú právnu subjektivitu (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa z 20. apríla 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, nazývaný „PVC II“, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Zb. s. II-931, bod 978, a z 12. decembra 2007, Akzo Nobel a i./Komisia, T-112/05, Zb. s. II-5049, bod 59). Ak teda Komisia prijme rozhodnutie podľa článku 81 ods. 1 ES, musí identifikovať fyzickú alebo právnickú osobu, či fyzické alebo právnické osoby, ktoré možno uznať za zodpovedné za správanie predmetného podniku a môžu byť z tohto dôvodu sankcionované a ktorým bude toto rozhodnutie určené (pozri v tomto zmysle rozsudok Hydrotherm Gerätebau, bod 63 vyššie, bod 11).

⁶⁵ V súlade so zásadou osobnej zodpovednosti (rozsudok Súdneho dvora zo 14. júla 1972, ICI/Komisia, 48/69, Zb. s. 619, body 131 až 141; z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 78, a z 11. decembra 2007, ETI a i., C-280/06, Zb. s. I-10893, bod 39; pozri tiež návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott k rozsudku ETI a i., už citovanému, Zb. s. I-10892, bod 71 a nasl.), podľa ktorej môže byť akákoľvek osoba považovaná za zodpovednú len za svoje vlastné konanie (návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Cosmas k rozsudku Komisia/Anic

Partecipazioni, už citovanému, Zb. s. I-4130, bod 74), v zásade prislúcha osobe, ktorá riadila podnik v okamihu, keď sa zúčastnil na porušení, zodpovednosť za toto porušenie, aj keď v čase prijatia rozhodnutia konštatujúceho porušenie za uvedený podnik zodpovedala alebo ho riadila iná osoba (rozsudky Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, SCA Holding/Komisia, C-297/98 P, Zb. s. I-10101, bod 27, a Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, C-286/98 P, Zb. s. I-9925, bod 37; pozri tiež v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Cascades/Komisia, C-279/98 P, Zb. s. I-9693, bod 79).

⁶⁶ Judikatúra za určitých výnimočných okolností pripúšťa, že je možné sa odchyliť od zásady osobnej zodpovednosti na základe kritéria tzv. „hospodárskej kontinuity“, podľa ktorého porušenie pravidiel hospodárskej súťaže možno pripísať hospodárskemu nástupcovi právnickej osoby, ktorá sa tohto porušenia dopustila aj vtedy, ak táto právnická osoba neprestala ku dňu prijatia rozhodnutia konštatujúceho uvedené porušenie existovať, aby nebol ohrozený potrebný účinok týchto pravidiel najmä v dôsledku zmien právnej formy dotknutých spoločností (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, HFB a i./Komisia, T-9/99, Zb. s. II-1487, body 105 a 106).

⁶⁷ V rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia, už citovanom v bode 61 vyššie (body 356 až 359), Súdny dvor rozhodol, že Súd prvého stupňa nevychádzal z nesprávneho posúdenia, keď zastával názor, že Komisia bola pri prevode podniku v rámci skupiny oprávnená uznať spoločnosť nadobúdateľa za zodpovednú za porušenie, ktoré spáchal podnik pred jeho prevodom, a to aj vtedy, ak spoločnosť prevodca naďalej právne existovala. S cieľom odkloniť sa tak od riešenia definovaného v bode 145 rozsudku Komisia/Anic Partecipazioni, už citovaného v bode 65 vyššie, podľa ktorého sa kritérium tzv. „hospodárskej kontinuity“ môže uplatniť len v prípade, ak právnická osoba zodpovedná za riadenie podniku prestala po spáchaní porušenia z právneho hľadiska existovať, sa Súdny dvor opieral o okolnosť, že spoločnosť prevodca previedla celú svoju hospodársku činnosť na spoločnosť nadobúdateľa, pričom zachovala štruktúrne prepojenie s touto poslednou uvedenou spoločnosťou, v ktorej vlastnila 50 % akcií.

68 V rozsudku Jungbunzlauer/Komisia, už citovanom v bode 61 vyššie (body 132 a 133), Súd prvého stupňa rozhodol s odkazom na rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, že skutočnosť, že spoločnosť naďalej existuje ako právny subjekt nevylučuje, že podľa práva hospodárskej súťaže môže dôjsť k prevodu časti jej činností tvoriacich podnik v zmysle práva hospodárskej súťaže na inú spoločnosť, ktorá sa stane zodpovednou za porušenia spáchané uvedeným podnikom. Súd prvého stupňa teda rozhodol, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, keď sa pri prevode podniku v rámci skupiny domnievala, že porušenie, ktoré pred prevodom spáchal tento podnik, sa malo pripísať spoločnosti nadobúdateľovi aj napriek tomu, že spoločnosť prevodca naďalej právne existovala. V prejednávanej veci si spoločnosť prevodca ponechala výrobnú činnosť súvisiacu s predmetným podnikom a na spoločnosť nadobúdateľa, ktorú bolo možné v tomto rozsahu považovať za hospodárskeho nástupcu spoločnosti prevodcu, previedla najmä správu či riadenie tohto podniku.

69 V bodoch 38 až 42 rozsudku ETI a i., už citovaného v bode 65 vyššie, Súdny dvor odôvodnil kritérium tzv. „hospodárskej kontinuity“ potrebou zabezpečiť odstrašujúci účinok sankcie za porušenia práva hospodárskej súťaže. S odkazom na svoj rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaného v bode 61 vyššie, Súdny dvor v bodoch 48 až 51 uvedeného rozsudku uviedol, že takéto uplatnenie sankcie je prípustné a nedostáva sa do rozporu so zásadou osobnej zodpovednosti, aj keď subjekt, ktorý spáchal porušenie, ešte existuje v okamihu, keď subjekt, na ktorý previedol svoje hospodárske činnosti, je sankcionovaný, pokiaľ tieto dva subjekty boli pod kontrolou tej istej osoby a vzhľadom na tesné väzby, ktoré ich spájajú z hospodárskeho a organizačného hľadiska, v podstate uplatňovali rovnaké obchodné praktiky. Súdny dvor teda rozhodol, že článok 81 ES a nasl. sa musia vykladať v tom zmysle, že v prípade subjektov, ktoré podliehajú tomu istému verejnemu orgánu, ak sa konania predstavujúceho rovnaké porušenie predpisov hospodárskej súťaže dopúšťal jeden subjekt a následne v ňom pokračoval až do jeho ukončenia druhý subjekt, ktorý bol nástupcom prvého subjektu, ktorý neprestal existovať, tento druhý subjekt môže byť sankcionovaný za porušovanie v celom jeho rozsahu, ak je preukázané, že oba subjekty boli pod správou predmetného verejného orgánu.

70 Už citovaná judikatúra sa môže analogicky uplatniť na článok 53 ods. 1 Dohody o EHP.

71 V prejednávanej veci treba najskôr identifikovať „podnik“ v zmysle práva hospodárskej súťaže, ktorý sa zúčastnil na porušení pripísanom spoločnosti Alstom v článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia. Z opisu vykonaného v odôvodneniach č. 5 až 87 napadnutého rozhodnutia týkajúcich sa „odvetvia dotknutého konaním“ a z odôvodnení č. 16 až 22 napadnutého rozhodnutia týkajúcich sa „podnikov dotknutých konaním“ vyplýva, že predmetný podnik zodpovedá jednotnej organizácii osobných, hmotných a nehmotných prvkov, ktorá najskôr v rámci skupiny Alstom a potom po prevode v rámci skupiny, ku ktorému došlo 8. januára 2004 (pozri bod 9 vyššie) v rámci skupiny Areva prevádzkovala činnosti v oblasti RIP (ďalej len „dotknutý podnik“). Alstom teda nesprávne tvrdí, že dotknutý podnik tvorilo „odvetvie T & D“ skupiny Alstom alebo v širšom zmysle všetky zložky, ktoré sa v čase skutkových okolností podieľali na činnostiach tohto odvetvia.

72 Z odôvodnení č. 357 a 358 napadnutého rozhodnutia rovnako vyplýva, že na to, aby sa spoločnosti Alstom pripísala účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, Komisia uviedla, že činnosti v oblasti RIP v rámci skupiny Alstom do 7. decembra 1992 bezprostredne vykonávala Alstom SA, a následne GEC Alstom SA, a nie predchodcovia Areva T & D SA a Areva T & D AG. Rovnako uviedla, že činnosti v odvetví T & D skupiny Alstom vo Švajčiarsku do decembra 2002 vykonávala Sprecher Energie (nadobudnutá spoločnosťou Alstom SA v januári 1986), ktorá zmenila svoje obchodné meno na Alstom AG (Suisse). Komisia sa po tom, čo konštatovala, že dotknuté právne subjekty naďalej existovali v rámci skupiny Alstom pod novými obchodnými menami, domnievala, že Alstom, ako materská spoločnosť, ktorá je 100 % vlastníkom týchto rôznych subjektov, je naďalej zodpovedná za ich činnosti pred založením predchodcov spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG. Komisia z toho vyvodzuje, že proti spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG ako právnym a hospodárskym nástupkyňiam nemožno vyvodzovať zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení za predmetné

obdobie, aj keď činnosti skupiny Alstom v odvetví T & D boli následne prevedené na ich jednotlivých predchodcov.

73 Alstom neuvádza nijaký žalobný dôvod alebo osobitnú výhradu proti odôvodneniu napadnutého rozhodnutia, ktoré jej pripisuje zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 z dôvodu, že v čase skutkových okolností riadila uvedený podnik prostredníctvom dcérskych spoločností vo výlučnom alebo takmer výlučnom vlastníctve. Obmedzuje sa totiž na tvrdenie, že zodpovednosť, ktorá jej v tejto súvislosti vznikla, bola prenesená na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG v súlade s kritériom tzv. „hospodárskej kontinuity“ zakotveným v rozsudkoch Aalborg Portland a i./Komisia a Jungbunzlauer/Komisía, už citovaných v bode 61 vyššie.

74 Treba najskôr spresniť, že odôvodnenie č. 339 napadnutého rozhodnutia, na ktoré odkazuje odôvodnenie č. 357, nemožno považovať za odôvodnenie, ktoré podporuje rozhodnutie Komisie nepreniesť zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG. Odôvodnenie č. 339 napadnutého rozhodnutia sa totiž vzhľadom na zásady zakotvené v bodoch 356 až 359 rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia a v bode 132 rozsudku Jungbunzlauer/Komisía, už citovaných v bode 61 vyššie, týka možnosti prenosu zodpovednosti medzi spoločnosťami tej istej skupiny na základe kritéria tzv. „hospodárskej kontinuity“. Komisia v ňom uvádza, že skutočnosť, že spoločnosť si zachováva svoju právnu subjektivitu po tom, čo previedla časť svojich činností na inú spoločnosť tej istej skupiny, nebráni Komisii v tom, aby druhú spoločnosť uznala za zodpovednú za porušenia spáchané prvou spoločnosťou. Z toho vyplýva, že odkaz na odôvodnenie č. 339 napadnutého rozhodnutia, ktorý je uskutočnený v jeho odôvodnení č. 357, nemožno zohľadniť na účely posúdenia dôvodnosti neexistencie prenosu zodpovednosti za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG.

- 75 Vo vyjadrení k žalobe vo veci T-121/07 Komisia tvrdí, že sa v napadnutom rozsudku zamerala na uplatnenie pravidiel, ktoré vyplývajú zo zásady osobnej zodpovednosti (pozri bod 65 vyššie). Z odôvodnení č. 357 a 358 napadnutého rozhodnutia, ktorého obsah je zhrnutý v bode 72 vyššie, totiž vyplýva, že účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 sa pripisuje spoločnosti Alstom z dôvodu, že v čase skutkových okolností riadila uvedený podnik prostredníctvom dcérskych spoločností vo výlučnom alebo takmer výlučnom vlastníctve, ktoré naďalej existujú v rámci skupiny Alstom.
- 76 Preto je potrebné odpovedať na otázku, či sa zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 musí, ako to tvrdí Alstom, preniesť na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG z dôvodu, že dotknutý podnik bol prevedený na ich príslušných právnych predchodcov, teda na Kléber Eylau a na Alstom (Schweiz) Services spoločnosťou GEC Alsthom SA 7. decembra 1992 a spoločnosťou Alstom AG (Suisse) 22. decembra 2003.
- 77 V tejto súvislosti treba uviesť, že názor, ktorý zastáva Alstom, by viedol k tomu, že Areva T & D SA a Areva T & D AG by boli zodpovedné za porušenie, ktoré je osobne pripísané spoločnostiam GEC Alsthom SA a Alstom AG (Suisse), ktoré boli v rámci skupiny Alstom v čase skutkových okolností dcérskymi spoločnosťami vo výlučnom alebo takmer výlučnom vlastníctve spoločnosti Alstom alebo jej predchodcov.
- 78 V takejto situácii však kritérium tzv. „hospodárskej kontinuity“ možno uplatniť len pod podmienkou, že Alstom po reštrukturalizačných operáciách v rámci skupiny Alstom, ku ktorým došlo 7. decembra 1992 a 22. decembra 2003, už nebola zodpovedná za dotknutý podnik alebo ho už neriadila. Naopak v prípade, ak by Alstom až do prevodu v rámci skupiny, ku ktorému došlo 8. januára 2004, nepreniesla prostredníctvom svojich dcérskych spoločností vo výlučnom alebo takmer výlučnom vlastníctve riadenie dotknutého podniku, bola by naďalej osobne zodpovedná za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 a Komisia

by sa nedopustila nesprávneho právneho posúdenia tým, že by vo vzťahoch medzi spoločnosťou Alstom a jej dcérskymi spoločnosťami pôsobiacimi v odvetví T & D neuplatnila vzhľadom na vyššie uvedené reštrukturalizačné operácie v rámci skupiny kritérium tzv. „hospodárskej kontinuity“ (pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo k rozsudku zo 16. novembra 2000, SCA Holding/Komisia, už citovanému v bode 65 vyššie, Zb. s. I-10104, bod 26).

- ⁷⁹ Z týchto dôvodov je zrejme vhodné pred rozhodnutím o tejto výhrade odpovedať na dôvody alebo výhrady smerujúce proti tomu, že v článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia bola spoločnosti Alstom ako materskej spoločnosti so 100 % účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG pripísaná účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004.

O osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom ako materskej spoločnosti so 100 % účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004

— Tvrdenia účastníkov konania

- ⁸⁰ Alstom v prvej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu založenej na porušení pravidiel o pripísaní porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP vytýka Komisii, že jej ako materskej spoločnosti so 100 % účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG pripísala v napadnutom rozhodnutí zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004.

- 81 Alstom vo svojom treťom žalobnom dôvode Komisii vytýka, že porušila článok 253 ES tým, že z právneho hľadiska dostatočne neodôvodnila skutočnosť, že sa jej pripisuje porušenie ako materskej spoločnosti so 100 % účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG, a to vzhľadom na informácie, ktoré poskytla počas správneho konania. Na pojednávaní v tejto súvislosti poukázala aj na porušenie zásady dodržiavania práv na obhajobu a zásady rovnosti účastníkov konania pred súdom Únie.
- 82 V rámci svojho siedmeho žalobného dôvodu Alstom tvrdí, že došlo k porušeniu zásady dodržiavania práv na obhajobu a článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 z dôvodu, že Komisia s cieľom pripísať spoločnosti Alstom ako materskej spoločnosti so 100 % účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, v napadnutom rozhodnutí v súvislosti s ňou uviedla určité skutkové okolnosti poskytnuté spoločnosťami skupiny Areva bez toho, aby ju predtým informovala, že tieto skutkové okolnosti budú voči nej použité, a bez toho, aby jej umožnila zaujať k nim stanovisko. To isté platí aj pre skutočnosti zmienené v odôvodneniach č. 351 a 354 napadnutého rozhodnutia, týkajúce sa uloženia pokuty spoločnosti Alstom SA, jednej z jej predchodcov, v rozhodnutí Conseil de la concurrence français z 1. marca 1988, a skutočnosti, že šiesti členovia správnej rady spoločnosti Alstom T & D SA súbežne alebo postupne zastávali riadiace funkcie v rámci spoločnosti Alstom SA.
- 83 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje vyššie uvedené dôvody a výhrady zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 84 Na účely uplatnenia práva hospodárskej súťaže nie je rozhodujúce formálne oddelenie medzi dvoma spoločnosťami vyplývajúce z ich odlišnej právnej subjektivity, ale

skôr jednotné správanie sa na trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok ICI/Komisía, už citovaný v bode 65 vyššie, bod 140). Môže byť preto nevyhnutné zistiť, či dve spoločnosti, z ktorých každá má vlastnú právnu subjektivitu, vytvárajú alebo patria k jednému a tomu istému podniku alebo hospodárskej jednotke s jednotným správaním sa na trhu (rozsudok DaimlerChrysler/Komisía, už citovaný v bode 63 vyššie, bod 85).

85 Podľa ustálenej judikatúry teda okolnosť, že dcérska spoločnosť má vlastnú právnu spôsobilosť, nepostačuje na vyvrátenie možnosti, aby jej správanie bolo prisúdené materskej spoločnosti, najmä ak dcérska spoločnosť neurčuje samostatne svoje správanie na trhu, ale v podstate uplatňuje pokyny, ktoré jej dala materská spoločnosť (rozsudok ICI/Komisía, už citovaný v bode 65 vyššie, body 132 a 133, a rozsudok PVC II, už citovaný v bode 64 vyššie, bod 960). Pokiaľ dcérska spoločnosť nemá skutočnú samostatnosť pri určení smerovania svojich aktivít, zákazy uvedené v článku 81 ods. 1 ES sa môžu považovať za neuplatniteľné vo vzťahoch medzi ňou a jej materskou spoločnosťou, s ktorou tvorí hospodársku jednotku (rozsudok ICI/Komisía, už citovaný v bode 65 vyššie, bod 134; rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. januára 1995, Viho/Komisía, T-102/92, Zb. s. II-17, bod 51).

86 V tomto kontexte Komisii v zásade prináleží, aby preukázala, že materská spoločnosť skutočne uplatňovala rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti na trhu, a to na základe súhrnu skutkových okolností, medzi ktoré patrí najmä prípadná riadiaca právomoc materskej spoločnosti vo vzťahu k jej dcérskej spoločnosti (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 27. septembra 2006, Avebe/Komisía, T-314/01, Zb. s. II-3085, bod 136 a tam citovanú judikatúru). Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora a Všeobecného súdu však vyplýva, že Komisía sa môže dôvodne domnievať, že dcérska spoločnosť, ktorej základné imanie je v 100 % vlastníctve materskej spoločnosti, v podstate uplatňuje pokyny, ktoré jej dáva jej materská spoločnosť, a že táto domnienka zodpovednosti predpokladá, že Komisía nie je povinná preveriť, či materská spoločnosť naozaj vykonávala túto riadiacu právomoc nad svojou dcérskou spoločnosťou. Pokiaľ Komisía v oznámení o výhradách uvedie svoj zámer uznať materskú spoločnosť za osobne zodpovednú na porušenie pripísateľné jej dcérskej spoločnosti s odvolaním sa na domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva

celého základného imania dcérskej spoločnosti jej materskou spoločnosťou, je na materskej spoločnosti, ktorá má v úmysle spochybníť svoju zodpovednosť, aby počas správneho konania alebo neskôr pred súdom Únie predložila dostatočné dôkazy na vyvrátenie tejto domnienky tým, že preukáže, že aj napriek tomu, že celé základné imanie dcérskej spoločnosti vlastní jej materská spoločnosť, táto dcérska spoločnosť si skutočne samostatne určovala svoje konanie na trhu (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 27. septembra 2006, Akzo Nobel/Komisia, T-330/01, Zb. s. II-3389, body 82 a 83 a tam citovanú judikatúru).

⁸⁷ V rozhodnutí konštatujúcom porušenie musí byť Komisia schopná zohľadniť odpovede dotknutých podnikov na oznámenie o výhradách. V tejto súvislosti musí mať možnosť nielen prijať alebo odmietnuť tvrdenia dotknutých podnikov, ale tiež prísť k svojej vlastnej analýze skutočností uvedených podnikmi, buď aby upustila od výhrad, ktoré sa ukážu nedôvodné, alebo aby skutkovo, ako aj právne upravila alebo doplnila svoju argumentáciu na podporu výhrad, na ktorých trvá (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2006, BASF/Komisia, T-15/02, Zb. s. II-497, bod 93; pozri tiež v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 15. júla 1970, ACF Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, body 91 a 92; zo 16. decembra 1975, Suiker Unie a i./Komisia, 40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Zb. s. 1663, body 437 a 438, a z 29. októbra 1980, van Landewyck a i./Komisia, 209/78 až 215/78 a 218/78, Zb. s. 3125, bod 68).

⁸⁸ Pokiaľ ide o povinnosť odôvodnenia, ktorá prislúcha Komisii, najmä ak prijíma rozhodnutie konštatujúce porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry treba rozlišovať medzi výhradou založenou na neexistencii alebo nedostatočnosti odôvodnenia a výhradou založenou na nesprávnom dôvode rozhodnutia (z dôvodu chýb v skutkovom stave alebo v právnom posúdení). Posledný uvedený aspekt patrí do vecného preskúmania zákonnosti rozhodnutia a nie do preskúmania porušenia podstatných formálnych náležitostí, a teda nemôže predstavovať porušenie článku 253 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719,

body 67 a 72; z 30. marca 2000, VBA/Florimex a i., C-265/97 P, Zb. s. I-2061, bod 114, a z 2. októbra 2003, International Power a i./NALOO, C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P a C-180/01 P, Zb. s. I-11421, bod 145; rozsudok Súdu prvého stupňa zo 7. novembra 1997, Cipeke/Komisia, T-84/96, Zb. s. II-2081, bod 47). Ako podstatná formálna náležitosť musí byť odôvodnenie vyžadované článkom 253 ES prispôsobené povahe dotknutého aktu a musia z neho jasne a jednoznačne vyplývať úvahy inštitúcie, ktorá akt prijala, umožňujúce oboznámiť dotknuté osoby s dôvodmi prijatého opatrenia, aby mohli brániť svoje práva, a príslušnému súdu preskúmať ho (rozsudok Súdneho dvora z 18. septembra 2003, Volkswagen/Komisia, C-338/00 P, Zb. s. I-9189, bod 124). Komisia je síce na základe článku 253 ES povinná uviesť skutkové a právne okolnosti, od ktorých závisí právne odôvodnenie rozhodnutia, ako aj právnych úvah, ktoré ju viedli k jeho prijatiu, toto ustanovenie však od nej nevyžaduje, aby sa vyjadrila ku všetkým skutkovým a právnym otázkam, ktoré sa rozoberali v správnom konaní (rozsudky Súdneho dvora zo 17. januára 1984, VBVB a VBBB/Komisia, 43/82 a 63/82, Zb. s. 19, bod 22; z 11. júla 1989, Belasco a i./Komisia, 246/86, Zb. s. 2117, bod 55, a Volkswagen/Komisia, už citovaný, bod 127). Požiadavka uvedenia dôvodov musí byť posudzovaná v závislosti od okolností prípadu, najmä v závislosti od obsahu aktu, povahy uvádzaných dôvodov a záujmu, ktorý na jeho objasnení môžu mať osoby, ktorým je akt určený, alebo iné osoby, ktorých sa akt priamo a osobne týka (pozri rozsudok Komisia/Sytraval a Brink's France, už citovaný, bod 63 a tam citovanú judikatúru).

⁸⁹ Predchádzajúca judikatúra sa analogicky uplatňuje na rozhodnutia Komisie konštatujúce porušenie článku 53 ods. 1 Dohody o EHP.

⁹⁰ V prejednávanej veci Komisia v bodoch 331 a 337 oznámenia o výhradách uviedla svoj zámer uznať Alstom za spoločne a nerozdielne zodpovednú so spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, a to opierajúc sa o domnienku zodpovednosti

vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskou spoločnosťou (pozri bod 86 vyššie).

- ⁹¹ Z odôvodnení č. 335, 348 až 356 a 358 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia sa s cieľom uznať Alstom za solidárne zodpovednú so spoločnosťou Areva T & D SA za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 v konečnom dôsledku opierala nielen o domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskou spoločnosťou, ale tiež o skutkové okolnosti predložené počas správneho konania. Komisia sa v odôvodnení č. 351 napadnutého rozhodnutia odvolávala na rozhodnutie francúzskeho Conseil de la concurrence z 1. marca 1988 ukladajúce spoločnosti Alstom pokutu na základe francúzskeho práva hospodárskej súťaže za kartelové dohody, ktoré sa tiež týkali elektrického zariadenia (transformátory stredného napätia). V odôvodnení č. 353 napadnutého rozhodnutia sa rovnako odvolávala na vlastné dôkazy predložené spoločnosťou Alstom, ktorých cieľom bolo preukázať, že prevádzková organizácia mala v rámci skupiny Alstom prednosť pred právnou štruktúrou a že po vzore odvetvia T & D boli činnosti súvisiace s projektmi RIP na najvyššej úrovni riadené spoločnosťou Alstom a jej predchodkýňami. Nakoniec sa v odôvodneniach č. 354 a 355 napadnutého rozhodnutia odvolávala na dôkazy poskytnuté spoločnosťami skupiny Areva, ktoré umožňovali identifikovať šesť členov správnej rady spoločnosti Alstom T & D SA, ktorí boli do januára 2004 súbežne alebo postupne členmi správnej rady „zastrešujúcich spoločností“ skupiny Alstom, a ktorí dokonca zastávali aj pozíciu generálneho riaditeľa.

- ⁹² Alstom nespochybňuje skutkové posúdenia uvedené v napadnutom rozhodnutí, podľa ktorých boli Alstom T & D SA a Alstom T & D AG dcérskymi spoločnosťami, ktorých 100 % vlastníkom bola v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 Alstom. Na rozdiel od toho, čo tvrdí Alstom, však tieto samotné konštatovania umožnili Komisii predpokladať, že Alstom T & D SA a Alstom T & D AG si neurčovali smerovanie

svojej činnosti na trhu vo vzťahu k spoločnosti Alstom samostatne a že tieto spoločnosti teda v zmysle práva hospodárskej súťaže tvoria so spoločnosťou Alstom jediný a ten istý podnik. V súlade s judikatúrou citovanou v bode 86 vyššie teda spoločnosti Alstom, ktorá sa dovoľavala toho, že jej dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D si určovali svoje správanie na trhu počas predmetného obdobia samostatne, prislúchalo vyvrátiť domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskou spoločnosťou tým, že v tejto súvislosti predloží informácie s dostatočnou dôkaznou hodnotou.

- 93 Alstom v bodoch 90 až 150 svojej odpovede na oznámenie o výhradách tvrdila, že dotknutý podnik podliehal „odvetviu T & D“ skupiny Alstom a že keďže toto odvetvie určovalo svoje vlastné správanie na trhu samostatne, len prevádzkové dcérske spoločnosti poverené uvedeným odvetvím sa mohli považovať za zodpovedné za toto správanie. Podľa spoločnosti Alstom dichotómia existujúca v rámci skupiny Alstom medzi prevádzkovou organizáciou a právnou štruktúrou potvrdzuje neexistenciu súvislosti medzi kapitálovým prepojením a správaním odvetví a ich rôznych činností na trhu, ktoré fungovali a prijímali svoje rozhodnutia úplne decentralizovane a samostatne. Alstom ako materská spoločnosť skupiny Alstom nemala prostriedky, a to najmä z hľadiska personálu, organizácie a odbornosti, ovplyvňovať rozhodujúcim spôsobom obchodnú politiku svojich odvetví. Obmedzila sa teda len na rozhodovanie a kontrolu, a to prostredníctvom svojho výkonného výboru, celkovej stratégie a finančných cieľov, ktoré mali dosiahnuť tieto odvetvia, obchodných rizík vlastných ich činnostiam, ako aj rozhodnutí prevádzkových dcérskych spoločností zodpovedných za tieto riziká, pokiaľ mohli vyvolať finančné riziko pre celú skupinu Alstom. „Odvetvie T & D“ skupiny Alstom tak vytvorilo svoje vlastné pravidlá určujúce spôsob, akým jej jednotlivé obchodné činnosti mali byť štruktúrované a riadené. Pokiaľ ide osobitne o výkon činností v oblasti RIP, úloha spoločnosti Alstom bola obmedzená na schválenie, a to v rámci výkonného výboru a na základe stručnej informácie, navrhovaných ponúk, pokiaľ ide o projekt RIP prekračujúci určitú hranicu alebo zahŕňajúci určité „vysoké riziko“ pre skupinu Alstom. V tomto kontexte bolo pre Alstom úplne nemožné, a to vzhľadom na obmedzené obchodné informácie, ktoré jej boli sprístupnené, aby vedela o účasti časti „odvetvia T & D“ skupiny Alstom na porušení. Niekoľko osôb zúčastnených na činnostiach v oblasti RIP a patriacich do prevádzkových dcérskych

spoločností vykonávajúcich tieto činnosti, a síce Alstom T & D SA a Alstom T & D AG, ktoré sa zúčastnili na stretnutiach kartelu, konalo bez vedomia spoločnosti Alstom a jej riadiacich pracovníkov.

- ⁹⁴ Na podporu svojej argumentácie v odpovedi na oznámenie o výhradách Alstom predložila rôzne dokumenty, ktoré boli tiež doložené do spisu vo veci T-121/07, v súvislosti s ktorými bolo priznané dôverné zaobchádzanie (pozri body 19 a 38 vyššie). Ide o „Information Memorandum“ (Informačné memorandum) vypracované v marci 2003 na účely predaja „odvetia T & D“ skupiny Alstom skupine Areva, kópiu vnútorných pokynov uvedeného odvetvia prístupných od roku 1999 na internetovej stránke skupiny Alstom, „e-Book“ (Elektronická kniha) spoločnosti Alstom, dva nevyplnené formuláre na schválenie ponúk pre projekty RIP a nakoniec o kópiu zápisníc zo všetkých stretnutí výkonného výboru skupiny, ktoré sa konali od začiatku roka 1999 až do konca roka 2003.
- ⁹⁵ V odôvodnení č. 348 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že v bodoch 90 až 150 jej odpovede na oznámenie o výhradách, tak ako sú zhrnuté v odôvodneniach č. 345 až 347 napadnutého rozhodnutia, Alstom neposkytla platné vysvetlenia, ani presvedčivé argumenty umožňujúce dospieť k záveru, že Alstom nemohla vykonávať rozhodujúci vplyv na obchodnú politiku svojich dcérskych spoločností pôsobiacich v odvetví T & D.
- ⁹⁶ Účastníci konania si v prvom rade odporujú v otázke, či Komisia z právneho hľadiska dostatočne odôvodnila zamietnutie informácií poskytnutých spoločnosťou Alstom počas správneho konania ako informácií bez dostatočnej dôkaznej sily.

97 V odôvodneniach č. 350 až 356 napadnutého rozhodnutia Komisia detailne vysvetlila dôvody, pre ktoré sa domnievala, že dôkazy poskytnuté spoločnosťou Alstom počas správneho konania nemali dostatočnú dôkaznú silu, a to najmä vzhľadom na dôkazy svedčiace o opaku poskytnuté spoločnosťami skupiny Areva. V odôvodneniach č. 350 až 353 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že poverenie funkciami obchodnej povahy na úrovni „odvetvia T & D“ alebo činnosťami skupiny Alstom v oblasti RIP nemohlo Alstom zbaviť jej zodpovednosti, keďže samotná Alstom pripustila, že v čase porušenia musela schvaľovať každý návrh ponuky na projekty RIP prekračujúci určitú hranicu alebo obsahujúci určité „vysoké riziko“ pre skupinu Alstom. Vzhľadom na vysokú pokutu uloženú spoločnosti Alstom zo strany francúzskej Conseil de la concurrence rozhodnutím z 1. marca 1988, bolo nepravdepodobné, že by Alstom neidentifikovala porušenie práva hospodárskej súťaže ako vysoké riziko odôvodňujúce zvýšenú ostražitosť. Navyše dôkazy, ktoré poskytla Alstom s cieľom preukázať v rámci skupiny Alstom prednosť prevádzkovej organizácie nad právnou štruktúrou, tiež smerovali k preukázaniu, že Alstom prostredníctvom prevádzkových riadiacich pracovníkov „odvetvia T & D“ skupiny Alstom, ktorí do nej spadali a ktorí jej podávali správy, vykonávala rozhodujúci vplyv na činnosti v oblasti RIP svojich dcérskych spoločností pôsobiacich v odvetví T & D. V odôvodneniach č. 354 až 356 napadnutého rozhodnutia Komisia navyše považovala za málo dôveryhodné tvrdenie spoločnosti Alstom, že jej riadiaci pracovníci neboli informovaní o účasti dotknutého podniku na porušení vzhľadom na dôkazy poskytnuté spoločnosťami skupiny Areva, ktoré preukazovali, že viacero osôb zastávalo súbežne alebo postupne riadiace pozície v rámci spoločnosti Alstom alebo zastrešujúcich spoločností a v dcérskych spoločnostiach skupiny Alstom, a vzhľadom na skutočnosť, že jednotlivé dcérske spoločnosti, ktoré postupne vykonávali činnosti v oblasti RIP v rámci skupiny Alstom, boli stále priamo alebo nepriamo v 100 % vlastníctve spoločnosti Alstom alebo jej predchodkýň.

98 Alstom síce správne tvrdí, že Komisia v odôvodneniach č. 350 až 356 napadnutého rozhodnutia podrobne nerozoberá všetky právne a skutkové okolnosti, ktoré Alstom poskytla počas správneho konania, nič to nemení na tom, že napadnuté rozhodnutie obsahuje postačujúce odôvodnenie umožňujúce spoločnosti Alstom pochopiť, že

Komisia sa domnievala, že tieto skutočnosti nemali dôkaznú silu, a preto ju Komisia uznala za zodpovednú za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004. Údajný nedostatok odôvodnenia totiž v prejednávanej veci nebránil spoločnosti Alstom predložiť Všeobecnému súdu svoju argumentáciu, podľa ktorej skutkové a právne skutočnosti, ktoré predložila počas správneho konania preukazujú, že jej dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D určovali svoje správanie na trhu počas predmetného konania samostatne, a že teda domnienka zodpovednosti vyplývajúca z vlastníctva celého základného imania ich materskou spoločnosťou bola pred Komisiou vyvrátená. Tento údajný nedostatok odôvodnenia rovnako nebráni Všeobecnému súdu, aby vykonal preskúmanie zákonnosti napadnutého rozhodnutia, keďže s cieľom pripísať porušenie spoločnosti Alstom sa opiera o uvedenú domnienku.

⁹⁹ Výhrada založená na porušení povinnosti odôvodnenia, ktorá bola formulovaná v rámci tretieho žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťou Alstom, sa preto musí zamietnuť ako nedôvodná.

¹⁰⁰ Keďže Alstom sa na pojednávaní snažila rozšíriť výhrady, ktoré pôvodne formulovala k tomuto aspektu napadnutého rozhodnutia, pričom sa odvolávala na porušenie zásady dodržiavania práv na obhajobu a zásady rovnosti účastníkov konania v konaní pred súdom Únie, predložila nové žalobné dôvody bez toho, aby ich oprela o skutkové a právne okolnosti, ktoré vyšli najavo počas konania. V súlade s článkom 48 ods. 2 prvým pododsekom rokovacieho poriadku sa takéto žalobné dôvody musia zamietnuť ako neprípustné.

¹⁰¹ Účastníci konania si ďalej odporujú v otázke, či skutočnosti uvedené spoločnosťou Alstom v bodoch 90 až 150 jej odpovede na oznámenie o výhradách, tak ako boli zhrnuté v odôvodneniach č. 345 až 347 napadnutého rozhodnutia, ako aj dokumenty

predložené na podporu tejto odpovede mohli vyvrátiť domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou a preukázať, že aj napriek tomuto vlastníctvu Alstom T & D SA a Alstom T & D AG určovali v čase porušenia svoje správanie na trhu vo vzťahu k svojej materskej spoločnosti samostatne.

- 102 Na úvod treba uviesť, že dokumenty, ktoré predložila Alstom na podporu svojej odpovede na oznámenie o výhradách, preukazujú existenciu prednosti prevádzkovej organizácie nad právnou štruktúrou v rámci skupiny Alstom. Samotní účastníci konania sa vzhľadom na tieto skutočnosti zhodujú v tom, že v rámci skupiny Alstom mala organizácia prevádzkových divízií alebo odvetví prednosť pred právnou štruktúrou. „e-Book“ predložený spoločnosťou Alstom, ktorý obsahuje pokyny a všeobecné politiky skupiny Alstom definované generálnym riaditeľom spoločnosti Alstom, v bode 3.1.1 treťom odseku potvrdzuje, že „[dôverné]“¹⁴. Z bodu 1.4 „Information Memorandum“ osobitne vyplýva, že pred svojím prevodom na skupinu Areva odvetvie T & D „[dôverné]“ v rámci skupiny Alstom, takže „[dôverné]“. Účastníci konania preto platne nespochybnili, že počas predmetného obdobia, t. j. od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004, Alstom T & D SA a Alstom T & D AG boli nositeľmi práv vzťahujúcich sa na vecné a personálne zložky podieľajúce sa na činnostiach v oblasti RIP, ktoré v prejednávanej veci zodpovedajú dotknutému podniku (pozri bod 71 vyššie; pozri v tomto zmysle tiež návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott k rozsudku ETI a i., už citovanému v bode 65 vyššie, bod 31). Otázku určenia politiky sledovanej dotknutým podnikom počas spomínaných období teda nemožno posudzovať oddelene od otázky určenia politiky sledovanej spoločnosťami Alstom T & D SA a Alstom T & D AG počas tých istých období.

1 – Skryté dôverné údaje.

103 Okrem toho dokumenty, ktoré predložila Alstom, neumožňujú preukázať, že „odvetvie T & D“ skupiny Alstom a v jej rámci činnosti v oblasti RIP boli v rámci skupiny Alstom vykonávané úplne decentralizovane a samostatne. Tieto dokumenty naopak preukazujú, že vedenie skupiny Alstom, za ktoré bola zodpovedná Alstom, sa podieľalo na definovaní smerovania na trhu, pokiaľ ide o „odvetvie T & D“ skupiny Alstom a jej jednotlivé oblasti činností, a že neustále kontrolovalo monitorovanie tohto smerovania uvedeným odvetvím a jeho jednotlivými oblasťami činností.

104 „e-Book“ opisuje v bodoch 3.1, 2.1 a 3.1, 2.2 organizáciu vedenia skupiny Alstom.
[dôverné]

105 [dôverné]

106 [dôverné]

107 [dôverné]

108 [dôverné]

109 [dôverné]

- 110 Vzhľadom na organizačné, hospodárske a právne väzby, na ktoré poukazujú skutočnosti uvedené spoločnosťou Alstom počas správneho konania, medzi jednak vedením skupiny Alstom, ktorá je pod dohľadom spoločnosti Alstom, a jednak činnosťami uvedenej skupiny v oblasti RIP, ktoré v rozhodnom čase vykonávali T & D SA a Alstom T & D AG prostredníctvom „odvetvia T & D“, sa Komisia v napadnutom rozhodnutí mohla oprávnenne domnievať, že tieto skutočnosti neumožňujú vyvrátiť domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskou spoločnosťou. Komisia v napadnutom rozhodnutí teda spoločnosti Alstom oprávnenne pripísala osobnú zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004.
- 111 Predchádzajúci záver v rozsahu, v akom odhaľuje, že Alstom jednak nikdy neprestala prostredníctvom dcérskych spoločností vo výlučnom alebo takmer výlučnom vlastníctve riadiť dotknutý podnik až do prevodu v rámci skupiny, ku ktorému došlo 8. januára 2004, a jednak, že Alstom bola z tohto dôvodu osobne zodpovedná za účasť dotknutého podniku na zistenom porušení až do tohto dátumu, umožňuje okrem iného odpovedať na výhradu založenú na neprávnom právnom posúdení vyplývajúcom z neuplatnenia kritéria tzv. „hospodárskej kontinuity“, a to vzhľadom na reštrukturalizáciu v rámci skupiny, ku ktorej došlo 7. decembra 1992 a 22. decembra 2003 (pozri bod 79 vyššie), a zamietnuť túto výhradu ako irelevantnú vzhľadom na vzťahy existujúce medzi spoločnosťou Alstom a jej dcérskymi spoločnosťami pôsobiacimi v odvetví T & D.
- 112 Nakoniec tento záver umožňuje zamietnuť ako nedôvodnú výhradu uvedenú v rámci siedmeho žalobného dôvodu, ktorá je založená na porušení zásady dodržiavania práv na obhajobu, pokiaľ ide o niektoré ďalšie skutočnosti, ktoré Komisia v napadnutom rozhodnutí uviedla na posilnenie domnienky zodpovednosti vyplývajúcej z vlastníctva celého základného imania dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou (pozri bod 91 vyššie). K porušeniu zásady dodržiavania práv na obhajobu môže dôjsť iba vtedy, ak existuje možnosť, že z dôvodu pochybenia, ktorého sa dopustila Komisia, ňou vedené správne konanie mohlo viesť k odlišnému výsledku (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 2. októbra 2003, Thyssen Stahl/Komisia, C-194/99 P,

Zb. s. I-10821, bod 31 a tam citovanú judikatúru). Ďalej Alstom nepreukázala, že by mohla lepšie zabezpečiť svoju obhajobu, ak by počas správneho konania vedela, že Komisia mala v úmysle uviesť ďalšie skutočnosti na posilnenie domnienky zodpovednosti vyplývajúcej z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskou spoločnosťou (pozri v tomto zmysle rozsudok Thyssen Stahl/Komisia, už citovaný, bod 31 a tam citovanú judikatúru).

O prenose osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 na spoločnosti skupiny Areva vzhľadom na prevod tohto podniku na skupinu Areva

— Tvrdenia účastníkov konania

- ¹¹³ Alstom v rámci druhej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu založenej na neprávnom právnom posúdení Komisií vytýka, že v napadnutom rozhodnutí nepreniesla na spoločnosti skupiny Areva zodpovednosť, ktorá jej vznikla z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, a to s ohľadom na prevod v rámci skupiny, ku ktorému došlo 8. januára 2004.
- ¹¹⁴ Podľa spoločnosti Alstom Komisia pri uplatnení pravidiel o pripísaní porušenia článku 81 EŠ a článku 53 Dohody o EHP vychádzala z nesprávneho právneho posúdenia, keďže jej pripísala zodpovednosť za porušenie spáchané dotknutým podnikom od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, pričom podľa zmluvy o prevode uzavretej

25. septembra 2003 väčšina aktív, pasív, zamestnancov a zodpovedností „odvetvia T & D“ skupiny Alstom bola spojená v rámci T & D Holding Etranger, ktorá bola s účinnosťou od 8. januára 2004 prevedená na skupinu Areva a zmenila obchodné meno na Areva T & D Holding, ktorá vlastnila celé základné imanie spoločností Areva T & D SA a Areva T&D AG (predtým s obchodnými menami Alstom T & D SA a Alstom T & D AG). Skutočnosti obsiahnuté v liste zo 4. decembra 2006 týkajúce sa určenia právnických osôb dotknutých skutkovými okolnosťami sporu (pozri bod 26 vyššie), ktorý je uvedený v spise vo veci T-121/07, preukazujú, že všetky aktíva, zamestnanci a pasíva „odvetvia T & D“ skupiny Alstom boli prevedené na skupinu Areva. To vysvetľuje ustanovenie o pasívnej záruke v zmluve o prevode, pokiaľ ide o záväzky vzniknuté v minulosti v „odvetví T & D“. V dôsledku toho sa mala zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení za celé obdobie od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 pripísať výlučne spoločnostiam skupiny Areva.

- ¹¹⁵ Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje túto výhradu zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- ¹¹⁶ Ako vyplýva z judikatúry pripomenutej v bode 65 vyššie, osobe, ktorá riadila podnik v okamihu, keď sa tento podnik zúčastnil na porušení, v zásade prislúcha, aby zaň niesla zodpovednosť, aj keď v deň prijatia rozhodnutia konštatujúceho porušenie bola za tento podnik zodpovedná alebo ho riadila iná osoba.

- 117 Komisia v prejednávanej veci pripísala spoločnosti Alstom osobnú zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, spoločnosti Alstom solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a spoločnosti Alstom solidárne so spoločnosťou Areva T & D AG v období od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004. V priebehu vyššie uvedených období bolo možné oprávnené sa domnievať, ako bolo uvedené v bodoch 110 a 111 vyššie, že Alstom riadila tento podnik prostredníctvom spoločností Alstom T & D SA a Alstom T & D AG, t. j. svojich dcérskych spoločností, ktoré prevádzkovali činnosti v oblasti RIP, ktorých bola 100% vlastníkom.
- 118 Účastníci konania nespochybňujú, že v súlade s ustanoveniami zmluvy o prevode spoločnosti Alstom od 8. januára 2004 stratila kontrolu nad spoločnosťami Alstom T & D SA a Alstom T & D AG. Od tohto dátumu už teda Alstom nebola zodpovedná za dotknutý podnik, ani ho neriadila.
- 119 Komisia oprávnené pripísala zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 osobe, ktorá prostredníctvom dcérskych spoločností, ktorých je 100% vlastníkom, riadila tento podnik. Nevychádzala teda z nesprávneho právneho posúdenia, keď spoločnosti Alstom pripísala osobnú zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 a keď sa zdržala prevedenia uvedenej zodpovednosti na spoločnosti skupiny Areva z dôvodu, že za dotknutý podnik zodpovedali a riadili ho až od 9. januára 2004.
- 120 Preto treba túto výhradu zamietnuť.

O osobnej zodpovednosti vzniknutej spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004

— Tvrdenia účastníkov konania

- ¹²¹ Spoločnosti skupiny Areva v prvej časti svojho prvého žalobného dôvodu tvrdia, že Komisia v napadnutom rozhodnutí porušila povinnosť odôvodnenia, ktorá jej prináleží, tým, že pripísanie účasti dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004 spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D odôvodnila rozporuplným a v každom prípade nedostatočným spôsobom. Komisia si v odôvodneniach č. 368 a 369 napadnutého rozhodnutia v spojení s judikatúrou citovanou v odôvodnení č. 337 odporovala, keď jednak uviedla, že Alstom vykonávala v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004 rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D, ktorých bola 100 % vlastníkom, a jednak, že tie isté dcérske spoločnosti konali na trhu počas uvedených období samostatne. Komisia v každom prípade z právneho hľadiska nedostatočne odôvodnila konštatovanie, že uvedené dcérske spoločnosti konali počas dotknutých období samostatne.

- ¹²² Okrem toho spoločnosti skupiny Areva v rámci prvej časti svojho druhého žalobného dôvodu a druhej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu navyše Komisii vytýkajú, že v napadnutom rozhodnutí v podstate porušila pravidlá o pripísaní porušení, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a článku 53 Dohody o EHP tým, že výlučnú

zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení nepripísala spoločnosti Alstom, ktorá uvedený podnik v čase spáchania porušenia riadila.

- 123 Nakoniec spoločnosti skupiny Areva v rámci druhej časti svojho druhého žalobného dôvodu v podstate tvrdia, že Komisia v napadnutom rozhodnutí porušila všeobecnú zásadu právnej istoty tým, že osobnú zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v predmetných obdobiach pripísala spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG, ktoré uvedený podnik v čase zistenia porušenia riadili. Komisia tým v napadnutom rozhodnutí uplatnila na porušenie, ktoré bolo spáchané pred jeho prijatím, novú represívnu politiku.
- 124 Komisia odmieta tvrdenia spoločností skupiny Areva a navrhuje vyššie uvedené žalobné dôvody a výhrady zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 125 V prvom rade treba preskúmať prvú časť prvého žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťami skupiny Areva, založenú na porušení povinnosti odôvodnenia, ktorá sa vzťahuje na porušenie podstatnej formálnej náležitosti (pozri bod 88 vyššie).
- 126 Ako už bolo uvedené v bode 88 vyššie, na splnenie požiadaviek článku 253 ES musia individuálne rozhodnutia Komisie umožniť dotknutým osobám oboznámiť sa s dôvodmi prijatého opatrenia, aby mohli brániť svoje práva, a súdu Únie vykonávať svoje preskúmanie. Preto musia byť dostatočným a nerozporuplným spôsobom

odôvodnené (pozri v tomto zmysle analogicky rozsudok Súdneho dvora z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, C-3/06 P, Zb. s. I-1331, body 45 a 46).

127 V odôvodneniach č. 333 až 339 napadnutého rozhodnutia Komisia s odkazom na judikatúru Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa uviedla pravidlá o pripísaní porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ktoré v napadnutom rozhodnutí uplatnila. Z odôvodnení č. 368 a 369 vyplýva, že s cieľom uznať Areva T & D SA a Areva T & D AG za osobne zodpovedné, a to solidárne so spoločnosťou Alstom, za účasť dotknutého podniku na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004, Komisia najskôr zastávala názor, že Areva T & D SA a Areva T & D AG pod svojimi obchodnými menami v danom čase, sa bezprostredne zúčastnili na porušení. Komisia tak zohľadnila, ako bolo konštatované v odôvodneniach č. 20, 21, 357, 358, 366 a 367 napadnutého rozhodnutia, že tieto spoločnosti boli priamo zodpovedné za dotknutý podnik v okamihu, keď sa zúčastnil na porušení. Komisia následne uviedla, že Areva T & D SA a Areva T & D AG pod svojimi obchodnými menami v danom čase, tvorili jeden hospodársky subjekt so spoločnosťou Alstom, ktorá bola ich 100 % vlastníkom a ktorá v zásade určovala ich smerovanie na trhu. V dôsledku toho sa domnievala, že v súlade so zásadou osobnej zodpovednosti (pozri bod 65 vyššie) sa Areva T & D SA a Areva T & D AG mali považovať za osobne zodpovedné, a to solidárne so spoločnosťou Alstom, za účasť dotknutého podniku na porušení v príslušných obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004.

128 Komisia síce v odôvodneniach č. 357 a 366 a 367 napadnutého rozhodnutia poukazuje na osobnú zodpovednosť, ktorá vznikla bývalým dcérskym spoločnostiam pôsobiacim v odvetví T & D skupiny Alstom, avšak neodkazuje na samostatné správanie uvedených dcérskych spoločností vo vzťahu k ich materskej spoločnosti, ktorou je Alstom. Túto skutočnosť nemožno v prejednávanej veci implicitne zistiť ani s odvolaním sa na judikatúru citovanú v odôvodnení č. 337 napadnutého rozhodnutia, keďže v odôvodnení č. 369 toho istého rozhodnutia Komisia výslovne uviedla, že v priebehu

predmetných období Areva T & D SA a Areva T & D AG so svojimi vtedajšími obchodnými menami „nemohli samostatne prijímať rozhodnutia“.

¹²⁹ Z predchádzajúceho vyplýva, že výlučná zodpovednosť, ktorá vznikla spoločnosti Alstom z dôvodu účasti predmetného podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 ako subjektu riadiacemu uvedený podnik, bola v napadnutom rozhodnutí z právneho hľadiska dostatočne a nerozporuplne odôvodnená. V dôsledku toho sa prvá časť prvého žalobného dôvodu spoločností skupiny Areva založená na porušení povinnosti odôvodnenia musí zamietnuť ako nedôvodná.

¹³⁰ V druhom rade treba preskúmať dve časti druhého žalobného dôvodu a druhú časť štvrtého žalobného dôvodu uvedené spoločnosťami skupiny Areva, v ktorých tieto v podstate kritizujú pripísanie účasti predmetného podniku na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004 spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG.

¹³¹ Treba pripomenúť, že zásada zákazu retroaktivity trestných ustanovení je spoločnou zásadou pre všetky právne poriadky členských štátov, ktorá je tiež zakotvená v článku 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného 4. novembra 1950 v Ríme (ďalej len „EDLP“) a tvorí neoddeliteľnú časť všeobecných zásad práva, ktorých dodržiavanie súd Únie zabezpečuje (rozsudok Súdného dvora z 10. júla 1984, Kirk, 63/83, Zb. s. 2689, bod 22, a z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 202; rozsudky Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, bod 219, a z 9. júla 2003, Cheil Jedang/Komisia, T-220/00, Zb. s. II-2473, bod 43).

- 132 Aj keď z článku 15 ods. 4 nariadenia č. 17 a z článku 23 ods. 5 nariadenia č. 1/2003 vyplýva, že rozhodnutia Komisie ukladajúce pokuty za porušenie práva hospodárskej súťaže nemajú trestnú povahu, nič to nemení na tom, že Komisia je povinná dodržiavať všeobecné zásady práva Únie a najmä zásadu zákazu retroaktivity v každom správnom konaní, ktoré môže viesť k sankciám podľa práva hospodárskej súťaže (rozsudok Cheil Jedang/Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 44).
- 133 Toto dodržiavanie vyžaduje, aby pravidlá o pripísaní porušení práva hospodárskej súťaže fyzickým alebo právnickým osobám zodpovedali pravidlám, ktoré platili v čase spáchania porušenia (pozri analogicky, pokiaľ ide o pravidlá uplatniteľné na sankciu za porušenia, rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 202; rozsudky LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 221, a Cheil Jedang/Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 45). Zásada zákazu retroaktivity síce nebráni postupnému objasňovaniu pravidiel o pripísaní porušení, bráni však spätnému uplatneniu ich nového výkladu, ktorého výsledok nebol primerane predvídateľný vzhľadom najmä na skoršiu judikatúru (pozri v tomto zmysle rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, body 217 a 218).
- 134 Podľa judikatúry, pokiaľ možno viacero osôb uznať za osobne zodpovedné za účasť jedného a toho istého podniku na porušení v zmysle práva hospodárskej súťaže, musia sa považovať za solidárne zodpovedné za uvedené porušenie (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora zo 6. marca 1974, Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Komisia, 6/73 a 7/73, Zb. s. 223, bod 41, a zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisia, C-294/98 P, Zb. s. I-10065, body 33 a 34; rozsudky Súdu prvého stupňa HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 66 vyššie, body 54, 524 a 525; z 15. júna 2005, Tokai Carbon a i./Komisia, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, neuvverejnený v Zbierke, bod 62, a Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný v bode 64 vyššie, body 57 až 62). Z týchto rozsudkov navyše vyplýva, že za osobne a solidárne zodpovednú za účasť jediného a toho istého podniku na porušení možno považovať osobu, ktorá v okamihu spáchania porušenia bola priamo zodpovedná za uvedený podnik alebo ho priamo riadila, a osobu, ktorá z dôvodu, že v okamihu spáchania

porušenia účinne vykonávala právomoc kontroly nad prvou spoločnosťou a určovala jej správanie na trhu, ten istý podnik nepriamo riadila. Z toho vyplýva, že judikatúru citovanú v bodoch 65 a 116 vyššie treba vykladať v tom zmysle, že sa týka osobnej zodpovednosti tak osoby, ktorá v okamihu porušenia podnik priamo riadila, ako aj osoby, ktorá v tom istom čase tento podnik riadila nepriamo.

¹³⁵ Už citovaná judikatúra sa môže analogicky uplatniť na článok 53 ods. 1 Dohody o EHP.

¹³⁶ Ako bolo v prejednávanej veci konštatované v bode 71 vyššie, podnik dotknutý napadnutým rozhodnutím nepredstavuje, ako to tvrdia spoločnosti skupiny Areva, „odvetvie T & D“ skupiny Alstom, ktoré bolo neskôr postúpené skupine Areva, ale skupinu zložiek, ktoré sa v rámci tohto odvetvia alebo prostredníctvom neho zúčastnili na činnostiach v oblasti RIP. Navyše nebolo platne spochybnené, že Areva T & D SA a Areva T & D AG boli počas predmetných období porušovania nositeľmi práv súvisiacich s týmito zložkami, a teda že tieto spoločnosti za uvedené zložky priamo zodpovedali (pozri bod 102 vyššie). Navyše bolo preukázané, že Alstom určovala správanie svojich dcérskych spoločností, ktorých bola 100 % vlastníkom, pôsobiacich v odvetví T&D na trhu a že tak nepriamo riadila dotknutý podnik v okamihu, keď bolo spáchané porušenie (pozri bod 110 vyššie). Navyše z odôvodnení č. 358 a 371 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Areva T & D SA a Alstom sa považovali za solidárne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 21. decembra 2003 a že Areva T & D SA, Areva T & D AG a Alstom sa považovali za solidárne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004.

- 137 Okrem toho z judikatúry citovanej spoločnosťami skupiny Areva a osobitne z rozsudku Súdneho dvora Cascades/Komisía, už citovaného v bode 65 vyššie (body 79 a 80) a z rozsudku zo 16. novembra 2000, KNP BT/Komisía (C-248/98 P, Zb. s. I-9641, bod 71), nevyplýva, že v prípade prevodu kontroly dcérskej spoločnosti, ktorá bezprostredne riadila podnik, ktorý spáchal porušenie, sa len bývalá materská spoločnosť, ktorá nepriamo riadila podnik prostredníctvom svojej dcérskej spoločnosti, mala považovať za osobne zodpovednú za účasť tohto podniku na porušení za obdobie predchádzajúce tomuto prevodu. Vyššie zmienená judikatúra sa navyše týka najmä možnosti pripísať nadobúdateľovi podniku v zmysle práva hospodárskej súťaže účasť tohto podniku na porušení v období pred jeho prevodom.
- 138 Komísii, ktorá konala v súlade s pravidlami o pripísaní porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, keď rozhodla, že Areva T & D SA a Areva T & D AG možno považovať za osobne zodpovedné, a to solidárne so spoločnosťou Alstom, za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004, nemožno vytýkať, že v tejto súvislosti porušila niektorý z uvedených článkov.
- 139 Nemožno ani tvrdiť, že Komisia v napadnutom rozhodnutí porušila zásadu zákazu retroaktivity tým, že so spätnou účinnosťou uplatnila novú represívnu politiku. Pravidlá o pripísaní porušení, ktoré v prejednávanej veci uplatnila Komisia, vyplývajú z uplatnenia zásady osobnej zodpovednosti za porušenia v článku 81 ES a v článku 53 Dohody o EHP. Z judikatúry citovanej v bodoch 65, 116 a 134 vyššie vyplýva, že takéto pravidlá sa už uplatňovali v čase, keď došlo k spáchaniu porušenia a že hoci mohli byť v tom istom čase alebo následne predmetom určitých objasnení alebo spresnení, nemožno sa domnievať, že tieto objasnenia a spresnenia viedli k novému výkladu uvedených pravidiel, ktorých výsledok nebol vzhľadom na skoršiu judikatúru predvídateľný. Preto samotné napadnuté rozhodnutie nie je možné v nadväznosti na prijatie

nových pravidiel o pripísaní porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP považovať za vykonávanie novej represívnej politiky.

- 140 Navyše skutočnosť, ktorú spoločnosti skupiny Areva nespochybňujú, že tieto spoločnosti si v zmluve o prevode dohodli ustanovenie o pasívnej záruke, ktoré pokrýva najmä riziko, že spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG sa pripíše účasť dotknutého podniku na porušení práva hospodárskej súťaže v období pred jeho prevodom a že budú z tohto dôvodu osobne sankcionované, preukazuje, že pripísanie porušení, ku ktorému v napadnutom rozhodnutí dospela Komisia, bolo pre spoločnosti skupiny Areva primerane predvídateľné aj pred jeho prijatím, a to s ohľadom na pravidlá o pripísaní porušení, ktoré boli v tom čase uplatniteľné.
- 141 Z predchádzajúceho vyplýva, že obe časti druhého žalobného dôvodu, ako aj druhú časť štvrtého žalobného dôvodu, uvedené spoločnosťami skupiny Areva, sa musia zamietnuť ako nedôvodné.

O osobnej zodpovednosti spoločností Areva a Areva T & D Holding ako materských spoločností so 100 % majetkovou účasťou v spoločnostiach Areva T & D SA a Areva T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004

— Tvrdenia účastníkov konania

- 142 Spoločnosti skupiny Areva v rámci svojho tretieho žalobného dôvodu tvrdia, že Komisia v článku 1 písm. e) a f) napadnutého rozhodnutia porušila pravidlá pripísania porušení, ktoré vyplývajú z článku 81 ods. 1 ES a článku 53 Dohody o EHP, tým, že im

ako materským spoločnostiam so 100 % majetkovou účasťou v spoločnostiach Areva T & D SA a v Areva T & D AG pripísala účasť dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004, zatiaľ čo skutočnosti, ktoré uviedli počas správneho konania, mali dostatočnú dôkaznú silu, aby v prejednávanej veci vyvrátili domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskými spoločnosťami.

- ¹⁴³ Komisia odmieta tvrdenia spoločností skupiny Areva a navrhuje vyššie uvedený žalobný dôvod zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- ¹⁴⁴ Z odôvodnenia č. 370 a z odôvodnenia č. 371 písm. c) napadnutého rozhodnutia, ako aj z jeho odôvodnení č. 333 až 337, 354 a 364, na ktoré odkazuje odôvodnenie č. 370 vyplýva, že na účely vyvodenia osobnej zodpovednosti spoločností Areva a Areva T & D Holding, a to solidárne so spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG, za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004, sa Komisia odvolávala nielen na domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou, ale aj na skutkové okolnosti uvedené spoločnosťami Areva a Areva T & D Holding počas správneho konania, ktoré mali viesť k vyvráteniu uvedenej domnienky (pozri bod 148 vyššie). Komisia teda tvrdila, že vymenovanie nového člena správnej rady svojich dcérskych spoločností pôsobiacich v odvetví T & D spoločnosťou Alstom podporovalo záver, podľa ktorého materská spoločnosť vykonávala rozhodujúci vplyv na dcérske spoločnosti, keďže, ako to vyplýva z informácie verejne prístupnej na internetovej stránke skupiny Areva, tento nový člen správnej rady bol 19. januára 2004 tiež vymenovaný za riaditeľa „odvetvia T & D“ skupiny Areva, a to len desať dní po

prevode v rámci skupiny, a súběžne sa stal členom výkonného výboru skupiny Areva. Navyše, pokiaľ ide o reštrukturalizačné operácie v rámci skupiny, Komisia sa domnievala, že zmena obchodného mena dcérskych spoločností skupiny Alstom pôsobiacich v odvetví T & D, ku ktorej došlo hneď po prevode v rámci skupiny, na základe ktorej boli obchodné mená týchto dcérskych spoločností opäť zmenené na Areva T & D SA a Areva T & D AG, potvrdila ich začlenenie do skupiny Areva. Komisia v každom prípade tvrdila, že skutkové okolnosti uvedené spoločnosťami Areva a Areva T & D Holding nepreukázali, že počas predmetného obdobia porušovania nevykonávali rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D, ktorých boli 100 % vlastníkmi.

¹⁴⁵ Ako už bolo uvedené v bode 86 vyššie, pokiaľ spoločnosť vlastní celé základné imanie svojej dcérskej spoločnosti, predpokladá sa, že vykonáva rozhodujúci vplyv na jej správanie na trhu, a teda sa považuje za osobne zodpovednú za uvedené správanie. Je na materskej spoločnosti, ktorá má v úmysle napadnúť rozhodnutie Komisie, v ktorom je uznaná za osobne zodpovednú za porušenie pripísané jej dcérskej spoločnosti, aby vyvrátila domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z toho, že vlastní celé základné imanie svojej dcérskej spoločnosti tým, že predloží skutočnosti s dostatočnou dôkaznou silou na preukázanie, že táto dcérska spoločnosť určovala svoje smerovanie na trhu skutočne samostatne (rozsudky Avebe/Komisia, už citovaný v bode 86 vyššie, bod 136, a Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný v bode 64 vyššie, bod 60; pozri v tomto zmysle tiež rozsudok Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, už citovaný v bode 65 vyššie, bod 29).

¹⁴⁶ V prejednávanej veci Areva a Areva T & D Holding nespochybňujú skutkové posúdenia uvedené v napadnutom rozhodnutí, podľa ktorých boli Areva T & D SA a Areva T & D AG priamo alebo nepriamo ich dcérskymi spoločnosťami, ktoré boli v období od 9. januára do 11. mája 2004 v ich 100 % vlastníctve. Tieto samotné konštatovania však Komisii umožňujú predpokladať, že Areva T & D SA a Areva T & D AG neurčovali vo vzťahu ku spoločnostiam Areva a Areva T & D Holding svoje smerovanie na trhu samostatne, a že teda v zmysle práva hospodárskej súťaže predstavovali so

spoločnosťami Areva a Areva T & D Holding jeden a ten istý podnik. V súlade s judikatúrou citovanou v bode 86 vyššie tak Areva a Areva T & D Holding, ktoré sa odvolávali na to, že ich dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D, ktorých boli 100 % vlastníckmi, určovali svoje správanie na trhu počas predmetného obdobia samostatne, prislúchalo vyvrátiť domnienku zodpovednosti vyplývajúcu z vlastníctva celého základného imania dcérskych spoločností ich materskými spoločnosťami tým, že uvedú skutočnosti, ktoré majú v tejto súvislosti dostatočnú dôkaznú silu.

¹⁴⁷ Treba preto preskúmať, či skutkové okolnosti, ktoré počas správneho konania uviedli Areva a Areva T & D Holding a na ktoré sa znovu odvolávajú vo veci T-117/07, majú dostatočnú dôkaznú silu na vyvrátenie domnienky zodpovednosti, ktorá je posilnená ďalšími už citovanými skutkovými okolnosťami, o ktorú sa napadnuté rozhodnutie opiera, a to tým, že preukážu, že Areva T & D SA a Areva T & D AG určovali svoje smerovanie na trhu skutočne samostatne.

¹⁴⁸ Ako vyplýva z bodov 246 až 269 ich odpovede na oznámenie o výhradách, Areva a Areva T & D Holding v rámci správneho konania v podstate tvrdili, že od 9. januára do 11. mája 2004 nevykonávali rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D, ktorých boli 100 % vlastníckmi, keďže v rozhodnom čase nemali v tomto odvetví a v jeho rôznych oblastiach činností nijakú skúsenosť. To je potvrdené skutočnosťou, že vo svojich funkciách ponechali prevádzkových riadiacich pracovníkov, ktorí boli prijatí do zamestnania a zaškolení skupinou Alstom. Len jeden člen správnej rady ich dcérskych spoločností vykonával v rámci nich funkcie súbežne. Navyše, keďže prevod „odvetvia T & D“ skupiny Alstom na skupinu Areva zahŕňal množstvo zložitých reštrukturalizačných operácií, z ktorých niektoré mali byť ukončené až po 8. januári 2004, Areva a Areva T & D Holding neboli schopné skutočne prevziať k tomuto dátumu operačnú kontrolu nad týmto odvetvím a jeho jednotlivými oblasťami činností. Spoločnosti skupiny Areva okrem toho tvrdia, že nemožno rozumne predpokladať, že skupina môže bezodkladne k tomu istému dátumu, keď bolo

na ňu prevedené nové odvetvie činností, vykonávať skutočnú kontrolu nad týmto odvetvím a dozvedieť sa o tom, že sa zúčastňuje na porušení práva hospodárskej súťaže. V tejto súvislosti im nemožno pripísať nijakú nedbanlivosť, a to jednak vzhľadom na ich nedostatok skúsenosti v odvetví T & D a v činnostiach v oblasti RIP a jednak na písomné záruky poskytnuté skupinou Alstom pri prevode v rámci skupiny, pokiaľ ide o neexistenciu skorších porušení práva hospodárskej súťaže.

¹⁴⁹ Tieto skutočnosti, posudzované samostatne alebo aj vcelku, však nie sú spôsobilé preukázať, že Areva T & D SA a Areva T & D AG určovali svoje smerovanie na trhu vo vzťahu ku spoločnostiam Areva a Areva T & D Holding skutočne samostatne. Komisia sa v napadnutom rozhodnutí nedopustila nesprávneho posúdenia tým, že tieto skutočnosti odmietla ako nemajúce dostatočnú dôkaznú silu.

¹⁵⁰ Tvrdenia spoločností skupiny Areva, že Areva a Areva T & D Holding nemali v období od 9. januára do 11. mája 2004, pokiaľ ide o odvetvie T & D a činnosti v oblasti RIP, dostatočnú skúsenosť na to, aby mohli účinne vykonávať rozhodujúci vplyv na správanie Areva T & D SA a Areva T & D AG, nie sú podložené. Skupina Areva nepochybne nepôsobila pred prevodom v odvetví T & D a nevykonávala činnosti v oblasti RIP a vo všeobecnosti je začlenenie nového odvetvia činností zo strany skupiny citlivou operáciou. Nemožno však z toho vyvodiť, že Areva a Areva T & D Holding sa od 9. januára do 11. mája 2004 nevyhnutne vzdali skutočného výkonu rozhodujúceho vplyvu na Areva T & D SA a Areva T & D AG. Navyše treba zohľadniť skutočnosť, ako vyplýva z vlastných písomností spoločností skupiny Areva v žalobe vo veci T-117/07 alebo z ich odpovede na oznámenie o výhradách pripojených k uvedenej žalobe, ako aj z dokumentov predložených týmito spoločnosťami v odpovedi na žiadosť Komisie o informácie z 20. septembra 2006 (pozri bod 24 vyššie) tiež pripojených k tejto žalobe, že reštrukturalizačné operácie, ku ktorým došlo na konci

roka 2003, boli stanovené a naplánované v zmluve o prevode uzavretej 25. septembra 2003. Nemožno preto vylúčiť, že rokovanie o tejto zmluve a kontrola jej plnenia počas roka 2003 boli pre spoločnosti Areva a Areva T & D Holding príležitosťou získať alebo si prinajmenšom rozšíriť znalosti o odvetví T & D a o činnostiach v oblasti RIP, a to aj pred ich skutočným prevodom na skupinu Areva, ku ktorému došlo 8. januára 2004. Navyše z písomností Komisie, ako aj z vlastných písomností spoločností skupiny Areva v ich odpovedi na oznámenie o výhradách a v dokumentoch predložených týmito spoločnosťami v ich odpovedi na žiadosť Komisie o informácie z 20. septembra 2006 vyplýva, že pán G., nový člen, ktorého vymenovali do správnych rád spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG a ktorý bol tiež od 19. januára 2004 generálnym riaditeľom spoločnosti Areva T & D Holding a z tohto dôvodu riaditeľom „odvetvia T & D“ a členom výkonného výboru skupiny Areva, bol „prijatý do zamestnania mimo skupiny“. Nie je vylúčené, že toto externé prijatie do zamestnania umožnilo spoločnostiam Areva a Areva T & D Holding získať znalecký posudok, ktorý nemali v dotknutom odvetví. Externé prijatie tohto nového riadiaceho pracovníka do zamestnania ani zďaleka nepreukazuje samostatnosť spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG v rámci skupiny Areva, ale naopak potvrdzuje, že na začiatku dotknutého obdobia Areva a Areva T & D Holding boli organizované spôsobom, ktorý im umožňoval vykonávať skutočnú kontrolu nad svojimi dcérskymi spoločnosťami pôsobiacimi v odvetví T & D, ktorých boli 100% vlastníkami, a rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovať ich správanie na trhu.

¹⁵¹ Na druhej strane, aj keby sa potvrdili tvrdenia spoločností skupiny Areva, podľa ktorých sa Areva a Areva T & D Holding dozvedeli o účasti dotknutého podniku na porušení až 11. mája 2004, nie sú spôsobilé preukázať samostatnosť správania spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG na trhu v období od 9. januára do 11. mája 2004.

¹⁵² Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba tretí žalobný dôvod uvedený spoločnosťami skupiny Areva zamietnuť ako nedôvodný.

O prípadnom prerušení porušenia pripísaného spoločnosti Alstom v období od septembra 1999 do marca 2002

— Tvrdenia účastníkov konania

- ¹⁵³ Alstom vo svojom šiestom žalobnom dôvode v podstate Komisii vytýka, že porušila dôkazné pravidlá o kontinuite porušovania, ktoré vyplývajú z článku 23 ods. 3 nariadenia č. 1/2003 a z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a že porušila tiež zásadu právnej istoty, keďže v článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia konštatovala, že predmetné porušenie trvalo nepretržite od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, teda pätnásť rokov a osem mesiacov, čo odôvodňuje 155% zvýšenie základnej sumy pokuty, ktorú jej Komisia uložila v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia.
- ¹⁵⁴ Alstom tvrdí, že Komisia z právneho hľadiska dostatočne nepreukázala, že k prerušeniu kartelu nedošlo počas prvého obdobia trinástich mesiacov od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2003, a potom počas druhého obdobia štyridsiaticich mesiacov od 22. januára 2001 do 26. marca 2002, čo celkovo zodpovedá obdobiu 27,5 mesiaca. Každé z týchto období je dostatočne dlhé na to, aby Komisia nemohla v súlade s judikatúrou predpokladať nepretržité trvanie porušenia (rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, Dansk Rørindustri/Komisia, T-21/99, Zb. s. II-1681, bod 62). Jediná indícia, ktorú Komisia uviedla na podporu nepretržitého trvania porušenia, je zoznam z 12. mája 2000 týkajúci sa „stretnutí výboru“, ktoré sa mali konať v období od 18. mája 2000 do 17. mája 2001. Tento zoznam poskytnutý zo strany spoločnosti ABB, ktorý je uvedený v odôvodnení č. 197 napadnutého rozhodnutia, však nie je dostatočným dôkazom o trvaní porušenia počas dvoch sporných období, keďže jednak nie je potvrdené, že niektoré stretnutia, ktoré zmieňuje, sa skutočne konali,

a jednak žiadna ďalšia skutočnosť obsiahnutá v spise nepreukazuje, že počas týchto stretnutí došlo k porušovaniu. Navyše Komisia nepredložila, ako to predovšetkým požadovala judikatúra, dôkaz o protisúťažnom účele stretnutí zmienených v zozname (rozsudok Súdu prvého stupňa z 5. apríla 2006, Degussa/Komisia, T-279/02, Zb. s. II-897, bod 116 a nasl.). Alstom okrem toho tvrdí, že Komisia nemohla proti nej použiť ako dôkaz jej účasti na karteli počas sporných období dobu platnosti niektorých projektov RIP, keďže ten istý dôkaz nepoužila proti spoločnosti Siemens, ako to vyplýva z odôvodnenia č. 198 napadnutého rozhodnutia. V každom prípade tento dôkaz neumožňuje preukázať, že porušenie trvalo počas desiatich mesiacov od 17. mája 2001 do 26. marca 2002.

¹⁵⁵ V rámci svojho siedmeho žalobného dôvodu Alstom navyše tvrdí, že Komisia v napadnutom rozhodnutí porušila zásadu dodržiavania práv na obhajobu a článok 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 tým, že v tejto súvislosti zohľadnila dokumenty o dohode, ku ktorej došlo v súvislosti s projektom RIP s referenčným číslom [dôverné] uzavretej 24. septembra 1999 s účinnosťou až do 28. septembra 2001, ku ktorým nemala príležitosť vyjadriť svoje stanovisko.

¹⁵⁶ Vzhľadom na predchádzajúce Alstom tvrdí, že doba trvania účasti dotknutého podniku na porušovaní, ktoré je jej pripísané, sa musí skrátiť na trinásť rokov a tri mesiace a že zvýšenie základnej sumy pokuty, ktorá jej bola uložená, sa preto musí znížiť na 130 %.

- 157 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje vyššie uvedené žalobné dôvody a výhrady zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 158 Z odôvodnení č. 2, 3, 248, 270 a 299 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia vytýkala spoločnostiam, ktoré sú adresátmi tohto rozhodnutia, že sa zúčastnili na jednotnom a trvalom komplexnom porušení článku 81 ES v období od 15. apríla 1988 do 11. mája 2004 a článku 53 Dohody o EHP v období od 1. januára 1994 do 11. mája 2004, v rámci ktorého sa tieto spoločnosti v súvislosti s celosvetovým predajom projektov RIP dohodli na rozdelení trhov, pridelovaní kvót a zachovaní príslušných podielov na trhu, na pridelovaní projektov RIP výrobcom určeným na tento účel a zmanipulovaní verejného obstarávania (kartelové dohody) s cieľom uzavrieť predmetné zmluvy s týmito výrobcami, na stanovení cien za nepridelené projekty RIP na základe komplexnejších dohôd, na vypovedaní licenčných zmlúv uzavretých so spoločnosťami, ktoré nie sú členmi kartelu, a na výmene citlivých informácií na trhu.
- 159 V odôvodnení č. 323 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že tieto dohody a/alebo zosúladené postupy medzi tvorcami projektov RIP trvali prinajmenšom od 15. apríla 1988 do 11. mája 2004. Z odôvodnení č. 324 a 326 napadnutého rozhodnutia v spojení s odôvodnením č. 358 a s článkom 1 písm. b) jeho výroku vyplýva, že Alstom sa zúčastnila na porušení v období od 15. apríla 1988, t. j. odo dňa prijatia a nadobudnutia účinnosti dohody GQ a dohody EQ (pozri body 29 a 31 vyššie) do 8. januára 2004, t. j. do dňa, keď skupina Alstom previedla svoje „odvetvie T & D“ na skupinu Areva.

160 V odôvodneniach č. 177 až 216 napadnutého rozhodnutia Komisia predstavila „súhrnný chronologický opis vývoja kartelu“. Pokiaľ ide o vývoj kartelu v priebehu dvoch sporných období, a síce od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000 a od 22. januára 2001 do 26. marca 2002, Komisia v odôvodneniach č. 178 a 178 napadnutého rozhodnutia konštatovala:

„(178) Siemens ukončila svoju účasť na stretnutiach kartelu v septembri 1999, a v roku 2000 ju nasledovali Hitachi a Schneider/VA Tech. Neprítomnosť spoločnosti Siemens bola z európskej perspektívy osobitne destabilizujúca, pretože táto spoločnosť bola tajomníkom E-skupiny od roku 1988 a hlavným hráčom na trhu tak v rámci Európy, ako aj mimo nej. Činnosti kartelu však pokračovali a [Alstom] prevzala funkciu tajomníka E-skupiny. Keďže počet účastníkov na stretnutiach kartelu sa v porovnaní s rokom 1988 znížil, zjednodušila sa logistika a zložitá štruktúra už nebola odôvodnená.

(179) V roku 2002 Siemens, Hitachi a VA Tech opätovne vstúpili do kartelu...“

161 V odôvodneniach č. 191 až 198 napadnutého rozhodnutia Komisia uviedla dôkazy, ktoré predložila ABB a spoločnosti skupiny Fuji, ktoré podľa nej preukazovali, že kartel pokračoval po odchode spoločnosti Siemens v septembri 1999, ktorú nasledovali Hitachi a „Schneider/VA Tech“ v roku 2000 a pred ich postupným návratom od marca 2002. Komisia najprv v odôvodneniach č. 191 až 196 napadnutého rozhodnutia odkazovala na dokumenty, ktoré predložila ABB vo svojej žiadosti o oslobodenie (pozri bod 10 vyššie), ktoré zodpovedali množstvu faxov vymenených od 18. decembra 2000 do 22. januára 2001 medzi spoločnosťami ABB, Melco a Alstom v súvislosti so stretnutiami a s pridelovaním projektov RIP. Následne v odôvodnení č. 197 napadnutého rozhodnutia Komisia informovala o dokumente z 12. mája 2000 predloženom ABB v jej žiadosti o oslobodenie, ktorý obsahuje zoznam „stretnutí výboru“ vzťahujúci sa na časť obdobia 2000 – 2001. Uviedla, že z tohto zoznamu vyplýva, že osobami

zúčastnenými na týchto stretnutiach boli Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco a Toshiba, avšak nie Siemens a „JAEPS (Hitachi)“, čo je v súlade s vyhlásením spoločnosti ABB v jej odpovedi zo 4. októbra 2004 na žiadosť Komisie o informácie (pozri bod 15 vyššie), „podľa ktorej tieto dve posledné uvedené spoločnosti neboli v tomto okamihu súčasťou kartelu“. Nakoniec v odôvodnení č.198 napadnutého rozhodnutia uviedla všetky dokumenty predložené spoločnosťami skupiny Fuji v ich žiadosti na základe oznámenia o spolupráci (pozri bod 20 vyššie), a zo strany spoločnosti ABB v doplnení k jej žiadosti o oslobodenie zo 7. mája 2004 (pozri bod 12 vyššie), v ktorom boli uvedené dohody uzavreté medzi členmi kartelu týkajúce sa ôsmich projektov RIP majúcich v rámci kartelu referenčné čísla [*dôverné*], ktoré preukazovali, že kartel počas tohto obdobia existoval.

¹⁶² V odôvodnení č. 286 napadnutého rozhodnutia Komisia uviedla, že tieto skutočnosti obsiahnuté v spise preukazujú, že „samotný kartel pokračoval bez [spoločností Siemens a Hitachi] (pozri napríklad odôvodnenia č. 191 až 198 vyššie) po tom, čo [tieto posledné uvedené podniky] dočasne prerušili svoju účasť na karteli“.

¹⁶³ Z článku 23 ods. 3 nariadenia č. 1/2003 a z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 vyplýva, že na účely stanovenia výšky pokuty, ktorá sa má uložiť z dôvodu účasti podniku na porušení práva hospodárskej súťaže, sa zohľadní závažnosť porušovania a tiež jeho doba trvania.

¹⁶⁴ Ak dôjde k sporu o existencii porušenia, zo základnej požiadavky právnej istoty, z ktorej musia mať prospech hospodárske subjekty, vyplýva, že Komisia, ktorá znáša dôkazné bremeno v súvislosti so zisteným porušením, musí predložiť dôkazy, ktoré môžu právne dostatočne doložiť existenciu skutkových okolností zakladajúcich porušenie. Konkrétnejšie, pokiaľ ide o uvedenú dĺžku trvania porušenia, tá istá zásada

právnej istoty stanovuje, že v prípade neexistencie dôkazov, na základe ktorých je možné priamo určiť dĺžku trvania porušenia, sa Komisia môže oprieť prinajmenšom o dôkazy, ktoré súvisia so skutočnosťami dostatočne blízkymi z hľadiska času tak, aby bolo možné odôvodnene pripustiť, že toto porušenie trvalo neprerušene medzi dvoma uvedenými dátumami (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 7. júla 1994, Dunlop Slazenger/Komisia, T-43/92, Zb. s. II-441, bod 79; zo 6. júla 2000, Volkswagen/Komisia, T-62/98, Zb. s. II-2707, bod 188, a Degussa/Komisia, už citovaný v bode 154 vyššie, body 114 a 153).

165 Pokiaľ ide o dôkazné prostriedky, ktoré Komisia v tejto súvislosti môže zohľadniť, je dôležité pripomenúť, že vzhľadom na to, že zákazy zúčastňovať sa na takých protisúťažných postupoch a dohodách, ako aj sankcie, ktoré môžu postihnúť subjekty, ktoré sa ich zúčastňujú, sú všeobecne známe, je bežné, že činnosti v rámci týchto protisúťažných postupov a dohôd, ako aj stretnutia, sa uskutočňujú tajne, najčastejšie v treťom štáte, a súvisiaca dokumentácia je obmedzená na minimum. Aj keď Komisia objaví písomnosti jasne potvrdzujúce protiprávny kontakt medzi hospodárskymi subjektmi, tieto písomnosti obyčajne budú len zlomkovité a nesúrodé do takej miery, že je často nutné vyvodiť niektoré detaily prostredníctvom dedukcie. Vo väčšine prípadov sa preto existencia protisúťažného postupu alebo dohody musí vydedukovať z určitého množstva zhôd okolností a nepriamych dôkazov, ktoré posudzované ako celok môžu v prípade neexistencie iného koherentného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, body 55 až 57). Takéto nepriame dôkazy a zhody okolností umožňujú odhaliť nielen existenciu protisúťažných správania a dohôd, ale taktiež dĺžku pokračujúceho protisúťažného správania a obdobie, počas ktorého sa dohoda uzavretá v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže uplatňovala (rozsudok Súdneho dvora z 21. septembra 2006, Technische Unie/Komisia, C-113/04 P, Zb. s. I-8831, bod 166).

166 Navyše skutočnosť, že dôkaz o existencii pokračujúceho porušenia nebol predložený v súvislosti s určitými stanovenými obdobiami, nebráni tomu, aby sa porušenie považovalo za existujúce počas celkového obdobia trvajúceho dlhšie než stanovené

obdobie, pokiaľ takéto zistenie spočíva na objektívnych a jednoznačných indíciách. V rámci porušenia trvajúceho niekoľko rokov skutočnosť, že k prejavom kartelu dôjde v rozličných obdobiach, ktoré môžu byť oddelené kratšími alebo dlhšími časovými medzerami, nemá vplyv na existenciu takéhoto kartelu, pokiaľ rôzne konania, ktoré sú súčasťou tohto porušenia, sledujú ten istý cieľ a patria do rámca jedného pokračujúceho porušenia (rozsudok Technische Unie/Komisia, už citovaný v bode 165 vyššie, bod 169).

¹⁶⁷ V prejednávanej veci Alstom nepopiera, že činnosti, na ktorých sa dotknutý podnik zúčastnil v rámci kartelu, sa uskutočňovali počas celého obdobia od 15. apríla 1988 do 28. októbra 1999, následne od 15. decembra 2000 do 22. januára 2001 a nakoniec od 26. marca 2002 do 11. mája 2004. Ďalej nespochybňuje, že tieto rôzne činnosti, ktoré boli súčasťou porušenia, sledovali len jediný cieľ a patrili do rámca jediného a nepretržitého porušenia. Spochybňuje len dobu trvania tohto porušenia z dôvodu, že Komisia z právneho hľadiska dostatočne a v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a zo zásady právnej istoty nepreukázala činnosť kartelu v období od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000 a od 22. januára 2001 do 26. marca 2002. Inými slovami, Alstom v tomto žalobnom dôvode v podstate nespochybňuje posúdenia Komisie týkajúce sa jednotnej a nepretržitej povahy porušenia, avšak uvádza len, pokiaľ ide o posúdenie doby trvania tohto porušenia, porušenie článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ako aj zásady právnej istoty v oblasti dôkazného bremena.

¹⁶⁸ V šiestom žalobnom dôvode sa tak vynára otázka, či Komisia z právneho hľadiska dostatočne a v súlade s článkom 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a so zásadou právnej istoty preukázala, že kartel pokračoval počas obdobia od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000 a od 22. januára 2001 do 26. marca.

- 169 Na úvod treba uviesť, že Alstom nespochybnila posúdenia Komisie týkajúce sa organizácie a fungovania kartelu, ktoré sú uvedené v odôvodnení č. 170 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorých „členovia kartelu prijali zložité preventívne opatrenia na svetovej, ako aj európskej úrovni s cieľom zamaskovať alebo utajiť svoje kontakty a stretnutia“ a „tieto opatrenia na utajenie existovali od začiatku kartelu a boli posilnené od roku 2002“. Vo svetle judikatúry citovanej v bode 165 vyššie Komisia v prejednávanej veci správne založila svoje posúdenie týkajúce sa doby trvania porušenia na posúdení všetkých dôkazov a indícií, ktoré v tejto súvislosti považovala za relevantné.
- 170 Alstom v podstate tvrdí, že dôkazy a indície, z ktorých Komisia vychádzala, neumožňujú preukázať, že činnosti, ktoré boli uskutočňované v priebehu jedenástich rokov a šiestich mesiacov a na ktorých sa dotknutý podnik zúčastnil v rámci kartelu, pokračovali od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000, t. j. trinásť mesiacov. Navyše tieto dôkazy a nepriame dôkazy nepreukazujú, že uvedené činnosti po tom, čo boli opätovne vykonávané len o čosi dlhšie ako jeden mesiac, pokračovali aj v období od 22. januára 2001 do 26. marca 2002, t. j. ďalších štrnásť mesiacov, než boli znovu obnovené na obdobie jedného roka a ôsmich mesiacov. Treba si teda položiť otázku o dôkaznej hodnote každého dôkazu a nepriameho dôkazu, z ktorých Komisia v napadnutom rozhodnutí vychádzala.
- 171 Alstom nesprávne vychádza z predpokladu, že každý z predmetných dôkazov alebo každá z dotknutých indícií potvrdzujú činnosti kartelu len k dátumu, ku ktorému boli preukázané. Nezastáva totiž názor, že tieto dokumenty môžu tiež potvrdiť pokračovanie porušenia.
- 172 V prejednávanej veci sa Komisia v napadnutom rozhodnutí správne domnievala, že séria faxov predložených spoločnosťou ABB potvrdzovala činnosti kartelu v období „okolo roka 2000“. Okrem toho, že preukazuje existenciu konkrétnej dohody medzi spoločnosťami ABB, Melco a Alstom v súvislosti so zoznamom o projektoch RIP,

poskytuje tiež nepriamy dôkaz, pokiaľ ide o pokračovanie činností kartelu medzi tými istými podnikmi na začiatku roka 2001 vo vzťahu k ďalšiemu zoznamu o projektoch RIP pripojenému k prvému zo série faxov z 18. decembra 2000.

- 173 Komisia ďalej oprávnenne zastávala názor, že zoznam z 12. mája 2000 týkajúci sa trinástich „stretnutí výboru“ naplánovaných medzi 18. májom 2000 a 17. májom 2001, bol nepriamym dôkazom o tom, že činnosti kartelu medzi spoločnosťami Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco a Toshiba pokračovali až do 17. mája 2001. Proti-súťažný cieľ týchto „stretnutí výboru“ možno vyvodíť z toho, že zoznam označoval každý z dotknutých podnikov s odkazom na jeho kód v rámci kartelu, ako je to uvedené v odôvodneniach č. 142 a 197 napadnutého rozhodnutia, a že ako potvrdilo viacero členov kartelu, niektoré stretnutia orgánov – spoločný výbor Európa/Japonsko a výbor Európa –, ktoré sa zúčastňovali na prevádzkovom fungovaní kartelu, boli naplánované, ako to tiež vyplýva z odôvodnení č. 150 a 151 napadnutého rozhodnutia. Navyše skutočný obsah šiestich z týchto stretnutí výboru potvrdili buď niektorí účastníci kartelu, alebo ho potvrdili ďalšie skutočnosti v spise, ako sú záznamy o cestovných nákladoch alebo zápisy v osobných diároch, takže činnosti kartelu v období od 18. mája 2000 do 18. januára 2001 možno považovať za preukázané.

- 174 Nakoniec, aj keby Komisia vôbec nezohľadnila dohodu o projekte RIP s referenčným číslom [dôverné], v súvislosti s ktorou sa Alstom v rámci svojho siedmeho žalobného dôvodu odvoláva na porušenie zásady dodržiavania práv na obhajobu, ani dohodu o projekte RIP s referenčným číslom [dôverné], na ktorej sa nepodieľala, dospela by aj tak k správnejmu záveru, že dohody o šiestich ďalších projektoch RIP s referenčnými číslami [dôverné], na ktorých sa Alstom zúčastnila, potvrdzovali, že kartel trval alebo prinajmenšom vyvolával účinky od 27. augusta 1998, t. j. odo dňa, keď bola uzavretá dohoda o projekte RIP s referenčným číslom [dôverné], do 28. októbra 2001, t. j. do dňa, keď dohoda o projekte RIP s referenčným číslom [dôverné] prestala vyvolávať svoje účinky.

175 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že na to, aby išlo o dohodu v zmysle článku 81 ods. 1 ES a analogicky článku 53 Dohody o EHP, stačí, že predmetné podniky vyjadrili svoju spoločnú vôľu správať sa na trhu určeným spôsobom (rozsudky Súdu prvého stupňa z 24. októbra 1991, *Petrofina/Komisia*, T-2/89, Zb. s. II-1087, bod 211, a z 10. marca 1992, *ICI/Komisia*, T-13/89, Zb. s. II-1021, bod 253; pozri tiež v tomto zmysle rozsudky *ACF Chemiefarma/Komisia*, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 112, a *van Landewyck a i./Komisia*, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 86). Navyše článok 81 ES sa uplatňuje v prípade, ak účinky kartelu pretrvali bez toho, aby bol tento kartel formálne ukončený (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, *ICI/Komisia*, už citovaný, bod 254, a z 13. decembra 2001, *Acerinox/Komisia*, T-48/98, Zb. s. II-3859, bod 63). Už citovaná judikatúra sa uplatňuje analogicky na článok 53 ods. 1 Dohody o EHP.

176 Z toho vyplýva, že keďže Alstom nepopierala, že v súlade s pravidlami kartelu uzavrela dohody na pridelenie šiestich projektov RIP s referenčnými číslami [*dôverné*] v rámci kartelu, a keďže tieto dohody ako celok vyvolávali, vzhľadom na dátum nadobudnutia ich účinnosti a dobu ich platnosti, účinky od 27. augusta 1998, t. j. odo dňa nadobudnutia účinnosti dohody o projekte s referenčným číslom [*dôverné*], do 28. októbra 2001, t. j. do dňa skončenia platnosti dohody o projekte RIP s referenčným číslom [*dôverné*], Komisia mohla oprávnene považovať tieto dohody za nepriamy dôkaz o tom, že porušenie nepretržite pokračovalo počas celého dotknutého obdobia.

177 Alstom nezohľadňuje, že aj keď každý z už citovaných dôkazov, ktoré boli posudzované samostatne, len potvrdzuje prejavy kartelu od septembra 1999 do marca 2002, môžu spoločne v prípade neexistencie iného koherentného vysvetlenia predstavovať dostatočný dôkaz o nepretržitej povahe porušenia. V rámci tohto konania však Alstom neposkytla žiadne koherentné vysvetlenie, ktoré by mohlo vysvetliť jej tvrdenia o prerušení činností, na ktorých sa dotknutý podnik zúčastnil v rámci kartelu od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000 a od 22. januára 2001 do 26. marca 2002

(pozri bod 170 vyššie) a osobitne dôvody, pre ktoré boli uvedené činnosti opätovne uskutočňované len na obmedzenú dobu, a to o niečo viac ako o mesiac, t. j. od 15. decembra 2000 do 22. januára 2001, medzi dvomi obdobiami prerušenia, t. j. od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000 a od 22. januára 2001 do 26. marca 2002. V tejto súvislosti treba dôkazy o opakovaných prejavoch kartelu medzi septembrom 1999 a marcom 2002, a to aj napriek prerušeniu účasti spoločnosti Siemens, ktorú nasledovali Hitachi a „Schneider/VA Tech“, ako aj súbor indícií zhromaždených Komisiou o tom, že činnosti, na ktorých sa dotknutý podnik zúčastnil v rámci kartelu, pokračovali počas celého dotknutého obdobia, považovať za dostatočný dôkaz o tom, že kartel trval nepretržite od 28. októbra 1999 do 15. decembra 2000, ako aj od 22. januára 2001 do 26. marca 2002.

178 Navyše situáciu spoločnosti Alstom nemožno porovnať so situáciou spoločnosti Siemens, keďže v prípade spoločnosti Siemens Komisia mohla vychádzať zo zhodných vyhlásení ostatných členov kartelu uvedených v spise, aby z nich dospela k záveru, že Siemens ukončila svoju účasť na karteli v septembri 1999, a teda zastávať názor, že Siemens k tomuto dátumu prestala dodržiavať uzavreté dohody o projektoch RIP s referenčnými číslami [*dôverné*], ktoré mali zostať v účinnosti od 27. augusta 1998 do 28. októbra 2001. Navyše v odôvodnení č. 169 napadnutého rozhodnutia, proti ktorému Alstom nenamieta, sa uvádza, že spis obsahuje dôkazy, podľa ktorých niektorí členovia tohto kartelu po tom, čo Siemens dočasne prerušila svoju účasť na karteli, usilovali o jej potrestanie za jej vystúpenie z kartelu tým, že na celom svete podávali konkurenčné ponuky na projekty RIP, čo preukazuje, že Siemens už nedodržiavala pravidlá kartelu.

179 Preto treba konštatovať, že Komisia neporušila dôkazné pravidlá vyplývajúce z článku 23 ods. 3 nariadenia č. 1/2003 a z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ani zásadu právnej istoty, keď v článku 1 písm. b) napadnutého rozhodnutia konštatovala, že porušenie pripísané spoločnosti Alstom trvalo nepretržite od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004, t. j. pätnásť rokov a osem mesiacov, čo odôvodňuje zvýšenie základnej

sumy pokuty, ktorá jej bola uložená v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia, o 155 %.

180 Šiesty žalobný dôvod uvedený spoločnosťou Alstom sa teda musí zamietnuť ako nedôvodný.

181 Z predchádzajúcich úvah navyše vyplýva, že dohoda o projekte RIP s referenčným číslom [dôverné] nie je nevyhnutným prvkom na preukázanie dôvodnosti posúdenia vykonaného Komisiou v napadnutom rozhodnutí, podľa ktorého predmetné porušenie trvalo nepretržite počas celého obdobia od 28. októbra 1999 do 26. marca 2002 a že toto porušenie mohlo byť z právneho hľadiska dostatočne odôvodnené na základe ďalších skutočností podporujúcich to isté posúdenie.

182 Z toho vyplýva, že výhrada založená na porušení zásady dodržiavania práv na obhajobu, ktorá bola vznesená v rámci siedmeho žalobného dôvodu, sa musí zamietnuť ako irelevantná, keďže sa týka dôkazu, ktorý v napadnutom rozhodnutí možno považovať za nadbytočný.

O návrhoch na zrušenie alebo na zmenu článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia

183 V rámci svojho štvrtého a siedmeho žalobného dôvodu sa Alstom domáha zrušenia alebo subsidiárne zníženia individuálnej pokuty, ktorá jej bola uložená v článku 2

písm. b) napadnutého rozhodnutia. Vo svojom prvom a druhom žalobnom dôvode, ktoré treba preskúmať spoločne, sa domáha zrušenia alebo subsidiárne zníženia pokuty, ktorú má zaplatiť solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA a ktorá jej bola uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia.

- ¹⁸⁴ V rámci svojho prvého a štvrtého žalobného dôvodu sa spoločnosti skupiny Areva domáhajú zrušenia pokuty, ktorá im bola uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia alebo subsidiárne zníženia tejto pokuty.

O porušení pravidiel premlčania týkajúcich sa individuálnej pokuty uloženej spoločnosti Alstom v článku 2 písm. b) napadnutého rozhodnutia

— Tvrdenia účastníkov konania

- ¹⁸⁵ Alstom v tretej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu subsidiárne uvádza pre prípad, že by sa prvej časti uvedeného žalobného dôvodu vyhovel bez toho, aby bolo vyhovené druhej časti tohto žalobného dôvodu, že došlo k porušeniu článku 25 nariadenia č. 1/2003, ktoré v podstate vyplýva z toho, že v deň prijatia napadnutého rozhodnutia bola právomoc Komisie uložiť jej individuálnu pokutu z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 premlčaná.

186 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje vyššie uvedený žalobný dôvod zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

187 Túto výhradu vzniesla Alstom pre prípad, ak by bolo rozhodnuté, že ju nemožno uznať za zodpovednú za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, keďže nevykonávala rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D, ktorých je 100 % vlastníkom, ale že osobná zodpovednosť, ktorá jej vznikla z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v predchádzajúcom období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, nebola prenesená na uvedené dcérske spoločnosti.

188 Podľa článku 25 nariadenia č. 1/2003 sa právomoc Komisie uložiť sankciu z dôvodu porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP premlčí po uplynutí piatich rokov. Premlčanie začína plynúť odo dňa začiatku porušovania. V prípade pokračujúceho alebo opakovaného porušovania však začína čas plynúť odo dňa ukončenia porušovania. V prípade, ak by porušenie pripisované spoločnosti Alstom skončilo 6. decembra 1992, právomoc Komisie uložiť jej pokutu z dôvodu tohto porušenia by bola premlčaná v deň prijatia napadnutého rozhodnutia, t. j. 24. januára 2007.

189 Keďže prvá časť štvrtého žalobného dôvodu bola zamietnutá z dôvodu, že Alstom vykonávala rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti pôsobiace v odvetví T & D v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 (pozri body 80 až 110 vyššie), predpoklad, o ktorý sa opiera táto výhrada, nie je preukázaný. Tejto výhrade preto nemožno vyhovieť.

O porušení pravidel v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, porušení článku 7 ES, porušení zásad právnej istoty, zákazu retroaktivity, rovnosti zaobchádzania, práva na účinný prostriedok nápravy a individuality trestov, ako aj o porušení povinnosti odôvodnenia, pokiaľ ide o pokuty uložené spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia

— Tvrdenia účastníkov konania

- ¹⁹⁰ Alstom vo svojom prvom žalobnom dôvode Komisii vytýka, že tým, že jej v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložila povinnosť zaplatiť solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA pokutu vo výške 53 550 000 eur, porušila zásadu práva na účinný prostriedok nápravy. Z tohto dôvodu jej procesné postavenie súviselo s procesným postavením spoločnosti Areva T & D SA.
- ¹⁹¹ Vo svojom druhom žalobnom dôvode Alstom najprv tvrdí, že Komisia tým, že jej v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložila povinnosť zaplatiť solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA pokutu vo výške 53 550 000 eur, porušila pravidlá solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP. Tieto pravidlá umožňujú uložiť povinnosť zaplatiť solidárne pokutu len spoločnostiam, ktoré v deň prijatia rozhodnutia ukladajúceho pokutu patria do tej istej skupiny a z ktorých sa každá spoločnosť môže priamo alebo formálne považovať za zodpovednú za porušenie, pokiaľ majú priamy prospech z tohto porušenia. Alstom navyše tvrdí, že Komisia porušila svoju povinnosť individuálne odôvodniť prijímané rozhodnutia, a to tým, že v napadnutom rozhodnutí neuviedla jednak dôvody, ktoré ju viedli k tomu, aby sa domnievala, že Alstom tvorila v deň prijatia napadnutého rozhodnutia jednotný hospodársky celok so spoločnosťou Areva T & D SA, a jednak to, aký priamy prospech spoločnosti Alstom osobne plynul z tohto porušenia. Navyše napadnuté rozhodnutie je v tejto súvislosti založené na rozporuplných odôvodneniach, pretože v jeho odôvodnení č. 358 písm. b) a c) a v odôvodnení č. 371

písm. a) sa uvádza, že povinnosť zaplatiť pokutu solidárne zodpovedá obdobiu, počas ktorého Alstom tvorila hospodársku jednotku so spoločnosťou Areva T & D SA, zatiaľ čo z jeho odôvodnenia č. 371 písm. c) vyplýva, že táto pokuta prakticky pokrýva aj obdobie, počas ktorého to tak nebolo. Navyše Alstom tvrdí, že Komisia porušila všeobecnú zásadu individuality trestov, keďže jej uložila povinnosť zaplatiť solidárne pokutu z dôvodu porušenia, za ktoré nebola osobne zodpovedná. Alstom nakoniec tvrdí, že Komisia porušila zásadu právnej istoty tým, že vytvorila situáciu právnej neistoty, pokiaľ ide o výkon napadnutého rozhodnutia, keďže k určeniu dlžníka, ktorý má povinnosť zaplatiť pokutu, dochádza iba vtedy, ak Komisia spochybňuje jedného zo solidárnych spoludlžníkov, a tiež tým, že spojila právnu situáciu každého zo solidárnych spoludlžníkov s právnou situáciou iného spoludlžníka.

¹⁹² Spoločnosti skupiny Areva v prvej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu a v druhej časti svojho prvého žalobného dôvodu Komisii vytýkajú, že tým, že v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia spoločnosti Areva T & D SA uložila povinnosť zaplatiť solidárne so spoločnosťou Alstom pokutu vo výške 53 550 000 eur, porušila pravidlá solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP. Tieto posledné uvedené pravidlá neumožňujú uloženie povinnosti zaplatiť solidárne pokutu spoločnostiam, ktoré v deň prijatia rozhodnutia ukladajúceho pokutu, nepatria alebo už nepatria do tej istej skupiny. Navyše spoločnosti skupiny Areva tvrdia, že Komisia porušila svoju povinnosť odôvodniť individuálne rozhodnutia, ktoré prijíma, a to tým, že v napadnutom rozhodnutí neuviedla dôvody, ktoré ju viedli k tomu, aby sa domnievala, že Areva T & D SA tvorila v deň prijatia napadnutého rozhodnutia so spoločnosťou Alstom jednu hospodársku jednotku.

¹⁹³ V piatej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu spoločnosti skupiny Areva Komisii rovnako vytýkajú, že v podstate porušila zásadu právnej istoty tým, že pri uložení povinnosti spoločnostiam Areva T & D SA a Alstom, aby solidárne zaplatili pokutu,

uplatnila novú represívnu politiku alebo nové pravidlá v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút na skutkový stav, ktorý predchádzal ich prijatiu.

194 V tretej a štvrtej časti svojho štvrtého žalobného dôvodu spoločnosti skupiny Areva tvrdia, že Komisia porušila článok 7 ES, ako aj zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že právomoc určiť zodpovednosť každej zo sankcionovaných spoločností, a teda ich príslušné podiely na zaplatení pokuty, ktorá im bola uložená, delegovala na vnútroštátny súd alebo na rozhodcu, a tiež tým, že povinnosť zaplatiť Komisii sumy, ktoré mala v konečnom dôsledku znášať Alstom stanovila spoločnosti Areva T & D SA. Navyše v šiestej časti toho istého žalobného dôvodu spoločnosti skupiny Areva tvrdia, že Komisia porušila zásadu práva na účinný prostriedok nápravy tým, že uložením povinnosti Areva T & D SA a Alstom solidárne zaplatiť pokutu, spojila ich právne postavenie.

195 Okrem toho vo svojom piatom žalobnom dôvode spoločnosti skupiny Areva Komisii vytýkajú, že porušila pravidlá solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP tým, že im v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložila povinnosť solidárne zaplatiť pokutu vo výške 25 500 000 eur bez toho, aby predtým preukázala, ako to vyplýva z ich tretieho žalobného dôvodu (pozri bod 142 vyššie), že v čase spáchania porušenia tvorili hospodársku jednotku a že každá z týchto spoločností mohla byť považovaná za osobne zodpovednú za uvedené porušenie.

196 Komisia odmieta argumentáciu Alstom a spoločností skupiny Areva a navrhuje všetky ich žalobné dôvody a výhrady zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 197 V prvom rade treba preskúmať zákonnosť pokuty vo výške 53 550 000 eur uloženej v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA, ktorú majú zaplatiť solidárne.
- 198 V tejto súvislosti treba najskôr preskúmať žalobné dôvody a výhrady založené v podstate na porušení článku 81 ES, článku 53 Dohody o EHP a pravidiel v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ako aj na porušení povinnosti odôvodnenia, pričom sa najprv preskúma údajné porušenie povinnosti odôvodnenia.
- 199 Ako bolo uvedené v bodoch 96 až 99 a 125 až 129 vyššie, Komisia v napadnutom rozhodnutí z právneho hľadiska dostatočne odôvodnila osobnú zodpovednosť, ktorá vznikla spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, keď konštatovala, že tieto podniky počas uvedeného obdobia priamo alebo nepriamo riadili dotknutý podnik. Navyše z odôvodnení č. 348 až 356, z odôvodnenia č. 358 písm. b) a c), z odôvodnenia č. 369 a z odôvodnenia č. 371 písm. a) a b) napadnutého rozhodnutia výslovne vyplýva, že keďže Alstom a Alstom T & D SA tvorili v rámci skupiny Alstom hospodársky subjekt, Komisia sa rozhodla uznať Alstom a Areva T&D SA (predtým Alstom T & D SA) za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a uložiť im z tohto dôvodu v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia povinnosť zaplatiť solidárne pokutu vo výške 53 550 000 eur.
- 200 Komisii nemožno vytýkať, že osobitne neodôvodnila pokutu uloženú spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA, ktorú mali zaplatiť solidárne, a to vzhľadom na skutočnosť, že tieto spoločnosti už v deň prijatia napadnutého rozhodnutia netvorili hospodársku

jednotku, keďže, ako vyplýva z napadnutého rozhodnutia, táto okolnosť podľa Komisie nebráni uloženiu pokuty, ktorá sa má zaplatiť solidárne. Z judikatúry totiž vyplýva, že Komisia nie je povinná zahrnúť do svojho rozhodnutia presné odôvodnenie určitého počtu aspektov, ktoré sa jej zdajú zjavne irelevantné, bezvýznamné alebo pre posúdenie jasne druhoradé (pozri v tomto zmysle analogicky rozsudky Súdu prvého stupňa z 8. júla 2003, *Verband der freien Rohrwerke a i./Komisia*, T-374/00, Zb. s. II-2275, bod 186, a z 9. júla 2007, *Sun Chemical Group a i./Komisia*, T-282/06, Zb. s. II-2149, bod 58). Pokiaľ ide o to, či Komisia mohla oprávnene vylúčiť predmetné skutočnosti zo svojho posúdenia, tento aspekt patrí do vecného preskúmania zákonnosti napadnutého rozhodnutia a nie do preskúmania porušenia podstatných formálnych náležitostí. Nemôže teda predstavovať porušenie článku 253 ES (pozri bod 88 vyššie).

- 201 Okrem toho nie je dôvodná výhrada vnesená spoločnosťou Alstom, podľa ktorej si Komisia v odôvodnení č. 371 písm. c) napadnutého rozhodnutia protirečila, keď Alstom uznala za osobne zodpovednú, a to solidárne so spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG, za účasť dotknutého podniku na porušení v období po prevoze odvetvia T & D skupiny Alstom, ku ktorému došlo 8. januára 2004. Z uvedeného odôvodnenia totiž vyplýva, že zodpovednosť z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004 vzniká len spoločnostiam Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA, ako aj T & D AG, a nie spoločnosti Alstom.
- 202 Žalobné dôvody a výhrady založené na porušení povinnosti odôvodnenia sa teda musia spoločne zamietnuť ako nedôvodné.
- 203 Treba preto preskúmať žalobné dôvody a vecné výhrady vznesené spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva a v prvom rade tie z nich, ktorými sa tieto spoločnosti skupiny Areva v podstate dovolávajú toho, že článok 81 ES a článok 53

Dohody o EHP, ako aj pravidlá v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút neumožňujú uložiť povinnosť zaplatiť solidárne pokutu spoločnostiam, ktoré nemožno uznať za osobne zodpovedné za porušenie a ktoré v deň prijatia rozhodnutia ukládajúceho pokutu už netvorí jediný hospodársky subjekt.

204 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokút uložených z dôvodu porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP je právny účinok, ktorý *ipso iure* vyplýva z hmotnoprávných ustanovení týchto článkov.

205 Ako vyplýva z judikatúry uvedenej v bode 134 vyššie, solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokuty uloženej viacerým osobám z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP vyplýva z toho, že každá z týchto osôb môže byť uznaná za osobne zodpovednú za účasť podniku na porušení. Jednotnosť správania podniku na trhu odôvodňuje na účely uplatnenia práva hospodárskej súťaže, aby spoločnosti, alebo všeobecnejšie právne subjekty, voči ktorým možno zaň vyvodzovať osobnú zodpovednosť, zodpovedali solidárne (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Komisia, už citovaný v bode 134 vyššie, bod 41; rozsudok Súdu prvého stupňa HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 66 vyššie, body 54, 524 a 525, a Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 134 vyššie, bod 62). Solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokút uložených z dôvodu porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP v rozsahu, v akom je jej cieľom zaručiť účinné vymáhanie uvedených pokút, sa podieľa na dosiahnutí odstrašujúceho účinku, ktorý vo všeobecnosti právo hospodárskej súťaže sleduje (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora ACF Chemiefarma/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, body 172 a 173, a z 29. júna 2006, Showa Denko/Komisia, C-289/04 P, Zb. s. I-5859, bod 61), pričom sa rešpektuje zásada *ne bis in idem*, ktorá je základnou zásadou práva Únie, potvrdená tiež článkom 4 Protokolu č. 7 EDLP, ktorá pri rovnakom porušení práva hospodárskej súťaže zakazuje sankcionovať viac než jedenkrát to isté správanie podniku na trhu prostredníctvom právnych subjektov, voči ktorým zaň možno vyvodit' osobnú zodpovednosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 338; rozsudok PVC II, už citovaný v bode 64 vyššie, body 95 až 99, a rozsudok

Súdu prvého stupňa z 13. decembra 2006, FNCBV a i./Komisia, T-217/03 a T-245/03, Zb. s. II-4987, bod 340).

- 206 Skutočnosť, že osobná zodpovednosť viacerých spoločností na základe účasti toho istého podniku na porušení nie je rovnaká, nebráni tomu, aby im bola uložená povinnosť solidárne zaplatiť pokutu, pokiaľ solidárna zodpovednosť za zapltenie pokuty pokrýva len obdobie, počas ktorého tieto spoločnosti tvorili hospodársku jednotku, čiže tvorili jeden podnik v zmysle práva hospodárskej súťaže. Z judikatúry citovanej žalobkyňami v každom prípade nevyplýva, že povinnosť solidárne zaplatiť pokutu možno uložiť iba spoločnostiam, ktoré v deň prijatia rozhodnutia ukladajúceho danú pokutu tvoria hospodársku jednotku. Komisia preto mohla oprávnenne nezohľadniť skutočnosť, že tieto dve spoločnosti už k 24. januáru 2007 netvorili hospodársku jednotku, keď v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia ukladala spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA povinnosť solidárne zaplatiť pokutu vo výške 53 550 000 eur.
- 207 Vzhľadom na predchádzajúce Komisia mohla spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložiť povinnosť solidárne zaplatiť sumu vo výške 53 550 000 eur z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, keďže ako vyplýva z bodov 80 až 141 vyššie, správne konštatovala, že obe tieto spoločnosti mohli byť uznané za osobne zodpovedné za túto účasť na porušení.
- 208 Žalobné dôvody a výhrady založené v podstate na porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ako aj na porušení pravidiel v oblasti solidárnej zodpovednosti za zapltenie pokút, sa preto musia zamietnuť ako nedôvodné.

- 209 Následne treba preskúmať žalobné dôvody a výhrady založené na porušení zásad zákazu retroaktivity a právnej istoty.
- 210 Právna istota, ktorá je všeobecnou zásadou práva Únie, vyžaduje najmä jasnosť a presnosť všetkých predpisov Únie, osobitne pokiaľ tieto predpisy ukladajú alebo umožňujú ukladať sankcie, aby dotknuté osoby mohli jednoznačne poznať práva a povinnosti, ktoré z nich vyplývajú, a podľa toho konať (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 25. septembra 1984, Könecke, 117/83, Zb. s. 3291, bod 11; rozsudok Jungbunzlauer/Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 71 a tam citovanú judikatúru). Táto zásada platí tak pre normy trestnoprávnej povahy, ako aj pre osobitné správne nástroje, ktoré ukladajú alebo umožňujú ukladať správne sankcie. Uplatňuje sa nielen na normy, ktoré stanovujú znaky skutkovej podstaty porušenia, ale rovnako aj na tie normy, ktoré definujú následky vyplývajúce z porušenia týchto uvedených noriem (pozri rozsudok Jungbunzlauer/Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 72 a tam citovanú judikatúru).
- 211 Navyše zásada zákazu retroaktivity, ako je spomenutá v bodoch 131 až 133 vyššie, je neoddeliteľnou súčasťou všeobecných právnych zásad, ktorých rešpektovanie zabezpečuje súd Únie, a vyžaduje, aby pravidlá o pripisovaní a sankcionovaní porušení práva hospodárskej súťaže, ktoré sa uplatňujú v rozhodnutí o uplatnení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, zodpovedali pravidlám, ktoré sa uplatňovali v čase spáchania zisteného a sankcionovaného porušenia. Táto zásada bráni spätnému uplatneniu nových pravidiel o pripisovaní a sankcionovaní na porušenie, ktorého výsledok nebol v deň spáchania tohto porušenia primerane predvídateľný.
- 212 Z judikatúry citovanej v bodoch 134 a 205 vyššie vyplýva, že pravidlá o pripisovaní a sankcionovaní porušení práva hospodárskej súťaže, ktoré v prejednávanej veci uplatnila Komisia, už boli stanovené v čase spáchania porušenia, t. j. v prejednávanej veci v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, a že v každom prípade

nemožno k nim pristupovať tak, že boli po prvýkrát stanovené v napadnutom rozhodnutí. Tieto pravidlá Alstom a spoločnosti skupiny Areva v čase skutkových okolností poznali alebo prinajmenšom mali poznať. Navyše tieto pravidlá boli dostatočne jasné a presné, aby bolo za okolností prejednávanej veci možné rozumne predvídať výsledok ich uplatnenia. Ako bolo spomenuté v bode 140 vyššie, to môže okrem iného vysvetliť skutočnosť, že v zmluve o postúpení podielov bolo stanovené ustanovenie o pasívnej záruke pre prípad, ak by Areva T & D SA a Areva T & D AG boli zodpovedné z dôvodu skôr spáchaných porušení. Alstom a spoločnosti skupiny Areva nie sú preto oprávnené v prejednávanej veci odvolávať sa na porušenie zásady zákazu retroaktivity alebo právnej istoty vyplývajúcej z uloženia povinnosti zaplatiť solidárne pokutu vo výške 53 550 000 eur, ktorá bola spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia.

213 Pokiaľ žalobný dôvod založený na porušení zásady právnej istoty možno vykladať ako námietku nezákonnosti smerujúcu proti pravidlám v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút z dôvodu, že tieto pravidlá sú zdrojom neistoty, pokiaľ ide o zaplatenie pokuty, určenie dlžníka platobnej povinnosti a o právnu situáciu solidárnych dlžníkov, uvedený žalobný dôvod vyžaduje vyjadriť sa k samotnej zákonnosti režimu „solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút“ v práve hospodárskej súťaže a overiť, či práva a povinnosti, ktoré z toho vyplývajú, môžu sankcionované spoločnosti s dostatočnou presnosťou poznať. Pojem „solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokút“ je tak ako pojem „podnik“ v zmysle hospodárskej súťaže, ktorého je automatickým účinkom (pozri bod 205 vyššie), autonómnym pojmom, ktorý je potrebné vykladať s odkazom na ciele a systém práva hospodárskej súťaže, na ktorých sa podieľa, a prípadne s odkazom na všeobecné zásady, ktoré vyplývajú zo všetkých vnútroštátnych právnych systémov.

214 V liste zapísanom do registra kancelárie Súdu prvého stupňa 18. júna 2009 (pozri bod 42 vyššie) Komisia na rozdiel od toho, čo vyhlásila na pojednávaní (pozri bod 39 vyššie), tvrdila, že ak viacerým spoločnostiam ukladá pokutu, ktorú majú viaceré

spoločnosti zaplatiť solidárne, a to bez ďalšieho spresnenia vo výroku rozhodnutia, nemá v úmysle upravovať otázku príslušného podielu jednotlivých dlžníkov na zaplatení tejto pokuty. Treba však uviesť, že rozhodnutie, ktorým Komisia ukladá viacerým spoločnostiam, aby solidárne zaplatili určitú pokutu, spôsobuje nevyhnutne tie isté účinky, aké sa z právneho hľadiska vzťahujú na právny režim platenia pokút v rámci práva hospodárskej súťaže, a to tak vo vzťahoch medzi veriteľom a solidárnymi dlžníkmi, ako aj vo vzťahoch medzi solidárnymi dlžníkmi navzájom. Komisia ani žalobkyne teda nemôžu účinne tvrdiť, že solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokuty upravuje vzťahy medzi veriteľom a solidárnymi dlžníkmi a nie vzťahy medzi solidárnymi dlžníkmi navzájom. Rovnako Komisia a žalobkyne nie sú oprávnené tvrdiť, že spoločnosti sa môžu slobodne dohodnúť o spôsobe, ako si medzi sebou rozdelia sumu pokuty, ktorú majú zaplatiť solidárne a ktorá im bola na základe článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 alebo článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 uložená za porušenie článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, keďže v tejto súvislosti je oprávnená rozhodnúť len Komisia.

- 215 Treba zastávať názor, že Komisia vzhľadom na neexistenciu iných údajov v rozhodnutí, ktorým uložila solidárne zaplatenie pokuty viacerým spoločnostiam z dôvodu porušujúceho správania podniku, vyvodzuje voči nim za uvedené správanie rovnakú zodpovednosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 2. októbra 2003, *Aristrain/Komisia*, C-196/99 P, Zb. s. I-11005, body 100 a 101). Navyše už bolo rozhodnuté, že spoločnosti, ktorým je uložená pokuta, ktorú majú zaplatiť solidárne, sú povinné zaplatiť jedinou pokutu, ktorej výška sa vypočíta s ohľadom na obrat dotknutého podniku (pozri v tomto zmysle rozsudok *Aristrain/Komisia*, už citovaný, bod 101). Z toho vyplýva, že každá spoločnosť je povinná zaplatiť Komisii celú sumu pokuty a že zaplatenie pokuty jednou z nich oslobodzuje všetky ostatné od povinnosti voči Komisii. Spoločnosti, ktorým je uložená pokuta, ktorú majú zaplatiť solidárne, pričom znášajú, pokiaľ nie je v rozhodnutí ukladajúcom pokutu uvedené inak, rovnakú zodpovednosť za spáchanie porušenia, musia v zásade prispieť rovnakým dielom k zaplateniu pokuty uloženej z dôvodu tohto porušenia. V dôsledku toho, ak spoločnosť, ktorá bola prípadne obvinená Komisiou, zaplatí celú sumu pokuty, môže na základe tohto rozhodnutia Komisie žalovať solidárnych dlžníkov o náhradu, každého vo

výške svojho podielu. Ak aj rozhodnutie, v ktorom je viacerým spoločnostiam uložené solidárne zaplatenie pokuty, neumožňuje *a priori* stanoviť, ktorá z týchto spoločností bude skutočne vyzvaná na zaplatenie pokuty Komisii, nenecháva žiadne pochybnosti o podieloch sumy pokuty, ktorých zaplatenie im prislúcha, takže každá z nich môže prípadne podať proti svojim solidárnym dlžníkom žalobu na vrátenie súm, ktoré musela zaplatiť nad rámec svojho podielu na pokute.

²¹⁶ Z predchádzajúceho vyplýva, že solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokút v práve hospodárskej súťaže nebráni tomu, aby každá zo sankcionovaných spoločností mohla jednoznačne poznať finančné dôsledky, ktoré by pre ňu mohli vyplývať zo sankcie. Skutočnosť, že napadnuté rozhodnutie neumožňuje v tomto kontexte poznať, ktorá z týchto spoločností bude povinná zaplatiť Komisii pokutu, sama osebe nepredstavuje porušenie zásady právnej istoty.

²¹⁷ Navyše solidárna zodpovednosť za zaplatenie pokút v práve hospodárskej súťaže nebráni právu každej zo sankcionovaných spoločností podať žalobu o neplatnosť rozhodnutia, ktorým im Komisia uložila povinnosť zaplatiť solidárne pokutu. V prejednávanej veci Alstom, ako aj Areva T & D SA uplatnili svoje právo podať žalobu tým, že každá z nich podala na základe článku 230 ES žalobu o neplatnosť.

²¹⁸ Žalobné dôvody a výhrady založené na porušení zásady zákazu retroaktivity a právnej istoty sa preto musia v celom rozsahu zamietnuť.

- 219 Pokiaľ ide o žalobné dôvody a výhrady založené na porušení zásady individuality trestov a sankcií, treba pripomenúť, že táto zásada, ktorá je uplatniteľná v každom správnom konaní, ktoré môže viesť k sankciám podľa práva hospodárskej súťaže, stanovuje, že osoba môže byť sankcionovaná len za skutky, ktoré sa jej osobne vytykajú (rozsudky Súdu prvého stupňa z 13. decembra 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisía, T-45/98 a T-47/98, Zb. s. II-3757, bod 63; z 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisía, T-38/02, Zb. s. II-4407, bod 278, a z 30. januára 2007, France Télécom/Komisía, T-340/03, Zb. s. II-107, bod 66).
- 220 V prejednávanej veci boli Alstom a Areva T & D SA sankcionované z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 za skutky, ktoré im boli individuálne vytykané Komisiou. Ako už bolo uvedené v bode 127 vyššie, z dôvodu zodpovednosti, ktorá im prislúcha ako subjektu, ktorý priamo alebo nepriamo riadi dotknutý podnik, boli tieto spoločnosti uznané za osobne zodpovedné za účasť tohto podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004. Spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA bola v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložená povinnosť zaplatiť solidárne pokutu vo výške 53 550 000 eur z dôvodu, že im bola pripísaná osobná zodpovednosť za porušenie článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, keďže v rozhodnom čase riadili dotknutý podnik (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisía, už citovaný v bode 134 vyššie, bod 28).
- 221 Žalobné dôvody a výhrady založené na porušení zásady individuality trestov a sankcií sa teda musia tiež zamietnuť.
- 222 Keďže v rámci žalobných dôvodov a výhrad založených na porušení zásady individuality trestov a sankcií Alstom v štádiu repliky vo veci T-127/07 tvrdila, že nedostatok individualizácie sankcie vyplývajúci zo solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút

poškodzuje cieľ, ktorým je zabezpečiť odstrašujúci účinok pokút sledovaný najmä článkom 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, treba konštatovať, že takáto výhrada, ktorá sa neopiera o nijakú právnu alebo skutkovú okolnosť, ktorá vyšla najavo počas sporového konania, a teda predstavuje novú výhradu, ktorá je v zmysle článku 48 ods. 2 rokovacieho poriadku neprípustná. V každom prípade však táto výhrada nie je dôvodná, keďže ako už bolo uvedené v bode 215 vyššie, každý zo solidárnych dlžníkov je vo vzťahu k ostatným dlžníkom povinný zaplatiť svoju pomernú časť pokuty a v zásade v tomto rozsahu znáša zaťaženie pokutou, ktorú uložila Komisia.

223 Následne treba preskúmať žalobné dôvody a výhrady založené na porušení práva na účinný prostriedok nápravy, keďže z dôvodu toho, že im bola uložená solidárna povinnosť zaplatiť pokutu, je právna situácia spoločnosti Alstom z procesného hľadiska prepojená s právnou situáciou spoločnosti Areva T & D SA a naopak.

224 Požiadavka účinného súdneho preskúmania predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie, ktorá vyplýva zo spoločných ústavných tradícií členských štátov, ktorá je tiež zakotvená v článkoch 6 a 13 EDLP [rozsudky Súdneho dvora z 15. mája 1986, Johnston, 222/84, Zb. s. 1651, bod 18, a z 25. júla 2002, Unión de Pequeños Agricultores/Rada, C-50/00 P, Zb. s. I-6677, bod 39; rozsudok z 5. augusta 2003, P & O European Ferries (Vizcaya) a Diputación Foral de Vizcaya/Komisia, T-116/01 a T-118/01, Zb. s. II-2957, bod 209]. Právo na účinný prostriedok nápravy bolo navyše potvrdené v článku 47 Charty základných práve Európskej únie vyhlásenej 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, s. 1).

225 Požiadavka účinného súdneho preskúmania sa uplatňuje najmä na každé rozhodnutie Komisie konštatujúce a stíhajúce porušenie práva hospodárskej súťaže (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Enso Española/Komisia, T-348/94, Zb. s. II-1875, bod 60, a z 8. júla 2008, Lafarge/Komisia, T-54/03, neuverejnený v Zbierke, bod 42).

226 Podľa článku 17 nariadenia č. 17 a článku 31 nariadenia č. 1/2003 má totiž Všeobecný súd neobmedzenú právomoc preskúmať rozhodnutia, v ktorých Komisia stanovila pokutu, pričom uloženú pokutu môže zrušiť, znížiť alebo zvýšiť.

227 V rámci žaloby založenej na článku 230 ES sa preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Komisie pripisujúceho fyzickým alebo právnickým osobám porušenie práva hospodárskej súťaže a z tohto dôvodu ukladajúce týmto osobám pokutu, musí považovať za účinné súdne preskúmanie tohto rozhodnutia. Žalobné dôvody, ktorých sa dotknuté právnické alebo fyzické osoby môžu na podporu svojho návrhu na zrušenie aktu dovolávať, sú totiž spôsobilé umožniť Všeobecnému súdu posúdenie dôvodnosti každého zisteného porušenia a každej pokuty stanovenej Komisiou v oblasti práva hospodárskej súťaže tak z právneho, ako aj z vecného hľadiska (pozri v tomto zmysle rozsudok *Lafarge/Komisia*, už citovaný v bode 225 vyššie, bod 45). Intenzita preskúmania vykonávaného súdom Únie, a teda účinná povaha žalôb podaných proti rozhodnutiam, v ktorých Komisia konštatuje porušenie pravidiel hospodárskej súťaže a stanovuje pokutu, je ďalej posilnená neobmedzenou právomocou, ktorá je v tejto oblasti priznaná Všeobecnému súdu. Okrem jednoduchého preskúmania, ktoré umožňuje len zamietnutie žaloby o neplatnosť alebo zrušenie napadnutého aktu, neobmedzená právomoc, ktorú má súd Únie, ho oprávňuje k tomu, aby s prihliadnutím na všetky skutkové okolnosti zmenil napadnutý akt aj bez toho, aby ho zrušil, s cieľom zmeniť napríklad výšku uloženej pokuty (rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 692).

228 Skutočnosť, že Komisia v prejednávanej veci pripísala spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA zodpovednosť za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a z tohto dôvodu im v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložila povinnosť zaplatiť solidárne pokutu vo výške 53 550 000 eur, nezasiahla do práva každej z týchto spoločností, ako adresáta napadnutého rozhodnutia, podrobiť toto rozhodnutie súdnemu preskúmaniu prostredníctvom účinného využitia opravných prostriedkov, ktoré zaručuje právo Únie, ako aj Dohoda o EHP.

Alstom, ako aj Areva T & D SA totiž mohli na základe článku 230 ES podať na Všeobecný súd žalobu zahrňujúcu nielen návrh na čiastočné zrušenie napadnutého rozhodnutia, aby sa zabezpečila zákonnosť tohto rozhodnutia, najmä s ohľadom na to, že im v tomto rozhodnutí bola uložená pokuta, ktorú majú zaplatiť solidárne, ale tiež návrh na zmenu napadnutého rozhodnutia, pokiaľ ide o výšku im uloženej pokuty, ktorú mali zaplatiť solidárne. Z toho vyplýva, že každá z týchto spoločností mohla podriaďiť preskúmaniu súdu Únie otázku zákonnosti, podľa práva Únie, solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokuty vo výške 53 550 000 eur, ktorá im bola uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia. Na základe spätného účinku (rozsudok Súdneho dvora z 26. apríla 1988, *Asteris a i./Komisia*, 97/86, 99/86, 193/86 a 215/86, Zb. s. 2181, bod 30) a zásady *res iudicata* (rozsudky Súdneho dvora zo 14. septembra 1999, *Komisia/AssiDomän Kraft Products a i.*, C-310/97 P, Zb. s. I-5363, bod 54; z 15. februára 2001, *Nachi Europe*, C-239/99, Zb. s. I-1197, bod 26, a z 29. apríla 2004, *Taliansko/Komisia*, C-372/97, Zb. s. I-3679, bod 36), ktoré sa viažu na rozsudky o neplatnosti, by Alstom alebo Areva T & D SA, ak by sa ich žalobám vyhovel, mohli byť zbavené akejkoľvek zodpovednosti vyplývajúcej zo zisteného porušenia a oslobodené od akejkoľvek povinnosti zaplatiť pokutu, ktorú im Komisia uložila z dôvodu tohto porušenia, alebo od akejkoľvek povinnosti podieľať sa, a to do výšky svojho podielu, na zaplatení uvedenej pokuty v prípade, ak by túto pokutu zaplatil ich solidárny dlžník.

- 229 Skutočnosť, ako tvrdí Alstom, že pasívna záruka uvedená v zmluve o prevode môže zabrániť výhode, ktorú táto spoločnosť môže vyvodiť zo svojej žaloby vo veci T-121/07, sa musí považovať za právny účinok dohody uzavretej medzi zmluvnými stranami a nie ako účinok samotného napadnutého rozhodnutia. Preto skutočnosť, ako vyplýva z odôvodnenia č. 368 *in fine* napadnutého rozhodnutia, že takáto pasívna záruka bola stanovená v zmluve o prevode, nemá vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia. Treba totiž pripomenúť, že článok 81 ES a analogicky článok 53 Dohody o EHP predstavujú ustanovenia na ochranu verejného poriadku, ktoré sú nevyhnutné na plnenie úloh zverených Európskemu spoločenstvu a EHP (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 4. júna 2009, *T-Mobile Netherlands a i.*, C-8/08,

Zb. s. I-4529, bod 49 a tam citovanú judikatúru), takže zodpovednosť a sankciu, ktoré spoločnosti znášajú v prípade porušenia týchto ustanovení, nemožno ponechať na voľnú úvahu týmto spoločnostiam.

- 230 Nemožno sa teda domnievať, že napadnuté rozhodnutie tým, že vo svojom článku 2 písm. c) ukladá spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA pokutu vo výške 53 550 000 eur, ktorú majú zaplatiť solidárne, porušuje zásadu spočívajúcu v práve na účinný prostriedok nápravy.
- 231 Žalobné dôvody a výhrady založené na porušení práva na účinný prostriedok nápravy treba preto zamietnuť ako nedôvodné.
- 232 Nakoniec treba preskúmať žalobné dôvody a výhrady založené na porušení článku 7 ES, ako aj na porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, keďže Komisia tým, že uložila spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA povinnosť zaplatiť solidárne pokutu, delegovala na vnútroštátny súd alebo rozhodcu právomoc určiť zodpovednosť každej z nich pri spáchaní zisteného porušenia, a teda ich príslušný podiel na zaplatení pokuty, a uložila spoločnosti Areva T & D SA povinnosť zaplatiť Komisii sumy, ktoré mala v konečnom dôsledku znášať Alstom.
- 233 Podľa článku 5 ES Európske spoločenstvo koná v medziach právomocí zverených mu v Zmluve a cieľov, ktoré sú v nej zakotvené. Disponuje teda iba zverenými právomocami (pozri v tomto zmysle stanovisko Súdneho dvora 2/94 z 28. marca 1996, Zb. s. I-1759, bod 23). V súlade s článkom 7 ods. 1 ES inštitúcie, ktoré ako Komisia prispievajú k zabezpečeniu vykonávania úloh zverených Spoločenstvu, konajú sami osebe v medziach právomocí zverených im Zmluvou. Inštitúcia sa nemôže vzdať

svojich právomocí, lebo inak by porušila rolu, ktorú musí zohrávať v súlade s článkom 7 ods. 1 ES pri vykonávaní úloh zverených Spoločenstvu.

234 Pokiaľ Komisia začne, ako v prejednávanej veci, konanie týkajúce sa prijatia rozhodnutia konštatujúceho porušenie článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, má ako jediná právomoc podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 alebo článku 7 ods. 1 a článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 konštatovať toto porušenie a uložiť pokuty podnikom, ktoré sa úmyselne alebo z nebanlivosti zúčastnili na tomto porušení. Pod hrozbou porušenia zásady zverených právomocí Komisia nemôže delegovať na tretie osoby právomoci, ktoré sú jej takto zverené už citovanými ustanoveniami (pozri v tomto zmysle, pokiaľ ide o vyšetrovacíe právomoci, ktoré Komisia vyvodzuje z článku 3 nariadenia č. 17, rozsudok Súdu prvého stupňa zo 17. septembra 2007, Microsoft/Komisia, T-201/04, Zb. s. II-3601, bod 1264).

235 Okrem toho treba pripomenúť, že Komisia je vždy, keď sa rozhodne uložiť pokuty na základe práva hospodárskej súťaže, povinná dodržiavať všeobecné zásady práva, medzi ktoré patria zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality, tak ako ich vykladajú súdy Únie (rozsudok Súdu prvého stupňa z 27. septembra 2006, Archer Daniels Midland/Komisia, T-59/02, Zb. s. II-3627, bod 315). Podľa ustálenej judikatúry zásada rovnosti zaobchádzania alebo zákazu diskriminácie vyžaduje, aby sa s porovnateľnými situáciami nezaobchádzalo rôznym spôsobom a aby sa s rôznymi situáciami nezaobchádzalo rovnakým spôsobom, pokiaľ takéto zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené (rozsudky Súdneho dvora z 13. decembra 1984, Sermide, 106/83, Zb. s. 4209, bod 28, a z 28. júna 1990, Hoche, C-174/89, Zb. s. I-2681, bod 25; rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, BPB de Eendracht/Komisia, T-311/94, Zb. s. II-1129, bod 309). Zásada proporcionality vyžaduje, aby akty inštitúcií neprekračovali hranice toho, čo je primerané a potrebné na uskutočnenie legitímnych cieľov sledovaných predmetnou právnou úpravou, pričom v situácii, keď existuje výber medzi viacerými primeranými opatreniami, treba zvoliť také opatrenie, ktoré je najmenej obmedzujúce, a spôsobené nevýhody nesmú byť neprimerané sledovaným cieľom

(rozsudky Súdneho dvora z 13. novembra 1990, Fedesa a i., C-331/88, Zb. s. I-4023, bod 13, a z 5. mája 1998, Spojené kráľovstvo/Komisia, C-180/96, Zb. s. I-2265, bod 96).

²³⁶ V prejednávanej veci Komisia na rozdiel od toho, čo tvrdia spoločnosti skupiny Areva, v napadnutom rozhodnutí stanovila príslušnú mieru zodpovednosti, ktorú nesú Areva T & D SA a Alstom za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, a teda ich príslušný podiel na pokute, ktorú sú povinné solidárne zaplatiť Komisii. Ako bolo konštatované v bode 215 vyššie, treba totiž zastávať názor, že keďže v napadnutom rozhodnutí nie je uvedené inak, spoločnostiam Areva T & D SA a Alstom vzniká rovnaká zodpovednosť z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004, z čoho vyplýva, že ich príslušný podiel na pokute, ktorú majú zaplatiť solidárne, je v zásade 50%. Keďže tieto skutočnosti sú vyvedené zo samotného napadnutého rozhodnutia, nemožno sa domnievať, že Komisia v prejednávanej veci delegovala na vnútroštátny súd alebo na rozhodcu časť svojich právomocí, ktoré sú jej zverené na účely zistenia a sankcionovania porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP.

²³⁷ Keďže skúmané žalobné dôvody a výhrady sa opierajú o nesprávny predpoklad, musia sa zamietnuť ako nedôvodné.

²³⁸ Z tohto dôvodu treba zamietnuť všetky žalobné dôvody a výhrady, ktoré uviedli Alstom a spoločnosti skupiny Areva, pokiaľ ide o ich povinnosť zaplatiť solidárne pokutu vo výške 53 550 000 eur, ktorá bola v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uložená spoločnostiam Alstom a Areva T & D SA, založené na porušení pravidiel solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút vyplývajúcich z článku 81 ES a článku 53

Dohody o EHP, porušení zásad právné istoty, rovnosti zaobchádzania, proporcionality, práva na účinný prostriedok nápravy, individuality trestov, ako aj na porušení povinnosti odôvodnenia.

- 239 Po druhé zostáva preskúmať žalobný dôvod založený na porušení pravidiel solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút vyplývajúcich z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, pokiaľ ide o sumu 25 500 000 eur, ktorú majú podľa článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia solidárne zaplatiť spoločnosti skupiny Areva.
- 240 V odôvodnení č. 370 a v odôvodnení č. 371 písm. c) napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že spoločnosti skupiny Areva sa mohli považovať za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004, keďže uvedený podnik počas predmetného obdobia porušovania riadili, a to priamo alebo nepriamo, a v zmysle práva hospodárskej súťaže teda tvorili jediný a ten istý podnik.
- 241 Z judikatúry uvedenej v bodoch 134 a 205 vyššie vyplýva, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, keď sa domnievala, že spoločnosti, ktoré priamo alebo nepriamo riadili tento podnik v čase, keď sa zúčastnil na porušení, možno považovať za osobne zodpovedné za porušujúce správanie podniku. Spoločnosti skupiny Areva v rámci tohto žalobného dôvodu nenamietali, že Areva T & D SA a Areva T & D AG priamo riadili dotknutý podnik v období od 9. januára do 11. mája 2004, ale len to, že Areva a Areva T & D Holding nepriamo riadili tento podnik prostredníctvom svojich dcérskych spoločností pôsobiacich v odvetví T & D, ktorých boli 100 % vlastníkami. Z úvah uvedených v bodoch 144 až 152 vyššie však vyplýva, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, keď sa domnievala, že Areva a Areva T & D Holding vykonávali v období od 9. januára do 11. mája 2004 účinnú kontrolu nad spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG a určovali správanie týchto spoločností na trhu.

- 242 Nemožno teda tvrdiť, že Komisia porušila pravidlá solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, pokiaľ ide o sumu vo výške 25 500 000 eur, v súvislosti s ktorou Komisia v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia uznala spoločnosti skupiny Areva za solidárne zodpovedné.
- 243 Žalobné dôvody a výhrady, ktorými chceli žalobkyne spochybníť pokutu uloženú v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia, ktorú mali zaplatiť solidárne, treba preto zamietnuť ako nedôvodné.

O porušení zásady dodržiavania práv na obhajobu a článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003

— Tvrdenia účastníkov konania

- 244 Alstom v rámci svojho siedmeho žalobného dôvodu Komisii vytyka, že v napadnutom rozhodnutí porušila zásadu dodržiavania práv na obhajobu a článok 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 z dôvodu, že výhrady vznesené voči nej v napadnutom rozhodnutí sa nezhodovali s výhradami formulovanými v oznámení o výhradách. Domnieva sa, že nemohla vyjadriť svoje stanovisko, pokiaľ ide o „výlučnú zodpovednosť“, ktorá jej bola v napadnutom rozhodnutí pripísaná z dôvodu účasti napadnutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, keďže v bode 337 oznámenia o výhradách Komisia uviedla, že jej z tohto dôvodu vzniká „solidárna zodpovednosť“ so spoločnosťami Areva T & D SA a Areva T & D AG.

245 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje túto výhradu zamietnuť.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 246 Dodržanie práv na obhajobu v každom konaní, ktoré môže viesť k uloženiu sankcií, najmä pokút alebo penále, predstavuje základnú zásadu práva Únie, ktorú treba dodržať aj v správnom konaní (rozsudky Súdneho dvora z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 9, a z 2. októbra 2003, ARBED/Komisia, C-176/99 P, Zb. s. I-10687, bod 19; rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 44).
- 247 Dodržanie práva na obhajobu vyžaduje, aby mal dotknutý podnik možnosť v rámci správneho konania účinne vyjadriť svoje stanovisko k pravdivosti a relevantnosti skutkového stavu a uvádzaných okolností, ako aj k dokumentom, o ktoré Komisia oprela svoje tvrdenie o existencii porušenia práva hospodárskej súťaže (rozsudky Súdneho dvora zo 7. júna 1983, Musique Diffusion française a i./Komisia, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 10, a Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 66).
- 248 V tomto zmysle nariadenie č. 1/2003, rovnako ako pred ním nariadenie č. 17, stanovuje zaslanie oznámenia o výhradách účastníkom konania, ktoré musí jasne uviesť všetky podstatné okolnosti, z ktorých Komisia v tomto štádiu konania vychádza. Toto uvedenie podstatných okolností môže byť súhrnné a rozhodnutie nemusí byť nevyhnutne kópiou opisu výhrad (rozsudky Musique Diffusion française a i./Komisia, už citovaný v bode 247 vyššie, bod 14, a Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 67), pretože oznámenie o výhradách je prípravným dokumentom, ktorého skutkové a právne posúdenie má čisto predbežnú povahu (pozri rozsudky Súdneho dvora Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie,

bod 67 a tam citovanú judikatúru; pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 10. júla 2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Zb. s. I-4951, bod 63 a tam citovanú judikatúru). Z tohto dôvodu Komisia môže a dokonca musí zohľadniť skutočnosti vyplývajúce zo správneho konania, aby najmä upustila od výhrad, ktoré sa ukážu ako nedôvodné (rozsudky Musique Diffusion française a i./Komisia, už citovaný v bode 247 vyššie, bod 14, a Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 67).

²⁴⁹ V rámci tejto výhrady Alstom tvrdí, že Komisia porušila zásadu dodržiavania práv na obhajobu, keďže v napadnutom rozhodnutí upustila od výhrady, ktorú predtým vzniesla voči spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG v bode 337 oznámenia o výhradách, spočívajúcej v uznaní týchto spoločností za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992.

²⁵⁰ Komisia, ktorá spochybňuje tvrdenie Alstom, podľa ktorého jej neoznámila, že ju ako jedinú považovala za zodpovednú za porušenie v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, uvádza, že z bodu 337 oznámenia o výhradách v spojení s jeho bodom 331 vyplýva, že mala v úmysle považovať Alstom ako jedinú za zodpovednú za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992. Vzhľadom na túto námietku je potrebné vyjadriť sa najskôr k dôvodnosti tohto tvrdenia.

²⁵¹ V bode 331 oznámenia o výhradách Komisia pripomína judikatúru Súdneho dvora a Všeobecného súdu týkajúcu sa domnienky zodpovednosti materských spoločností za protisúťažné správanie pripisované ich dcérskym spoločnostiam, ktorá vyplýva z vlastníctva celého alebo takmer celého základného imania dcérskych spoločností týmito materskými spoločnosťami.

- 252 V bode 336 oznámenia o výhradách Komisia poznamenala, že Alstom a jej právni a hospodárski predchodcovia boli vlastníkmi celého alebo takmer celého základného imania právnych subjektov, ktoré sa zúčastnili na tajne dohodnutom správaní opísanom v oznámení o výhradách, a to jednak Alstom SA (France), GEC Alstom SA, Kléber Eylau, GEC Alstom T & D SA a Alstom T & D SA, ktorých právnym a hospodárskym nástupcom je Areva T & D SA a jednak Sprecher Energie, GEC Alstom T&D, Alstom T & D AG, Alstom Power (Schweiz) a Alstom AG (Suisse), ktorých právnym a hospodárskym nástupcom je Areva T & D AG.
- 253 V bode 337 oznámenia o výhradách Komisia uviedla, že z dôvodov uvedených v bode 331 oznámenia o výhradách mala v úmysle uznať Alstom, Areva T & D SA a Areva T & D AG za spoločne a nerozdielne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988, t. j. odo dňa, keď uvedený podnik pristúpil k dohode GQ a k dohode EQ, do 8. januára 2004, t. j. do dňa, keď skupina Alstom previedla svoje „odvetvie T & D“ na skupinu Areva.
- 254 Vzhľadom na jasné znenie bodu 337 oznámenia o výhradách treba zastávať názor, že Alstom oprávnene tvrdí, že z oznámenia o výhradách vyplýval úmysel Komisie uznať Areva T & D SA a Areva T & D AG za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992. Keďže Komisia v napadnutom rozhodnutí uznala za zodpovednú za porušenie, ku ktorému došlo v tomto období, len Alstom, v podstate upustila od výhrady, ktorú pôvodne formulovala voči spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG v oznámení o výhradách, pričom v tomto rozsahu sa rozhodnutie nezhoduje s oznámením o výhradách.
- 255 Zo spisu vyplýva, že spoločnosti skupiny Areva vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách Komisii poskytli ďalšie informácie preukazujúce, že výhrada vznesená

voči spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG je nedôvodná. Z odôvodnenia č. 344 napadnutého rozhodnutia uvedeného Komisiou totiž vyplýva, že zohľadnila to, že spoločnosti skupiny Areva vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách vyhlásili, že Alstom mala byť ako jediná uznaná za zodpovednú za porušenie, a to prinajmenšom do roku 1993, keďže podnik, ktorý v súčasnosti tvorí skupinu Alstom, priamo kontroval činnosti v oblasti T & D v období od roku 1988 do roku 1993, a to až do založenia predchodcu spoločnosti Alstom T & D SA, a síce GEC Alsthom T & D SA. V odôvodneniach č. 20, 357 a 366 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala, že Areva T & D SA a Areva T & D AG pod svojimi vtedajšími obchodnými menami, neexistovali pred 7. decembrom 1992, t. j. dátumom, keď činnosti skupiny Alstom v oblasti RIP vo Francúzsku boli pridelené Kléber Eylau, a 22. decembrom 2003, t. j. dátumom, keď činnosti skupiny Alstom v oblasti RIP vo Švajčiarsku boli pridelené Alstom (Schweiz) Services, aby z toho v odôvodneniach č. 358 a 371 napadnutého rozhodnutia vyvodila, že tieto spoločnosti nebolo možné uznať za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992.

²⁵⁶ Treba preto preskúmať, či sa zodpovednosť spoločnosti Alstom zvýšila z dôvodu, že Komisia v napadnutom rozhodnutí upustila od toho, aby spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG uznala za osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992.

²⁵⁷ Vzhľadom na účinky vyvolané solidárnou zodpovednosťou za zaplatenie pokút, tak ako sú uvedené v bodoch 205 a 215 vyššie, treba konštatovať, že skutočnosť, že v napadnutom rozhodnutí bola uznaná za zodpovednú za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 len Alstom, zmenila jej právnu situáciu, v dôsledku čoho jej rozpor medzi oznámením o výhradách a napadnutým rozhodnutím, ktorý je uvedený v bode 254 vyššie, spôsobuje ujmu. Komisia tým, že neuznala spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG osobne zodpovedné za účasť dotknutého podniku na porušení, ku ktorému došlo v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, a teda tým, že im za toto obdobie neuložila povinnosť

zaplatiť solidárne pokutu spolu so spoločnosťou Alstom, totiž v konečnom dôsledku ukladá celkovú zodpovednosť, a teda povinnosť zaplatiť pokutu, spoločnosti Alstom, pričom na základe solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút je každý zo solidárnych spoludlžníkov v konečnom dôsledku povinný vo vzťahu k ostatným spoludlžníkom len do výšky svojho podielu na pokute, ktorú majú zaplatiť solidárne.

258 V prejednávanej veci predbežná povaha oznámenia o výhradách nepochybne Komisii vzhľadom na ďalšie informácie poskytnuté spoločnosťou Areva počas správneho konania, ktoré to odôvodňujú, umožňuje upustiť od výhrady formulovanej v tomto oznámení voči spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG. Keďže však toto upustenie od výhrady spôsobuje ujmu spoločnosti Alstom, nemôže k nemu dôjsť bez toho, aby Alstom mohla účinne vyjadriť svoje stanovisko.

259 V odôvodnení č. 344 napadnutého rozhodnutia Komisia vzhľadom na pripomienky formulované spoločnosťami skupiny Areva v ich odpovedi na oznámenie o výhradách, podľa ktorých sa len Alstom mala považovať za zodpovednú za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 (pozri bod 255 vyššie) uviedla, že Alstom v odpovedi na oznámenie o výhradách výslovne priznala, že mala prístup k odpovedi spoločností skupiny Areva na oznámenie o výhradách v súlade s podmienkami dohodnutými medzi skupinou Alstom a skupinou Areva v zmluve o prevode a podrobne sa zaoberala tvrdeniami skupiny Areva týkajúcimi sa zodpovednosti. Dodala, že vypočúvanie, ktoré sa konalo 18. a 19. júla 2006, bolo príležitosťou tak pre Alstom, ako aj pre spoločnosti skupiny Areva, zopakovať svoje príslušné tvrdenia a odpovedať na tvrdenia druhej strany. V odôvodneniach č. 345 až 347 napadnutého rozhodnutia Komisia poukázala na tvrdenia uvedené spoločnosťou Alstom v odpovedi na oznámenie o výhradách. V odôvodnení č. 347 osobitne pripomenula, že Alstom poprela, že sa pred rokom 1993 aktívne podieľala na činnosti v oblasti RIP alebo na karteli, ktorý bol s tým spojený, keďže „oddelenie T & D“, ktoré bolo následne premenované na „odvetvie T & D“ (ktorého súčasťou boli Alstom T & D SA a Alstom T & D AG) sa vždy správalo ako samostatný podnik

na trhu, tak predtým, ako mu bola priznaná právna subjektivita, ako aj po tomto priznaní, a že tvrdila, že samotné „odvetvie T & D“ a v dôsledku toho Areva T & D SA a Areva T & D AG sa mali uznať za zodpovedné za porušenie.

²⁶⁰ Alstom nespochybnila obsah odôvodnení č. 344, 345 a 347 napadnutého rozhodnutia. Tento obsah však z právneho hľadiska dostatočne svedčí o tom, že Alstom mohla ešte pred prijatím napadnutého rozhodnutia zaujať postoj k zásade jej výlučnej zodpovednosti z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992, ako aj o jej oboznámení sa s tvrdeniami predloženými spoločnosťami skupiny Areva v ich odpovedi na oznámenie o výhradách. Z toho tiež vyplýva, že Alstom mohla uviesť dôvody, pre ktoré sa domnievala, že nebolo potrebné upustiť od výhrady, ktorá bola pôvodne formulovaná proti spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG v oznámení o výhradách.

²⁶¹ Potvrďuje to aj záverečná správa vyšetrovateľa vyhotovená 15. januára 2007, v ktorej sa uvádza, že vzhľadom na písomné odpovede na oznámenie o výhradách a výmenu korešpondencie, ktoré nasledovali, ako aj na výsledky vypočúvania, bola doba trvania porušenia, ako je opísaná v oznámení o výhradách, skrátená najmä v prípade spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG a že právo byť vypočutý bolo v prípade všetkých účastníkov konania v prejednávanej veci dodržané.

²⁶² Keďže je preukázané, že Alstom mohla pred prijatím napadnutého rozhodnutia účinne vyjadriť svoje stanovisko k tejto veci, treba vyvodiť záver, že jej práva na obhajobu neboli porušené z dôvodu existencie rozporu medzi oznámením o výhradách a napadnutým rozhodnutím, ktorý vyplýva zo skutočnosti, že v tomto napadnutom rozhodnutí nebola stanovená osobná zodpovednosť spoločností Areva T & D SA a Areva T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992.

263 V dôsledku toho treba zamietnuť výhradu, ktorú v rámci svojho siedmeho žalobného dôvodu uviedla Alstom, založenú na porušení zásady dodržiavania práv na obhajobu a článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003.

O zvýšení základnej sumy pokút uložených spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia o 50 %

— Tvrdenia účastníkov konania

264 Alstom vo svojom piatom žalobnom dôvode rozdelenom na tri časti Komisii vytýka, že zvýšila základnú sumu pokút, ktorú jej uložila v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia, o 50 %, a to z dôvodu prítiažujúcej okolnosti spočívajúcej v úlohe vodcu, ktorú zohrával dotknutý podnik ako „európsky tajomník“ kartelu.

265 Prvá časť piateho žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťou Alstom je založená na nesprávnom posúdení Komisie, podľa ktorého dotknutý podnik zohrával ako „európsky sekretár“ kartelu úlohu vodcu.

266 „Alstom priznáva, že dotknutý podnik zastával úlohu „európskeho sekretára „kartelu“ v období počnúc, okolo roku 2000, až do roku 2004“. Pripúšťa tiež, že, úloha

[európskeho sekretára, kartelu, ktorú zohrával dotknutý podnik,] mu mohla priznať ústrednú úlohu alebo funkciu, kontaktného miesta“ v rámci kartelu a že „je zrejmé, že sústreďovanie informácií a/alebo ich zdieľanie malo za následok zefektívnenie fungovania kartelu“. Nespochybnuje, že úloha „európskeho sekretára“ zahŕňala „zodpovednosť za zhromažďovanie, kompiláciu a výmenu oznámení medzi európskymi účastníkmi a medzi európskymi a japonskými [účastníkmi], rozdelenie projektov [RIP] na základe notifikačných formulárov zaslaných účastníkmi a podľa prevádzkových zásad (kvót), alebo tiež materiálne zabezpečenie niektorých, avšak nie všetkých stretnutí“. Nakoniec pripúšťa, že ako „európsky sekretár“ kartelu, „... zaznamenávala vývoj kvót každého účastníka, a to jednak po rozdelení projektov [RIP] a jednak po získaní objednávok zo strany klientov“.

²⁶⁷ Alstom sa však domnieva, že jej nemožno priznať nijakú úlohu vodcu z dôvodu jej funkcie „európskeho sekretára“, keďže, ako vyplýva z napadnutého rozhodnutia a zo skutočností obsiahnutých v spise Komisie, do tejto funkcie ju presadili ostatní členovia kartelu, a to najskôr dočasne od roku 2000 do marca 2002 a následne natrvalo. Navyše z oznámenia o výhradách, napadnutého rozhodnutia, ako aj zo spisu Komisie vyplýva, že funkcia „európskeho sekretára“ mala čisto administratívnu povahu a nepriznala dotknutému podniku významnejšiu úlohu než ostatným členom kartelu, t. j., že by plnil úlohu vodcu a podnecovateľa porušenia.

²⁶⁸ Druhá časť piateho žalobného dôvodu, ktorý uviedla Alstom, je v podstate založená na porušení bodu 2 tretej zarážky usmernení, ako aj porušení povinnosti odôvodnenia. Obvykle zohľadňované skutočnosti na kvalifikovanie úlohy vodcu v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení v prejednávanej veci buď chýbali, alebo boli spoločné pre všetkých členov kartelu. Niektoré rozhodujúce skutočnosti na účely kvalifikácie

vodcu porušenia v prejednávanej veci chýbali. Alstom sa nevyhrážala konkurentom, ktorí sa nezúčastňovali na karteli, ani neprijala rozhodnutie o rozšírení kartelu alebo svojich vzťahov s tretími osobami. Nebola ani poverená monitorovaním dodržiavania kartelu jeho členmi. Postavenie spoločnosti Alstom na relevantnom trhu nebolo dominantné vo vzťahu k ostatným spoločnostiam, ako sú Siemens a ABB, ktorých podiely na trhu boli väčšie než jej podiely, a jej postavenie na trhu jej neumožnilo vyvíjať tlak na konkurentov. Alstom sa s ohľadom na judikatúru ani nemôže považovať za podnecovateľku alebo navrhovateľku kartelu alebo pravidiel jeho fungovania, keďže prvú dohodu, ktorá bola uzavretá v roku 1988, podpísalo deväť európskych spoločností, ktoré tento kartel spoločne organizovali. Ďalej niektoré charakteristické prvky úlohy vodcu neboli špecifické pre Alstom, pretože ich zdieľala so všetkými alebo s niektorými z ostatných členov kartelu. Príprava a účasť na strategických stretnutiach kartelu, ako aj frekvencia tejto účasti, boli prvkami, ktoré sú spoločné pre Alstom, Siemens a ABB na úrovni tzv. „riadiacich“ stretnutí týkajúcich sa riadenia kartelu a na úrovni stretnutí spoločného výboru Európa/Japonsko. Pracovné skupiny a prípravné stretnutia každej skupiny na stretnutiach spoločného výboru Európa/Japonsko združovali všetkých účastníkov kartelu. Nie je preukázané, že Alstom bola v rámci kartelu iniciatívnejšia než ostatní, alebo že konala nezávisle, pokiaľ ide napríklad o pravidelné zmeny kódexov v rámci kartelu. Nakoniec dodržiavanie pokynov, kontrolu a disciplínu v rámci kartelu zabezpečoval každý člen kartelu tým, že v jeho rámci zabezpečoval ochranu svojich záujmov, alebo výbor Európa, pokiaľ ide o dodržiavanie povinností zo strany japonských členov kartelu. V tomto kontexte Komisia nemohla len zo samotného postavenia spoločnosti Alstom ako „európskeho sekretára“ vyvodiť priťažujúcu okolnosť spojenú so skutočnosťou, že vo fungovaní kartelu zohrávala dôležitejšiu úlohu než ostatní a tiež rozhodujúcu úlohu pre jeho zachovanie. Okrem toho Komisia neodôvodnila primerane a dostatočne svoje závery, podľa ktorých „európsky sekretár“ kartelu zohrával významnú úlohu, ktorá bola pre fungovanie kartelu v skutočnosti podstatná tým, že vynaložil značné zdroje a prevzal iniciatívu v rámci tohto kartelu.

269 Tretia časť piateho žalobného dôvodu, ktorý uviedla Alstom, je založená na porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality. Komisia porušila zásadu rovnosti

zaobchádzania tým, že s ohľadom na priťažujúcu okolnosť týkajúcu sa úlohy vodcu zaobchádzala s dotknutým podnikom rovnakým spôsobom ako so spoločnosťou Siemens, pričom neboli v porovnateľnej situácii, a odlišným spôsobom než so spoločnosťou ABB a s japonskými spoločnosťami, ktoré sa zúčastnili na zistenom porušení, pričom sa nachádzali v porovnateľnej situácii. Alstom rovnako poukazuje na porušenie zásady proporcionality vyplývajúcej z totožného zaobchádzania s dotknutým podnikom a so spoločnosťou Siemens.

270 Spoločnosti skupiny Areva vo svojom šiestom žalobnom dôvode, rozdelenom na štyri časti, spochybňujú zvýšenie pokuty, ktorá im bola uložená v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia z dôvodu úlohy vodcu, ktorú dotknutý podnik zohráva ako „európsky sekretár“ kartelu.

271 Prvá časť šiesteho žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťami skupiny Areva je založená na porušení článku 23 ods. 2 písm. b) nariadenia č. 1/2003 a bodu 2 usmernení vyplývajúceho z toho, že Komisia ich kvalifikovala ako vodcov bez toho, aby preukázala, že vykonávali riadiace úlohy a úlohu podnecovateľa pri vykonávaní kartelu. Aj keď dotknutý podnik plnil od konca roka 1999 do mája 2004 výkonné funkcie správnej povahy ako „európsky sekretár“, nikdy však nevykonával úlohy spojené s riadením, ani nezohrával úlohu podnecovateľa v rámci kartelu. Ako vyplýva zo spisu Komisie, sekretariát pre pracovné stretnutia nepriznal dotknutému podniku nijaký rozhodujúci vplyv na strategické otázky kartelu. Tieto otázky boli prerokované v rámci stretnutí týkajúcich sa riadenia kartelu, ktorým predsedala ABB. Navyše úloha európskeho sekretára kartelu časom stratila význam až nakoniec prestala byť odmeňovaná. V každom prípade dotknutý podnik nemal na rozdiel od spoločností Siemens a ABB trhovú silu potrebnú na to, aby mohol zohrávať úlohu vodcu porušenia.

- 272 Druhá časť šiesteho žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťami skupiny Areva je založená na nesprávnom posúdení Komisie, pokiaľ ide o povahu úloh, ktoré zabezpečuje dotknutý podnik ako „európsky sekretár“ kartelu.
- 273 Spoločnosti skupiny Areva uznávajú, že dotknutý podnik „bol od konca roka 1999 do mája 2004 európskym sekretárom kartelu“ a že v tejto súvislosti zohrával „administratívnu... úlohu“ alebo „inštrumentálnu funkciu“, ktorá „nepochybne uľahčila fungovanie kartelu“. Pokiaľ ide o obsah tejto úlohy, pripúšťajú, že „európsky sekretár“ kartelu „... uľahčil výmenu informácií“ v rámci kartelu tým, že zhromažďoval, zatrieďoval a vymieňal určité informácie týkajúce sa fungovania kartelu. Okrem toho uznávajú, že „európsky sekretár“ kartelu „organizoval“ a „zabezpečoval služby sekretariátu pre pracovné stretnutia“ kartelu a že v tomto rámci musel pripraviť program v súlade s „tým, čo vyplývalo z diskusií a návrhov všetkých členov kartelu“ a „zhrnúť... žiadosti a návrhy členov kartelu a... výsledky diskusií“, najmä, pokiaľ ide o pridelenie projektov RIP. Nakoniec z ich písomností vyplýva, že „európsky sekretár“ kartelu zohrával úlohu pri „rozdeľovaní projektov [RIP]“ až „do roku 2002“.
- 274 Spoločnosti skupiny Areva sa však domnievajú, že im nemožno pripísať nijakú úlohu vodcu z dôvodu ich funkcie „európskeho sekretára“. Komisia v odôvodnení č. 512 napadnutého rozhodnutia nesprávne zastávala názor, že „európsky sekretár“ slúžil ako komunikačný prostriedok medzi členmi kartelu a že zvolával a predsedal stretnutiam slúžiacim na vykonávanie kartelu. Pokiaľ ide o tok informácií v rámci kartelu, nemožno sa domnievať, že „európsky sekretár“ konal ako sprostredkovateľ medzi európskymi členmi kartelu, keďže títo európski členovia kartelu si vymenili takmer polovicu informácií na dvojstrannom základe a že poskytovanie informácií európskym sekretárom od septembra 1999 zreteľne pokleslo. Po ukončení systému vyplývajúceho z dohody GQ „európsky sekretár“ už neplnil úlohy súvisiace so zvolávaním stretnutí.

Navyše uvedený sekretár neznášal náklady na materiálne zabezpečenie (monitorovanie, vyhotovenie zápisníc, atď.) a financovanie stretnutí sám, keďže tieto náklady znášali striedavo všetci. Nakoniec by bolo nesprávne domnievať sa, že „európsky sekretár“ predsedal stretnutiam v tom zmysle, že plnil úlohy spojené s riadením alebo zohrával úlohu iniciátora v rámci kartelu, keďže v tejto súvislosti len od všetkých zhromažďoval žiadosti a návrhy, ktoré potom zhrnul aj s výsledkami diskusií. Spoločnosti skupiny Areva tvrdia, že Komisia sa v každom prípade dopustila pochybenia, keď v odôvodnení č. 513 napadnutého rozhodnutia konštatovala, že úloha sekretára bola veľmi dôležitá a v skutočnosti nevyhnutná pre fungovanie kartelu. V roku 2002 po tom, čo Siemens ukončila svoju účasť na karteli, sa dohody GQ a EQ prestali uplatňovať a úloha európskeho sekretára kartelu sa značne zjednodušila. Európsky sekretár osobitne stratil výhradné právo na organizovanie stretnutí a nebol viac zodpovedný za rozdeľovanie zákaziek. „Európsky sekretár“ mal vyhradenú úlohu súvisiacu čisto s výkonom rozhodnutí členov kartelu, ktorého fungovanie uľahčoval bez toho, aby bol preň nevyhnutný.

275 Tretia časť šiesteho žalobného dôvodu uvedeného spoločnosťami skupiny Areva je založená na porušení zásady rovnosti zaobchádzania tým, že Komisia zaobchádzala s dotknutým podnikom rovnako ako so spoločnosťou Siemens, aj keď sa nenachádzali v porovnateľnej situácii, a inak než so spoločnosťou ABB a s japonskými podnikmi, ktoré sa zúčastnili na karteli, aj keď sa tieto nachádzali v porovnateľnej situácii. Štvrtá časť je založená na porušení zásady proporcionality, keďže rozdiel medzi závažnosťou porušenia spáchaného dotknutým podnikom a závažnosťou porušenia spáchaných inými členmi kartelu, nie je postačujúci na to, aby odôvodnil zvýšenie základnej sumy pokút, ktorá im bola uložená, o 50 %.

276 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva a navrhuje zamietnutie ich žalobných dôvodov a výhrad.

— Posúdenie Všeobecným súdom

²⁷⁷ V odôvodnení č. 514 napadnutého rozhodnutia Komisia dotknutému podniku najmä vytýkala, že zohrával úlohu vodcu porušenia v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení z dôvodu jeho funkcie „európskeho sekretára“ kartelu. V odôvodneniach č. 514 a 522 napadnutého rozhodnutia sa domnievala, že základná suma pokút, ktorú treba uložiť spoločnosti Alstom, sa má zvýšiť o 50 %, teda na 65 020 000 eur, a že základná suma pokút, ktorú treba uložiť spoločnosti Areva T & D SA a ďalším spoločnostiam skupiny Areva, sa má zvýšiť o 50 %, teda na 53 550 000 eur pre Areva T & D SA a na 25 500 000 eur pre ďalšie spoločnosti skupiny Areva.

²⁷⁸ Pokiaľ z dôvodu účasti viacerých podnikov na porušení článku 81 ES a/alebo 53 Dohody o EHP vzniká zodpovednosť niekoľkých spoločností, Komisia musí pri určovaní základnej sumy pokút, ktoré treba uložiť každej z týchto spoločností podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 alebo článku 23 ods. 2 nariadenia 1/2003, preskúmať závažnosť účasti riadeného podniku na porušení (pozri v tomto zmysle rozsudky Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 623, a Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 61 vyššie, bod 92; rozsudok z 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisia, už citovaný v bode 219 vyššie, bod 277). To predpokladá, že treba osobitne stanoviť úlohu, ktorú zohrával každý podnik v období, počas ktorého sa zúčastnil na porušení (pozri v tomto zmysle rozsudok Komisia/Anic Partecipazioni, už citovaný v bode 65 vyššie, bod 150; rozsudky Enichem Anic/Komisia, už citovaný v bode 63 vyššie, bod 264, a z 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisia, už citovaný v bode 219 vyššie, bod 277), pod vedením niektorej z predmetných spoločností. Tento záver predstavuje logický dôsledok zásady individuality trestov a sankcií, tak ako je pripomenutá v bode 219 vyššie (pozri rozsudok 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisia, už citovaný v bode 219 vyššie, bod 278 a tam citovanú judikatúru).

- 279 Body 2 a 3 usmernení stanovujú v súlade so zásadou individuality trestov a sankcií úpravu sumy pokuty v závislosti od určitých priťažujúcich a poľahčujúcich okolností, ktoré sú vlastné každému z týchto podnikov, ktorý sa zúčastnil na porušení, a spoločnostiam, ktorým možno túto účasť pripísať. Bod 2 osobitne stanovuje demonštratívny zoznam priťažujúcich okolností, ktoré možno zohľadniť.
- 280 Vedúca úloha, ktorú zohráva jeden alebo viacero podnikov v rámci kartelu, sa musí zohľadniť na účely výpočtu výšky pokuty v rozsahu, v akom podniky, ktoré takúto úlohu zastávali, musia znášať osobitnú zodpovednosť v porovnaní s ostatnými podnikmi (rozsudky Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 134 vyššie, bod 316, a BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 281; pozri tiež v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Mayr-Melnhof/Komisia, T-347/94, Zb. s. II-1751, bod 291). Demonštratívny zoznam okolností, ktoré môžu odôvodniť zvýšenie základnej sumy pokuty, stanovený v bode 2 usmernení, obsahuje najmä v tretej zarážke „úlohu vodcu alebo podnecovateľa porušenia“, ktorú tento podnik zastáva.
- 281 Ako to vyplýva zo znenia toho istého bodu 2 tretej zarážky usmernení, treba rozlišovať medzi pojmami „vodca“ a „podnecovateľ“ porušenia. Zatiaľ čo úloha podnecovateľa sa vzťahuje na okamih vytvorenia alebo rozšírenia kartelu, úloha vodcu sa vzťahuje na jeho fungovanie (rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 316). Keďže napadnuté rozhodnutie v súvislosti s dotknutým podnikom konštatovalo len úlohou vodcu porušenia, treba tvrdenia uvedené spoločnosťou Alstom, ktoré spočívajú na pojme „podnecovateľ“ zamietnuť ako nedôvodné.
- 282 Na základe výhrad založených na nesprávnom posúdení a porušení bodu 2 tretej zarážky usmernení treba následne preskúmať, či Komisia mohla s ohľadom na súvislosti

prejednávanej veci zastávať názor, že skutočnosť, že dotknutý podnik plnil funkciu európskeho sekretára kartelu, možno prirovnať k výkonu úlohy vodcu porušenia v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení. Všeobecný súd sa v rámci preskúmania zákonnosti posudzovania úlohy vodcu porušenia, ktorú zohrával dotknutý podnik, a osobitnej zodpovednosti, ktorú z tohto dôvodu nesie Alstom a spoločnosti skupiny Areva, musí obmedziť na skutkové okolnosti uvedené v napadnutom rozhodnutí ako dôkazy o takejto úlohe.

283 Na to, aby podnik bolo možné kvalifikovať ako vodcu kartelu, musí pre kartel predstavovať podstatnú hnaciu silu (rozsudky Súdu prvého stupňa BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 374, a z 18. júna 2008, Hoechst/Komisia, T-410/03, Zb. s. II-881, bod 423) alebo niesť osobitnú a konkrétnu zodpovednosť za jeho fungovanie (pozri v tomto zmysle rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 300). Táto okolnosť sa musí posúdiť globálne s ohľadom na kontext prejednávanej veci (pozri v tomto zmysle rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, body 299 a 373). Možno ju vyvodiť najmä z toho, že podnik svojimi konkrétnymi krokmi dal sám od seba zásadný podnet ku kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudky BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, body 348, 370 až 375a 427, a Hoechst/Komisia, už citovaný, bod 426). Možno ju tiež vyvodiť zo súboru nepriamych dôkazov poukazujúcich na odhodlanosť podniku zabezpečiť stabilitu a úspech kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 351). Je to tak v prípade, ak sa preukáže, že podnik vykonával v rámci kartelu úlohu koordinátora a najmä organizoval a personálne zabezpečoval služby sekretariátu poverené konkrétnym vykonávaním kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, T-224/00, Zb. s. II-2597, body 246 a 247). Rovnako je to aj v prípade, ak sa preukáže, že uvedený podnik zohrával vedúcu úlohu pre konkrétne fungovanie kartelu napríklad tým, že organizoval množstvo stretnutí, zhromažďoval a rozosiela informácie v rámci kartelu, zastupoval niektorých členov v rámci kartelu alebo najčastejšie vypracovával návrhy týkajúce sa fungovania kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 8. novembra 1983, IAZ International Belgium a i./Komisia, 96/82 až

102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Zb. s. 3369, body 57 a 58, a rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, body 404, 439 a 461).

²⁸⁴ Naopak skutočnosť, že podnik vyvíja nátlak na ostatných členov kartelu, či dokonca im diktuje ich správanie, nie je nevyhnutnou podmienkou na to, aby bolo možné tento podnik kvalifikovať ako vodcu kartelu (rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 374). Postavenie podniku na trhu ani zdroje, ktorými disponuje, nemôžu predstavovať nepriame dôkazy o úlohe vodcu porušenia, a to aj keby boli súčasťou kontextu, s ohľadom na ktorý sa takéto nepriame dôkazy musia posúdiť (pozri v tomto zmysle rozsudky Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 283 vyššie, bod 241, a BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 299).

²⁸⁵ V prejednávanej veci, ako vyplýva z odôvodnení č. 511 až 513 napadnutého rozhodnutia, Komisia zohľadnila to, že „európsky sekretariát“ kartelu existoval po celé obdobie kartelu a že bol v priebehu času stabilným prvkom aj napriek množstvu značných organizačných zmien kartelu. Sekretariát plnil množstvo úloh. Komisia s odkazom na odôvodnenia č. 121 až 123, 131, 132, 142, 147 až 149, 157 až 161, 173, 185 a 191 až 198 napadnutého rozhodnutia tvrdí, že „európsky sekretariát“ kartelu slúžil ako komunikačný nástroj medzi európskymi podnikmi, ktoré sú členmi kartelu, ako aj medzi týmito podnikmi a japonským sekretariátom, že zvolával schôdzky, ktorým predsedal, a že bol zodpovedný za zúčtovanie kvót. Podľa Komisie zo správ uvedeného sekretariátu, z obsahu dohody GQ a dohody EQ, ako aj z konkrétneho fungovania kartelu jasne vyplýva, že funkcia „európskeho sekretára“ kartelu bola zásadná. „Európsky sekretár“ tým, že preberal iniciatívu a vkladal do kartelu značné zdroje, preukazoval kartelu významnú službu a osobitným spôsobom prispieval k jeho hladkému fungovaniu.

286 V prvom rade treba overiť, či Komisia mohla vzhľadom na skutkové okolnosti uvedené v napadnutom rozhodnutí, ktoré ani Alstom, ani spoločnosti skupiny Areva nespochybňujú (pozri najmä body 266 a 273 vyššie), bez toho, aby porušila článok 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003, bod 2 tretej zarážky usmernení a bez toho, aby sa dopustila nesprávneho posúdenia, dospieť k záveru, že dotknutý podnik tým, že od konca roka 1999 do 11. mája 2004 plnil funkciu „európskeho sekretára“ kartelu, zastával úlohu vodcu porušenia, ako vyplýva z odôvodnenia č. 147 napadnutého rozhodnutia.

287 V tejto súvislosti treba konštatovať, že úlohy, ktoré „európsky sekretár“ kartelu vykonával, mu priznávali úlohu vodcu pri koordinovaní kartelu a v každom prípade pri jeho konkrétnom fungovaní. Ako totiž Komisia správne konštatovala v napadnutom rozhodnutí, uvedený „európsky sekretár“ bol pre členov kartelu kontaktným bodom a zohrával rozhodujúcu úlohu pri jeho konkrétnom fungovaní tým, že uľahčoval výmenu informácií v rámci kartelu, zhromažďoval, triedil a vymieňal si s ostatnými členmi kartelu základné informácie o fungovaní kartelu a najmä informácie týkajúce sa projektov RIP, organizoval a zabezpečoval služby sekretariátu pre pracovné stretnutia a príležitostne menil kódy slúžiace na utajenie týchto stretnutí alebo kontaktov. Komisia sa navyše mohla v odôvodneniach č. 147 a 513 napadnutého rozhodnutia oprávnenne domnievať, že vedenie „európskeho sekretariátu“ kartelu predstavovalo značnú zodpovednosť vyžadujúcu nezanedbateľné zdroje, či už z pohľadu poskytnutého času alebo personálu. Bez centrálnej koordinácie a organizácie zabezpečovanej týmto sekretariátom by kartel vzhľadom na svoju komplexnosť nepochybne nemohol tak efektívne fungovať. Okrem toho, vzhľadom na nepochybnú skutočnosť, že dotknutý podnik tieto úlohy vykonával trvalo od konca roka 1999 do 8. januára 2004, Komisia mohla oprávnenne dospieť k záveru, že uvedený podnik v prejednávanvej veci predstavoval pre kartel podstatnú hnaciu silu, a teda zastával úlohu vodcu porušenia v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení.

- 288 Ostatné tvrdenia, ktoré uviedla Alstom a spoločnosti skupiny Areva, tento záver nespochybňujú.
- 289 Na úvod treba poznamenať, že Alstom nedôvodne kritizuje napadnuté rozhodnutie, keď sa dovoláva niektorých skutkových a právnych posúdení uvedených v oznámení o výhradách (pozri bod 264 vyššie). V tejto súvislosti postačuje pripomenúť, že oznámenie o výhradách predstavuje prípravný dokument, ktorého skutkové a právne posúdenia majú čisto predbežnú povahu (pozri bod 248 vyššie).
- 290 Pokiaľ ide následne o kritériá súvisiace s kvalifikáciou vodcu porušenia, ktoré v prejednávanej veci údajne chýbali, a síce vyhrážanie sa podnikom, ktoré sa nezúčastnili na karteli, rozhodovanie o rozšírení kartelu alebo o jeho vzťahoch s tretími osobami, alebo úloha autora myšlienky alebo tvorca koncepcie kartelu, treba poukázať na to, že sa vzťahujú na okamih vzniku alebo rozšírenia kartelu a teda na úlohu „podnecovateľa porušenia“, ako je to pripomenuté v bode 281 vyššie. Tieto skutočnosti môžu byť preto rozhodujúce pri preukazovaní, že podnik nabádal alebo povzbudzoval iné podniky, aby zaviedli kartel alebo sa k nemu pripojili, a teda pri kvalifikovaní „podnecovateľa porušenia“ v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení (pozri v tomto zmysle rozsudok BASF/Komisia, bod 87 vyššie, body 316 a 321), avšak nie sú rozhodujúce na účely kvalifikácie podniku ako vodcu porušenia, v prípade ktorej stačí preukázať, ako v prejednávanej veci, že dotknutý podnik tak či onak predstavoval pre kartel podstatnú hnaciu silu (pozri bod 283 vyššie).
- 291 Navyše, aj za predpokladu, že by dotknutý podnik nemal dostatočnú hospodársku silu alebo dostatočné autoritatívne postavenie na sledovanie a zabezpečenie dodržiavania kartelu, nepostačuje to na vylúčenie toho, aby mohol zohrávať úlohu vodcu porušenia v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení. Ako vyplýva z judikatúry citovanej v bodoch 283 a 284 vyššie, skutočnosť, že dotknutý podnik nebol nevyhnutne schopný vynucovať od ostatných členov kartelu žiaduce správanie, nebráni tomu, aby

svojím spôsobom v prejednávanej veci trvalým výkonom funkcie „európskeho sekretára“ kartelu, hoci len administratívnej povahy, predstavoval pre kartel podstatnú hnaciu silu, ktorá mu umožňuje stabilne a efektívne fungovať.

²⁹² Pokiaľ ide o tvrdenia spoločnosti Alstom, podľa ktorých bola dotknutému podniku uložená funkcia „európskeho sekretára“ kartelu „okolo roka 2000“, neopierajú sa o nijakú písomnosť v spise v tomto konaní, ani neboli potvrdené vo vyhlásení pána S. z 15. septembra 2006 (pozri bod 23 vyššie), ani v odôvodneniach č.147 a 191 napadnutého rozhodnutia, ktoré Alstom v tejto súvislosti uvádza. Okrem toho ani tvrdenia spoločnosti Alstom, podľa ktorých sa dotknutý podnik neujal funkcie „európskeho sekretára“ kartelu sám od seba, alebo sa musel pri výkone tejto funkcie riadiť určitými pravidlami stanovenými v rámci kartelu, nevylučujú, že zohrával úlohu vodcu porušenia. V tejto súvislosti je podstatné, že dotknutý podnik skutočne a trvalo vykonával funkciu „európskeho sekretára“ kartelu od konca roka 1999 do 8. januára 2004, teda približne štyri roky a dva mesiace, a že tým plnil úlohu vodcu pri koordinovaní a konkrétnom fungovaní kartelu.

²⁹³ Rovnako tvrdenia založené na tom, že funkciu „európskeho sekretára“ kartelu nevykonával v plnom rozsahu výlučne dotknutý podnik, ale že podľa pravidiel kartelu si ostatné podniky mohli priamo medzi sebou vymieňať niektoré informácie, mohli organizovať stretnutia kartelu, najmä stretnutia týkajúce sa riadenia kartelu, alebo vykonávať kartel, najmä pokiaľ ide o pridelenie projektov RIP bez toho, aby sa museli obracať na „európskeho sekretára“ kartelu, nemôžu spochybniť úvahu Komisie, podľa ktorej dotknutý podnik zohrával úlohu vodcu porušenia v rámci kartelu tým, že trvalo plnil všetky úlohy zverené „európskemu sekretárovi“ kartelu. Ani z odôvodnení č. 120, 122, 149, 152, 157, 162, 180, 182, 185, 194, 197, 205 a 207 napadnutého rozhodnutia, ktoré cituje Alstom, ani z písomností v spise v tomto konaní nemožno vyvodiť,

že ABB alebo iné podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli a ktoré formálne nezastávali úlohu „európskeho sekretára“, prakticky zasahovali do fungovania kartelu rovnakým spôsobom ako tento „európsky sekretár“, a to tak z pohľadu frekvencie či dĺžky trvania, ako aj z pohľadu rozsahu či intenzity. Okrem iného aj za predpokladu, že by ostatné podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli, a osobitne ABB, zastávali významnú úlohu určením všeobecnej stratégie kartelu alebo tým, že by mali v rámci tohto kartelu autoritu, mohlo by to nanajvýš odôvodniť začatie šetrenia aj ich zodpovednosti za fungovanie kartelu z dôvodu, že zohrávali úlohu vodcu porušenia, avšak v žiadnom prípade to nemôže spochybniť úvahu Komisie, podľa ktorej dotknutý podnik zastával úlohu „vodcu porušenia“ v rámci kartelu tým, že trvalo plnil všetky úlohy zverené „európskemu sekretárovi“ kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 376).

²⁹⁴ Treba preto zastávať názor, že Komisia mohla bez toho, aby porušila článok 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003 a bod 2 tretiu zarážku usmernení a bez toho, aby sa dopustila nesprávneho posúdenia, uviesť, že dotknutý podnik tým, že od konca roka 1999 do 8. januára 2004 trvalo vykonával funkcie „európskeho sekretára“ kartelu, zohrával úlohu vodcu porušenia.

²⁹⁵ Okrem iného, keďže z odôvodnení č. 512 a 513 napadnutého rozhodnutia jasne vyplývajú úvahy, ktoré Komisiu viedli ku kvalifikácii dotknutého podniku ako vodcu porušenia a ktoré sú založené na tom, že tento podnik vykonával úlohu koordinátora a zohrával ústrednú úlohu pri konkrétnom fungovaní kartelu, bolo napadnuté rozhodnutie z právneho hľadiska dostatočne odôvodnené v zmysle judikatúry citovanej v bode 283 vyššie. V dôsledku toho sa výhrada spoločnosti Alstom, založená na nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia v tejto súvislosti, musí zamietnuť ako nedôvodná. Okrem toho ako správne uvádza Komisia, z písomností samotnej

spoločnosti Alstom vyplýva, že bola schopná pochopiť úvahy uvedené v napadnutom rozhodnutí s cieľom kvalifikovať dotknutý podnik ako vodcu porušenia.

²⁹⁶ Pokiaľ ide o výhradu založenú na porušení zásad rovnosti zaobchádzania a proporcionality, jej podstatou je spochybníť spravodlivosť zvýšenia sumy základných pokút uložených spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva o 50 %.

²⁹⁷ Z judikatúry vyplýva, že dodržiavanie zásady rovnosti zaobchádzania alebo zákazu diskriminácie, tak ako je pripomenuté v bode 235 vyššie, musí byť v súlade so zásadou zákonnosti, podľa ktorej sa nikto nemôže vo svoj prospech dovolávať nezákonnosti, ku ktorej došlo v prospech iného (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 4. júla 1985, Williams/Dvor audítorov, 134/84, Zb. s. 2225, bod 14 a tam citovanú judikatúru; rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Cascades/Komisia, T-308/94, Zb. s. II-925, bod 259, a LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 367).

²⁹⁸ Navyše dodržiavanie zásady proporcionality, tak ako je pripomenuté v bode 235 vyššie, vyžaduje, aby pokuty neboli neprimerané vo vzťahu k sledovaným cieľom, teda vo vzťahu k dodržiavaniu práva hospodárskej súťaže, a aby výška uloženej pokuty za porušenie práva hospodárskej súťaže bola primeraná porušeniu posudzovanému ako celok, a to s prihliadnutím najmä na jeho závažnosť (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 6. októbra 1994, Tetra Pak/Komisia, T-83/91, Zb. s. II-755, bod 240; z 8. júla 2004, JFE Engineering a i./Komisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 a T-78/00, Zb. s. II-2501, bod 532, a z 12. septembra 2007, Prym a Prym Consumer/Komisia, T-30/05, neuverejnený v Zbierke, bod 224).

- 299 Pri posudzovaní závažnosti porušenia treba zohľadniť veľké množstvo skutočností, ktorých povaha a význam sa líšia v závislosti od typu predmetného porušenia a konkrétnych okolností tohto porušenia (rozsudok *Musique Diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 247 vyššie, bod 120, a rozsudok *JFE Engineering a i./Komisia*, už citovaný v bode 298 vyššie, bod 532).
- 300 Okrem iného treba pripomenúť, že podniky, ktoré sa zúčastňujú na dlhotrvajúcom porušení, môžu v rozličných okamihoch striedavo vykonávať úlohu vodcu porušenia, takže nemožno vylúčiť, že na každý z nich, ako aj na spoločnosti, ktorým je pripisované ich správanie, možno uplatniť prirážajúcu okolnosť spočívajúcu v úlohe vodcu porušenia (rozsudok *BASF/Komisia*, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 460).
- 301 Pri zisťovaní, či bola porušená zásada rovnosti zaobchádzania, treba porovnať zaobchádzanie so spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva na jednej strane a zaobchádzanie so spoločnosťami Siemens, ABB alebo so spoločnosťami, ktoré riadili japonské podniky podieľajúce sa na porušení na druhej strane, a to vzhľadom na prirážajúcu okolnosť súvisiacu s úlohou „vodcu porušenia“.
- 302 Najskôr treba konštatovať, že vzhľadom na túto prirážajúcu okolnosť sa voči spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva uplatnilo zvýšenie základnej sumy ich pokuty o 50 %, pričom totožné zvýšenie sa uplatnilo aj voči spoločnosti Siemens, a to z dôvodu, že dotknutý podnik, rovnako ako podnik riadený spoločnosťou Siemens, trvalo plnil funkciu „európskeho sekretára“ kartelu. Alstom osobitne kritizuje túto totožnosť zaobchádzania a tvrdí, že situácia dotknutého podniku sa odlišuje od situácie podniku riadeného spoločnosťou Siemens, keďže prvý uvedený podnik plnil funkciu „európskeho sekretára“ kartelu počas dvakrát kratšieho obdobia než podnik riadený spoločnosťou Siemens.

303 Ako už bolo uvedené, z odôvodnení č. 147 a 178 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že podnik riadený spoločnosťou Siemens plnil funkciu „európskeho sekretára“ kartelu od jeho začiatku, t. j. od 15. apríla 1988, až do septembra 1999, teda približne jedenásť rokov a päť mesiacov, a že po tom, čo Siemens ukončila svoju účasť na karteli, tieto úlohy plnil dotknutý podnik, a to od konca roka 1999 až do skončenia činnosti kartelu, t. j. do 11. mája 2004. Navyše, keďže sa na Alstom a spoločnosti skupiny Areva neuplatnila teória hospodárskeho nástupníctva (bod 111 vyššie), možno v prejednávanej veci vyvodíť osobnú zodpovednosť týchto spoločností za to, že dotknutý podnik zohrával vo fungovaní kartelu úlohu hybnéj sily len v období, počas ktorého priamo alebo nepriamo riadili jeho činnosti. Z článku 1 písm. b) až písm. f) napadnutého rozhodnutia s ohľadom na odôvodnenia č. 358 a 371 tohto rozhodnutia vyplýva, že úlohu vodcu porušenia, ktorú zohráva predmetný podnik, možno pripísať:

- spoločnosti Alstom len od konca roka 1999 do 8. januára 2004, čo predstavuje približne štyri roky a dva mesiace,

- spoločnosti Areva T & D SA len od konca roka 1999 do 11. mája 2004, čo predstavuje štyri roky a sedem mesiacov,

- spoločnosti Areva T & D AG len od 22. decembra 2003 do 11. mája 2004, čo predstavuje približne päť mesiacov,

- a spoločnostiam Areva a Areva T & D Holding len od 9. januára do 11. mája 2004, čo predstavuje približne štyri mesiace.

304 V každom prípade teda existuje podstatný rozdiel medzi dĺžkou trvania výkonu funkcie „európskeho sekretára“ kartelu zo strany podniku riadeného spoločnosťou Siemens a dĺžkou trvania výkonu tej istej úlohy dotknutým podnikom, ktorý riadili Alstom a spoločnosti skupiny Areva.

305 Komisia sa v napadnutom rozhodnutí zamerala na skutočnosť, že len podnik riadený spoločnosťou Siemens a dotknutý podnik zabezpečovali „európsky sekretariát“ kartelu, a to stabilne a trvalo. V tejto súvislosti treba poukázať na to, že hoci Alstom správne uvádza, že v odôvodneniach č. 147 a 191 napadnutého rozhodnutia je dotknutý podnik označený len ako „dočasný európsky sekretár“ kartelu ku koncu roka 1999, resp. k začiatku roka 2000, nespochybňuje, že v marci 2002 bolo dohodnuté, že bude sama zabezpečovať uvedený sekretariát na dobu neurčitú, a teda stabilne a trvalo. Navyše úvahu, že dotknutý podnik stabilne a trvalo sám zabezpečoval „európsky sekretariát“ kartelu, nemôže spochybniť skutočnosť, ktorú uvádza Alstom, že dotknutý podnik plnil funkciu „európskeho sekretariátu“ kartelu len počas obmedzeného obdobia, t. j. približne štyri roky a dva mesiace, keďže táto skutková okolnosť nie je závislá na vôli spoločnosti Alstom a vyplýva len z toho, že Komisia zasiahla a porušenie ukončila na podnet spoločnosti ABB (pozri bod 10 vyššie).

306 Preto vzniká otázka, či podstatný rozdiel medzi dĺžkami trvania výkonu funkcie „európskeho sekretára“ kartelu pripisovanými jednotlivým dotknutým podnikom je či nie je relevantný vo vzťahu k priťažujúcej okolnosti súvisiacej s úlohou vodcu porušenia a či v prejednávacom prípade nebolo možné tento rozdiel opomenúť vzhľadom na okolnosť, že samotný európsky sekretariát bol zabezpečovaný uvedenými podnikmi stabilne a trvalo.

307 Pri okolnostiach prejednávanej veci, teda v prípade, ak v priebehu dlhodobého porušenia úlohy vodcu porušenia v preukázaných obdobiach vykonáva striedavo niekoľko podnikov riadených rôznymi spoločnosťami, si zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality vyžadujú, aby zvýšenie základnej sumy pokút uložených spoločnostiam riadiacim jeden alebo viacero podnikov, ktoré pod ich vedením zastávali úlohu „vodcu porušenia“, bolo rozdielne, pokiaľ obdobie, počas ktorého uvedený podnik alebo uvedené podniky zastávali pod ich vedením uvedenú úlohu, sa podstatne líši. Treba pripomenúť, že úloha vodcu súvisí s fungovaním kartelu (pozri bod 281 vyššie) a že na rozdiel od úlohy podnecovateľa porušenia nevyhnutne prebieha v určitom čase. Treba preto vziať do úvahy, že jednej spoločnosti, ktorá riadila jeden z podnikov zúčastňujúcich sa na karteli, možno pripísať úlohu hybnej sily, ktorú predstavovala pre fungovanie kartelu, maximálne za obdobie o niečo dlhšie ako jedna štvrtina celkovej doby trvania porušenia, čo je prípad spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva, zatiaľ čo inej spoločnosti, ktorá riadila iný podnik zúčastňujúci sa na karteli, možno pripísať úlohu hybnej sily, ktorú predstavovala pre fungovanie kartelu, za obdobie takmer troch štvrtín uvedenej doby, čo je prípad spoločnosti Siemens. Komisia okrem toho na pojednávaní sama uznala, že obdobie, počas ktorého dotknutý podnik zastával úlohu „vodcu porušenia“, bolo jedným z kritérií zohľadnených pri posudzovaní zvýšenia zodpovednosti, ktoré musí z takejto úlohy vyplývať (pozri bod 39 vyššie).

308 Z toho vyplýva, že Komisia porušila zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality tým, že v napadnutom rozhodnutí v totožnej miere zvýšila základnú sumu pokuty spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva na jednej strane a spoločnosti Siemens na druhej strane, pričom obdobia, počas ktorých predmetný podnik alebo predmetné podniky pod ich vedením vykonávali funkciu „európskeho sekretára“ kartelu, sa podstatne líšili.

309 Následne treba poznamenať, že pokiaľ ide o príťažujúcu okolnosť súvisiacu s úlohou vodcu porušenia, so spoločnosťou ABB sa zaobchádzalo odlišne než so spoločnosťou Alstom a so spoločnosťami skupiny Areva, pretože ABB nebola na rozdiel od nich kvalifikovaná ako „vodca porušenia“, a teda jej v dôsledku tejto príťažujúcej okolnosti

nebola zvýšená základná suma pokuty. Alstom a spoločnosti skupiny Areva toto odlišné zaobchádzanie kritizujú a poukazujú na to, že situácia spoločnosti ABB je porovnateľná s ich situáciou, pokiaľ ide o priťažujúcu okolnosť súvisiacu s úlohou vodcu porušenia.

- 310 Nepreukázalo sa však, ani nebolo tvrdené, že by ABB plnila funkciu „európskeho sekretára“ kartelu alebo že by sama stabilne a trvalo plnila úlohy, ktorými je takýto sekretár obvykle poverený. Navyše, aj keď Komisia vo všeobecnosti pripúšťa, že ABB zohrávala „významnú úlohu“ v rámci kartelu, nepreukázalo sa, že by táto úloha bola porovnateľná, pokiaľ ide o fungovanie kartelu, s úlohou, ktorú dotknutý podnik a podnik riadený spoločnosťou Siemens zohrávali v postavení „európskeho sekretára“ kartelu. Nepreukázalo sa teda, že ABB bola v situácii porovnateľnej so situáciami spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva, alebo dokonca so situáciou spoločnosti Siemens.
- 311 Aj za predpokladu, že by Komisia protiprávne uplatnila kritériá súvisiace s kvalifikáciou vodcu porušenia, tak ako sú pripomenuté v bode 283 vyššie, a to tým, že by takto nekvalifikovala ABB aj napriek tomu, že uvedený podnik zohrával významnú úlohu v rámci kartelu, podľa judikatúry citovanej v bode 297 vyššie nemožno z dôvodu tejto protiprávnosti, ku ktorej došlo v prospech inej osoby, vyhovieť výhradám uvedeným spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva, ktoré smerujú k zrušeniu rozhodnutia.
- 312 Z toho vyplýva, že výhrady, ktoré sú založené na porušení zásady zákazu diskriminácie z dôvodu, že so spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva nezaobchádzalo rovnako ako so spoločnosťou ABB, hoci sa nachádzali v porovnateľnej situácii, sa musia zamietnuť.

313 Nakoniec treba zdôrazniť, že pokiaľ ide o priťažujúcu okolnosť súvisiacu s výkonom úlohy vodcu porušenia, so spoločnosťou Alstom a so spoločnosťami skupiny Areva sa zaobchádzalo inak než so spoločnosťami, ktoré riadili japonské podniky v čase ich účasti na porušení konštatovanom v článku 1 napadnutého rozhodnutia. Komisia v odôvodnení č. 511 napadnutého rozhodnutia v tejto súvislosti poznamenáva, že „úloha japonského sekretára... sa týkala najmä výmen medzi japonskými partnermi a výmen s európskym sekretárom v súvislosti s projektmi [RIP] mimo EHP“ a že túto úlohu „plnili striedavo počas krátkeho obdobia Hitachi, Toshiba a Melco“, aby z toho v podstate vyvodila, že táto úloha nebola porovnateľná s úlohou „vodcu porušenia“ v zmysle bodu 2 tretej zarážky usmernení. Alstom a spoločnosti skupiny Areva kritizujú toto rozdielne zaobchádzanie a tvrdia, že keďže podnik, ktorý postupne riadili, plnil funkciu „európskeho sekretára“ kartelu počas obdobia približne štyroch rokov, nachádzali sa v podstate v porovnateľnej situácii, ako je situácia spoločností, z ktorých každá riadila japonský podnik, ktorý počas zodpovedajúceho obdobia plnil funkciu „japonského sekretára“.

314 V napadnutom rozhodnutí sa Komisia v rámci svojho posúdenia priťažujúcej okolnosti súvisiacej s úlohou vodcu porušenia domnieva, že výkon funkcie „európskeho sekretára“ kartelu nie je porovnateľný s výkonom funkcie „japonského sekretára“ kartelu. Zohľadnila skutočnosť, že „úloha japonského sekretára... sa týkala najmä výmen medzi japonskými partnermi a výmen s európskym sekretárom v súvislosti s projektmi mimo EHP“. V tejto súvislosti v odôvodneniach č. 127, 128 a 246 napadnutého rozhodnutia uviedla, že účasť japonských podnikov na porušení konštatovanom v článku 1 napadnutého rozhodnutia bola v zásade spojená s existenciou „spoločnej dohody“ (pozri bod 29 vyššie), podľa ktorej japonské podniky upustili od predkladania ponúk na projekty RIP v rámci EHP. Z uvedenej „spoločnej dohody“ totiž vyplýva, že „japonský sekretár“ na rozdiel od „európskeho sekretára“ neplnil úlohu hybnej sily pre fungovanie kartelu v rámci EHP a že spoločnosti, ktoré riadili japonské podniky poverené zabezpečovaním uvedeného sekretariátu, nenesú v tejto súvislosti osobitnú zodpovednosť. Výhrady spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva, podľa

ktorých sa s nimi zaobchádzalo inak než s japonskými spoločnosťami, keďže Komisia z dôvodu priťažujúcej okolnosti súvisiacej s úlohou vodcu porušenia, ktorú zohrávali podniky riadené týmito japonskými spoločnosťami, nezvýšila pokutu uloženú týmto japonským spoločnostiam, sa musia teda zamietnuť, lebo ich situácia nie je porovnateľná so situáciou predmetných japonských spoločností.

315 Aj za predpokladu, že by Komisia protiprávne uplatnila kritériá súvisiace s kvalifikáciou vodcu porušenia, tak ako sú pripomenuté v bode 283 vyššie, a to tým, že by takto nekvalifikovala japonské spoločnosti riadiace podniky, ktoré postupne počas dvoch rokov plnili funkciu „japonského sekretára“ kartelu, podľa judikatúry citovanej v bode 297 vyššie nemožno z dôvodu takejto protiprávnosti, z ktorej má prospech tretia osoba, výhradám zmieneným v bode 314 vyššie vyhovieť.

316 Z toho vyplýva, že výhrady spoločnosti Alstom a spoločností skupiny Areva založené na porušení zásady zákazu diskriminácie z dôvodu, že sa so spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva zaobchádzalo inak ako s japonskými spoločnosťami, hoci sa nachádzali v porovnateľnej situácii, sa musia zamietnuť.

317 Zo všetkých predchádzajúcich úvah vyplýva, že článok 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia porušuje zásadu proporcionality, ako aj zásadu rovnosti zaobchádzania alebo zákazu diskriminácie v rozsahu, v akom z dôvodu priťažujúcej okolnosti založenej na úlohe vodcu porušenia uložil spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva zvýšenie základnej sumy ich pokút o 50 %, ktoré je totožné so zvýšením pokuty uloženej spoločnosti Siemens. V dôsledku toho sa článok 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia zrušuje.

- 318 Preto je potrebné, aby Všeobecný súd v súlade s návrhmi na zmenu podanými spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva uplatnil neobmedzenú právomoc, ktorú má na základe článku 229 ES, článku 17 nariadenia č. 17 a článku 31 nariadenia č. 1/2003 a v tomto rámci sám posúdil relevantné okolnosti prejednávanej veci na účely stanovenia zvýšenia základnej sumy pokuty, ktorú treba uložiť dotknutým spoločnostiam z dôvodu priťažujúcej okolnosti založenej na úlohe vodcu porušenia, ktorú zohrával dotknutý podnik (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 9. novembra 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisia*, 322/81, Zb. s. 3461, bod 111, a z 18. septembra 2003, *Volkswagen/Komisia*, už citovaný v bode 88 vyššie, body 149 a 151; rozsudok Súdu prvého stupňa *BASF/Komisia*, už citovaný v bode 87 vyššie, body 303, 394 a 455). V tejto súvislosti treba pripomenúť, že neobmedzená právomoc priznaná súdu Únie v článku 17 nariadenia č. 17 a v článku 31 nariadenia č. 1/2003 ho oprávňuje, aby nad rámec samotného preskúmania zákonnosti sankcie nahradil posúdenie Komisie svojím posúdením a v dôsledku toho zrušil, znížil alebo zvýšil uloženú pokutu, pokiaľ je mu otázka výšky pokuty predložená na posúdenie (body 226 a 227 vyššie; rozsudok z 8. februára 2007, *Groupe Danone/Komisia*, už citovaný v bode 126 vyššie, body 61 a 62, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 2007, *BASF a UCB/Komisia*, T-101/05 a T-111/05, Zb. s. II-4949, bod 213).
- 319 Treba zabezpečiť, aby zvýšenie súvisiace s úlohou vodcu porušenia, ktorú zohrával dotknutý podnik, bolo stanovené na úrovni, ktorá zabezpečí jeho odstrašujúci účinok (pozri v tomto zmysle analogicky rozsudok *ACF Chemiefarma/Komisia*, už citovaný v bode 87 vyššie, bod 173, a rozsudok *Archer Daniels Midland/Komisia*, už citovaný v bode 235 vyššie, bod 141), teda na úrovni, ktorá odradí podniky od plnenia úloh nevyhnutných pre riadne fungovanie kartelu.
- 320 V prejednávanej veci treba vziať do úvahy to, že dotknutý podnik riadený spoločnosťou Alstom a spoločnosťami skupiny Areva sám zabezpečoval „európsky sekretariát“ kartelu, a to stabilne a trvalo. Navyše treba zohľadniť to, že tento podnik počas svojho priameho alebo nepriameho riadenia spoločnosťami Alstom a Areva T & D SA (predtým Alstom T & D SA) prevzal uvedený „európsky sekretariát“ v čase, keď bol

kartel na európskej úrovni značne destabilizovaný tým, že ho opustil podnik riadený spoločnosťou Siemens, ktorý bol od roku 1988 „európskym sekretárom“ kartelu a bol hlavným hráčom na trhu v Európe, ako aj mimo nej, ako to vyplýva z odôvodnenia č. 178 napadnutého rozhodnutia. Okrem toho treba poukázať na to, že samotná Alstom vo svojich písomnostiach uznala, že „od roku 2000 do roku 2004 bola jediným podnikom, ktorý mohol zastávať funkciu, európskeho [sekretára] kartelu, a to v dôsledku záujmov, ktoré mala na európskej úrovni“.

321 Zo všetkých týchto skutočností vyplýva, že dotknutý podnik zohrával v období od konca roka 1999 do 8. januára 2004 rozhodujúcu úlohu pri ďalšom trvaní a fungovaní kartelu.

322 Okrem toho, ako vyplýva z bodu 303 vyššie, treba zohľadniť skutočnosť, že obdobie, počas ktorého podnik riadený spoločnosťou Siemens vykonával pod jej vedením funkciu „európskeho sekretára“ kartelu, bolo podstatne dlhšie než obdobia, počas ktorých dotknutý podnik plnil pod vedením spoločností Alstom a Areva T & D SA funkciu „európskeho sekretára“ kartelu a tiež podstatne dlhšie než obdobia, počas ktorých dotknutý podnik plnil pod vedením spoločností Areva T & D AG, Areva alebo Areva T & D Holding funkciu „európskeho sekretára“ kartelu.

323 Vzhľadom na všetky tieto okolnosti bude úloha vodcu porušenia, ktorú zohrával dotknutý podnik a ktorú možno pripísať spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva, posúdená spravodlivo, ak bude:

- spoločnosti Alstom zvýšená základná suma uloženej pokuty o 35 %, takže pokuta, ktorú má táto akciová spoločnosť zaplatiť, sa stanoví na 58 522 500 eur, z toho 48 195 000 eur solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA,

- spoločnosti Areva T & D SA zvýšená základná suma uloženej pokuty o 35 %, takže pokuta, ktorú má táto spoločnosť zaplatiť solidárne so spoločnosťou Alstom, sa stanoví na 48 195 000 eur, z toho 20 400 000 eur solidárne so spoločnosťami Areva T & D AG, Areva a Areva T & D Holding,

- a spoločnostiam Areva T & D AG, Areva a Areva T & D Holding zvýšená základná suma uloženej pokuty o 20 %, takže pokuta, ktorú majú tieto spoločnosti zaplatiť solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA, sa stanoví na 20 400 000 eur.

O siedmom žalobnom dôvode uvedenom spoločnosťami skupiny Areva týkajúcom sa zjavne nesprávneho posúdenia a porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ako aj porušenia oznámenia o spolupráci tým, že Komisia v dôsledku ich spolupráce neznížila počas správneho konania výšku ich pokuty

— Tvrdenia účastníkov konania

- ³²⁴ Spoločnosti skupiny Areva vo svojom siedmom žalobnom dôvode rozdelenom na dve časti napádajú skutočnosť, že im Komisia v súlade s oznámením o spolupráci odmietla znížiť pokutu, a to z dôvodu, že informácie, ktoré poskytli, nepriniesli významnú pridanú hodnotu. Prvá časť je založená na zjavne nesprávnom posúdení, pokiaľ ide o rozsah ich spolupráce. Komisia dospela k nesprávnejmu záveru, že vyhlásenia spoločností skupiny Areva, tak ako sú uvedené v ich vyhlásení na základe oznámenia o spolupráci a v ich odpovedi na oznámenie o výhradách, boli rozporné a nejednoznačné, a teda nedôveryhodné. Druhá časť je založená na porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ako aj oznámenia o spolupráci z dôvodu, že im Komisia

odmietla znížiť ich pokutu. Spoločnosti skupiny Areva tvrdia, že tým, že počas správneho konania potvrdili účasť podniku riadeného spoločnosťou Siemens na stretnutí, ktoré sa konalo v septembri 1999, poskytli Komisii dôkaz so značnou pridanou hodnotou vo vzťahu ku dôkazom, ktoré už Komisia mala k dispozícii. Ich svedectvo totiž zohrávalo rozhodujúcu úlohu, keďže Komisii umožnilo vylúčiť premlčanie účasti podniku riadeného spoločnosťou Siemens na porušení v období od 15. apríla 1988 do 24. apríla 1999 a dokonca predĺžiť dĺžku trvania tejto účasti na porušení až do 1. septembra 1999.

- 325 Komisia odmieta tvrdenia spoločností skupiny Areva a navrhuje zamietnuť tento žalobný dôvod.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 326 Podľa judikatúry je základom zníženia pokút, ktoré majú byť uložené z dôvodu porušenia práva hospodárskej súťaže v prípade spolupráce podnikov, ktoré sa zúčastnili na porušení, domnienka, podľa ktorej takáto spolupráca uľahčuje úlohu Komisie spočívajúcu v zistení existencie porušenia a v jeho prípadnom ukončení (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, bod 399; rozsudky Súdu prvého stupňa BPB de Eendracht/Komisnia, už citovaný v bode 235 vyššie, bod 325, a zo 14. mája 1998, Finnboard/Komisnia, T-338/94, Zb. s. II-1617, bod 363).

327 V bodoch 20 až 23 oznámenia o spolupráci sa uvádza:

- „20. Podniky, ktoré nespĺňajú podmienky podľa [oddielu A ‚Oslobodenie od pokút‘] môžu byť oprávnené pre využitie zníženia akejkoľvek pokuty, ktorá by bola inak uložená.
21. S cieľom oprávnenia podnik musí poskytnúť Komisii dôkaz o porušovaní, pre ktoré existuje podozrenie, ktorý predstavuje značnú pridanú hodnotu, pokiaľ ide o dôkaz, ktorý už má Komisia, a musí ukončiť svoje zapojenie sa do porušovania, pre ktoré existuje podozrenie, najneskôr k dátumu, keď predkladá dôkaz [Na splnenie podmienok pre zníženie pokuty musí podnik poskytnúť Komisii dôkazy o údajnom porušovaní, ktoré predstavujú významnú pridanú hodnotu vo vzťahu k dôkazom, ktorými Komisia už disponuje a musí ukončiť svoju účasť na údajne protiprávnom konaní najneskôr v čase, keď predkladá tieto dôkazy – *neoficiálny preklad*].
22. Pojem ‚pridaná hodnota‘ sa týka rozsahu, do ktorého poskytnutý dôkaz posilňuje, svojou povahou a/alebo úrovňou podrobnosti [v akom poskytnuté dôkazy svojím charakterom a/alebo úrovňou presnosti posilňujú – *neoficiálny preklad*] schopnosť Komisie preukázať dané skutočnosti. Pri tomto hodnotení Komisia obvykle považuje písomný dôkaz pochádzajúci z časového obdobia, ku ktorému sa vzťahujú skutočnosti, za dôkaz väčšej hodnoty ako je následne stanovený dôkaz [pochádzajúci z obdobia súvisiaceho s predmetnými skutočnosťami za dôkaz vyššej hodnoty ako dôkaz získaný následne – *neoficiálny preklad*]. Podobne, dôkaz priamo sa vzťahujúci k daným skutočnostiam sa spravidla považuje za dôkaz s väčšou hodnotou ako iba nepriama dôležitosť [Podobne dôkaz priamo súvisiaci s predmetnými skutočnosťami sa vo všeobecnosti považuje za dôkaz vyššej hodnoty než dôkaz, ktorý s nimi súvisí len nepriamo – *neoficiálny preklad*].
23. Komisia určí v akomkoľvek rozhodnutí s konečnou platnosťou prijatom na konci správneho postupu:
- a) či dôkaz predložený podnikom predstavoval významnú pridanú hodnotu, pokiaľ ide o dôkaz, ktorý má Komisia v rovnakom čase [vzhľadom na dôkazy, ktorými Komisia v tom čase už disponovala – *neoficiálny preklad*];

- b) úroveň zníženia, ktorú využije podnik [úroveň zníženia pokuty, ktoré sa podniku prizná – *neoficiálny preklad*]...

S cieľom určiť úroveň zníženia... Komisia zohľadní čas, kedy bol predložený dôkaz spĺňajúci podmienku v [bode 21], a rozsah, do ktorého [v akom tento dôkaz – *neoficiálny preklad*] predstavuje pridanú hodnotu. Môže tiež zohľadniť rozsah a kontinuitu akejkoľvek spolupráce poskytovanej podnikom po dátume jeho predloženia.

Okrem toho, ak podnik poskytne dôkaz týkajúci sa skutočností, ktoré boli predtým Komisii neznáme a ktoré majú priamy vplyv na závažnosť alebo obdobie trvania kartelu, pre ktorý existuje podozrenie, Komisia nezohľadní tieto prvky pri stanovovaní akejkoľvek pokuty, ktorá má byť uložená podniku, ktorý poskytol tento dôkaz.“

³²⁸ Ako je uvedené v bode 29 oznámenia o spolupráci, toto oznámenie vyvolalo legitímne očakávania, o ktoré sa opierajú podniky, ktoré chcú informovať Komisiu o existencii kartelu alebo s ňou chcú spolupracovať. So zreteľom na legitímnu dôveru, ktorú podniky mohli vyvodzovať z tohto oznámenia, je Komisia povinná postupovať v súlade s ním pri posudzovaní spolupráce dotknutého podniku na účely stanovenia výšky pokuty ukladanej tomuto podniku (pozri analogicky rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2006, Daiichi Pharmaceutical/Komisia, T-26/02, Zb. s. II-713, bod 147 a tam citovanú judikatúru).

³²⁹ V medziach vytýčených uvedeným oznámením o spolupráci však Komisia disponuje voľnou úvahou pri hodnotení, či dôkazy predložené určitým podnikom majú alebo nemajú pridanú hodnotu v zmysle bodu 22 uvedeného oznámenia a či je na základe tejto skutočnosti opodstatnené priznať podniku zníženie pokuty na základe tohto oznámenia (pozri analogicky rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný

v bode 131 vyššie, body 393 a 394). Toto hodnotenie je predmetom obmedzeného súdneho preskúmania.

330 V odôvodneniach č. 530 až 532 napadnutého rozhodnutia Komisia uviedla, pokiaľ ide o spoluprácu spoločnosti Areva:

„(530) [Areva] bola druhým podnikom, ktorý sa skontaktoval s Komisiou na základe oznámenia o [spolupráci]. Svoju vôľu spolupracovať vyslovila 14. mája 2004. V dňoch 18. a 25. mája 2004 predložila vyhlásenie, v ktorom uznala existenciu kartelu a poskytla celkový opis protisúťažných činností.

(531) Hoci celkový opis uvedený vo vyhlásení [spoločnosti Areva] bol vo všeobecnosti v súlade s informáciami predloženými spoločnosťou ABB, obsahoval len málo informácií, ktoré možno považovať za informácie s pridanou hodnotou. Jedinou informáciou s pridanou hodnotou bolo vyhlásenie, podľa ktorého Siemens 26. marca 2002 obnovila svoju účasť na stretnutiach kartelu. Táto informácia sa týkala predĺženia doby účasti spoločnosti Siemens o 3 mesiace, avšak významne neposilnila schopnosť Komisie preukázať tieto skutočnosti, a teda ju nemožno považovať za informáciu so značnou pridanou hodnotou. Navyše niektoré vyhlásenia [spoločnosti Areva] boli v tomto rozhodnutí zamietnuté z dôvodu ich nedôveryhodnosti (pozri napríklad odôvodnenia č. 290 a 291 napadnutého rozhodnutia), čo závery Komisie v tejto veci neulažčilo.

(532) Na záver informácie poskytnuté [spoločnosťou Areva] neprinášajú značnú pridanú hodnotu, ktorá by Komisii umožnila znížiť pokutu podľa oznámenia o [spolupráci].“

331 V prvom rade treba overiť, či Komisia vychádzala zo zjavne nesprávneho posúdenia, keď sa domnievala, že vyhlásenia spoločností skupiny Areva, zmienené v odôvodnení č. 531 napadnutého rozhodnutia, boli rozporné a nejednoznačné, a teda nedôveryhodné.

332 V odôvodneniach č. 290 a 291 napadnutého rozhodnutia Komisia konštatovala:

„(290) Komisia sa nemôže oprieť o vyhlásenia spoločností [Areva], Melco, Hitachi/JAEPS a Toshiba, pokiaľ ide o ich tvrdenia, podľa ktorých kartel po prvýkrát skončil buď v priebehu roka 1997 ([Areva]), alebo v septembri 1999 (Melco... a Toshiba...) alebo v priebehu roka 1999 po odchode spoločnosti Siemens (Hitachi/JAEPS...), či okolo septembra 2000 (Fuji...). V tejto súvislosti sú ich vyhlásenia nespoľahlivé, keďže si vzájomne odporujú a... sú v rozpore s dôkazmi uvedenými v spise. Melco, Toshiba, Fuji, ABB, Alstom, Reyrolle/VA Tech, a Magrini/Schneider (neskôr VAS a teda VA Tech) sa naďalej zúčastňovali na mnohostranných stretnutiach v roku 2000 a/alebo v roku 2001 [pozri odôvodnenia č. 191 až 198 napadnutého rozhodnutia]. Navyše sú nejednoznačné a značne nepresvedčivé.

(291) [Areva] uviedla rozporné a nejednoznačné vyhlásenia. [Vo svojom vyhlásení podľa oznámenia o spolupráci] tvrdila, že to, čo považuje za prvý kartel, skončilo v roku 1997, pričom vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách..., naopak vyhlásila, že obdobie od septembra 1999 do marca 2002 predstavovalo prechodné obdobie, počas ktorého sa stretnutia konali menej často, a aj napriek tomu, že si zachovali svoj protisúťažný charakter, nemali citeľné protisúťažné účinky.“

333 Pokiaľ ide o vyhlásenie spoločností skupiny Areva na základe oznámenia o spolupráci z 18. a 25. mája 2004, vložené do spisu v tomto konaní, medzi účastníkmi konania nie je sporné, že Komisia v odôvodnení č. 291 napadnutého rozhodnutia odkázala na toto vyhlásenie:

„Prvý kartel existoval v období od konca roka 1980 do roku 1997, keď došlo k jeho prerušeniu. Od roku 1997 sa účastníci ďalej stretávali, avšak nedohodli sa ani na rozdelení trhov, ani na cenách, pričom stretnutia týkajúce sa tohto kartelu sa prestali uskutočňovať v septembri 1999, keď Siemens definitívne ukončila svoju účasť.“

334 Pokiaľ ide o odpoveď spoločností skupiny Areva na oznámenie o výhradách z 30. júna 2006, z poznámky pod čiarou č. 353 k odôvodneniu č. 291 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia odkazuje na toto vyhlásenie:

„Ak je pravda, že ostatní členovia kartelu okrem Siemens a Hitachi sa naďalej stretávali, tieto stretnutia sa konali dvakrát menej často než v predchádzajúcom období a nemali nijaké citeľné protisúťažné účinky... Pokiaľ ide o uplatňované metódy, obdobie od septembra 1999 do marca 2002 bolo pre kartel prechodným a „neistým“ obdobím od zrušenia systému dohody GQ k vypracovaniu nového systému uplatňovaného od marca 2002... Tieto stretnutia však aj napriek tomu, že si v určitých ohľadoch zachovali svoju protisúťažnú povahu, mali v dôsledku nízkeho počtu rozdelených [RIP] projektov (pre ktoré bolo uplatňovanie mechanizmov [dohody GQ] zbytočné) a teoretizovania o odlišnom usporiadaní kartelu [od usporiadania podľa dohody GQ] v období od septembra 1999 do marca 2002 jednoznačne znížený protisúťažný účinok...“

335 Vzhľadom na obsah týchto vyhlásení treba konštatovať, že Komisia nevychádzala zo zjavne nesprávneho posúdenia, keď zdôraznila ich rozpornú a nejednoznačnú povahu. Zatiaľ čo sa totiž zdá, že spoločnosti skupiny Areva vo svojom vyhlásení podľa oznámenia o spolupráci odkázali na existenciu rôznych po sebe nasledujúcich porušení, pričom prvý kartel prestal existovať v roku 1997 alebo v každom prípade v septembri 1999, vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách zrejme pripustili existenciu jediného a nepretržitého porušenia, keďže obdobie od septembra 1999 do marca 2002 bolo uvedené len ako prechodné a, neisté, „obdobie pre fungovanie kartelu. Navyše treba zohľadniť“, ako uviedla Komisia v odôvodnení č. 290 napadnutého rozhodnutia, že vyhlásenia spoločností skupiny Areva, podľa ktorých kartel alebo prvý kartel po prvýkrát skončil v priebehu roka 1997, boli v rozpore s vyhláseniami ostatných členov kartelu, ako aj s niektorými dôkazmi uvedenými v spise. Preto nemožno zastávať názor, že informácie poskytnuté spoločnosťami skupiny Areva uľahčili úlohu Komisie spočívajúcu v zistení existencie porušenia, a že teda splnili podmienku uvedenú v bode 21 oznámenia o spolupráci.

336 Z tohto dôvodu aj bez toho, aby bolo potrebné sa zaoberať dôvodmi, ktoré by mohli odôvodniť nedôveryhodnosť predmetných prvkov, treba vyvodiť záver, že v napadnutom rozhodnutí nedošlo k zjavne nesprávne posúdeniu v tom zmysle, že odmieta priznať zníženie pokút uložených spoločnostiam skupiny Areva na základe oznámenia o spolupráci.

337 V druhom rade treba overiť, či Komisia porušila článok 81 ES a článok 53 Dohody o EHP, ako aj bod 21 oznámenia o spolupráci tým, že nezohľadnila to, že vyhlásenie spoločností skupiny Areva podľa oznámenia o spolupráci obsahovalo prvok so značnou pridanou hodnotou, keď potvrdila, že podnik riadený spoločnosťou Siemens ukončil svoju účasť na karteli až v septembri 1999.

338 V odôvodnení č.186 napadnutého rozhodnutia Komisia uviedla:

„Siemens tvrdí, že sa prestala zúčastňovať na stretnutiach kartelu po stretnutí na najvyššej úrovni, ktoré sa konalo v Sydney 24. apríla 1999. ABB uviedla, že Siemens sa prestala zúčastňovať na stretnutiach kartelu od konca roka 1999... Komisia preukázala, že k odchodu spoločnosti Siemens došlo najskôr v septembri 1999. Dokument, ktorý sa našiel v priestoroch VA Tech, ktorý je v plnom znení citovaný v poznámke pod čiarou [č. 94] vyššie, potvrdzuje, že Siemens sa prestala zúčastňovať na stretnutiach v septembri 1999. Uvádza: „Stop 3 = = > 09/99, («3» označuje Siemens) a následne vymenúva podiely na trhu od roku 1988 do roku 1998. [To] potvrdili aj spoločnosti [Areva], Melco..., Fuji... a Hitachi/JAEPS...“

339 Z poznámky pod čiarou č. 94 napadnutého rozhodnutia, ktorú spoločnosti skupiny Areva nespochybňujú, navyše vyplýva, že „číslo [3] bol kód pre Siemens v čase vypracovania dokumentu z 10. júna 2003“.

340 V odôvodnení č. 142 napadnutého rozhodnutia Komisia v tejto súvislosti uviedla:

„Prinajmenšom od júla 2002 (pozri tabuľku II) používali členovia kartelu celý rad rôznych kódov, ako to uviedla ABB..., ktorej vyhlásenia v tejto súvislosti potvrdzujú aj dôkazy týkajúce sa príslušného obdobia o skutkových okolnostiach... a vyhlásenia ostatných členov po vykonaní kontroly ([Areva], VA Tech..., Hitachi/JAEPS... a Siemens...“

341 Tabuľka II uvedená v odôvodnení č. 142 napadnutého rozhodnutia zhrňuje „Kódy používané prinajmenšom od júla 2002“. Vyplýva z nej, že kód pre všetkých európskych členov bolo číslo „0“, kód pre ABB číslo „1“, kód pre Alstom číslo „2“, kód pre Siemens

číslo „3“, kód pre VA Tech číslo „4“, kód pre všetkých japonských členov číslo „5“, kód pre JAEPS číslo „6“ a kód pre TM T & D číslo „7“.

342 V poznámke pod čiarou č. 128 napadnutého rozhodnutia sa uvádza:

„Skutočnosť, [že jednotlivé kódy sa používali prinajmenšom od júla 2002] je potvrdená v dokumente pána Z. (VA Tech) približne z augusta 2002, ktorý potvrdzuje, že členovia kartelu mali v úmysle komunikovať prostredníctvom ‚kľúča‘. Mali sa tak vyhnúť všetkým stretnutiam a papierovej komunikácii a používať kódy 1, 2, 3, 4, 6, 7 pre ABB, [Alstom], Siemens, VA Tech, Hitachi/JAEPS a TM T & D, pričom by uviedli približnú cenovú úroveň, ktorú by chceli uplatňovať.“

343 Z predchádzajúcich skutočností vyplýva, že Komisia už pred vyhlásením spoločností skupiny Areva mala k dispozícii vyhlásenie spoločnosti ABB podľa oznámenia o spolupráci, podľa ktorého sa Siemens prestala zúčastňovať na stretnutiach kartelu od konca roka 1999 a od júla 2002 bola označovaná číslom „3“. Mala tiež k dispozícii písomné dôkazy z obdobia, keď dochádzalo k porušeniu, z ktorých vyplývalo alebo bolo možné vyvodiť, že v lete 2002 bol kód pre Siemens číslo „3“, a že svoju účasť na karteli ukončila v septembri 1999. Spoločnosti skupiny Areva nespochybnili dôkaznú hodnotu týchto dokumentov, o ktoré sa Komisia v napadnutom rozhodnutí opiera, takže ich v rámci veci T-117/07 už nemožno spochybniť. V tomto ohľade sa v rámci veci T-117/07 nemožno domnievať, že by vyhlásenie spoločností skupiny Areva podľa oznámenia o spolupráci bolo rozhodujúce na to, aby Komisia mohla konštatovať, že Siemens sa na porušení zúčastňovala až do septembra 1999. Vo veci T-117/07 sa nemožno ani domnievať, že vyhlásenie spoločností skupiny Areva uľahčilo úlohu Komisie, a že teda splňa podmienku uvedenú v bode 21 oznámenia o spolupráci, čo by

zakladalo nárok spoločností Areva T & D SA, Areva T & D AG, Areva a Areva T & D Holding na zníženie ich pokút.

- ³⁴⁴ Komisia teda tým, že pokuty uložené spoločnostiam skupiny Areva neznížila v dôsledku ich vyhlásenia podľa oznámenia o spolupráci, v napadnutom rozhodnutí neporušila článok ani 81 EŠ, ani článok 53 Dohody o EHP a dokonca ani bod 21 oznámenia o spolupráci.

O ôsmom žalobnom dôvode spoločnosti Alstom týkajúcom sa najmä porušení usmernení a subsidiárne porušení zásady proporcionality

— Tvrdenia účastníkov konania

- ³⁴⁵ Alstom vo svojom ôsmom žalobnom dôvode najmä tvrdí, že článok 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia obsahuje nesprávne právne posúdenie, keďže pri stanovení výšky pokuty uloženej z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 1. januára 2004 vychádza z obratu dosiahnutého týmto podnikom na celom území EHP, a to aj napriek tomu, že Dohoda o EHP nadobudla účinnosť až 1. januára 1994. Alstom subsidiárne tvrdí, že zásada proporcionality bráni tomu, aby ukladaná pokuta bola umelo zvýšená zohľadnením obratu dosiahnutého

v priestore, ktorý v čase skutkových okolností, a síce od 15. apríla 1988 do 1. januára 1994, neexistoval.

- 346 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Alstom a navrhuje zamietnuť tento žalobný dôvod ako zjavne nedôvodný.

— Posúdenie Všeobecným súdom

- 347 Tento žalobný dôvod v podstate nastoľuje otázku, či Komisia v napadnutom rozhodnutí určila výšku pokuty uloženej spoločnosti Alstom z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 na základe obratu dosiahnutého týmto podnikom v rámci EHS a v prípade kladnej odpovede, či sa pri tom dopustila nesprávneho právneho posúdenia.
- 348 Ako už bolo uvedené v bode 298 vyššie, zásada proporcionality vyžaduje, aby výška pokuty uloženej podniku z dôvodu porušenia práva hospodárskej súťaže bola primeraná zistenému porušeniu posudzovanému ako celok.
- 349 Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článok 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 predstavujú relevantný právny základ, podľa ktorého Komisia môže podnikom a združeniam podnikov ukladať pokuty za porušenia článku 81 ES (pozri analogicky rozsudok z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, už citovaný v bode 126 vyššie, bod 24), ako aj prípadne článku 53 Dohody o EHP. Tieto články stanovujú, že pokuta uložená každému podniku, ktorý sa zúčastnil na porušení, nesmie prekročiť 10 % jeho celkového

obratu dosiahnutého v predchádzajúcom hospodárskom roku. Táto horná hranica je určená s cieľom zabrániť tomu, aby pokuty boli neprimerané vo vzťahu k významu predmetného podniku (rozsudok Súdneho dvora zo 7. júna 2007, *Britannia Alloys & Chemicals/Komisia*, C-76/06 P, Zb. s. I-4405, bod 24). Okrem toho z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 23 ods. 3 nariadenia č. 1/2003 vyplýva, že na účely stanovenia výšky pokuty v rámci tejto hranice sa musí zohľadniť dĺžka trvania a závažnosť porušenia.

³⁵⁰ Zatiaľ čo sa totiž východisková suma pokuty stanovuje v závislosti od porušenia, jeho závažnosť sa určuje s odkazom na množstvo iných okolností, v prípade ktorých disponuje Komisia voľnou úvahou (rozsudok z 8. februára 2007, *Groupe Danone/Komisia*, už citovaný v bode 126 vyššie, bod 25). Ku kritériám posúdenia závažnosti porušenia možno v závislosti od prípadu priradiť objem a hodnotu výrobkov, na ktoré sa porušenie vzťahuje, veľkosť a hospodársku silu podniku a v nadväznosti na to vplyv, ktorý tento podnik mohol mať na trh. Z toho vyplýva, že Komisia môže pri určení sumy pokuty zohľadniť tak celkový obrat podniku, ktorý síce len približne a nedokonalo, ale predsa len naznačuje jeho veľkosť a hospodársku silu, ako aj časť tohto obratu, ktorá pochádza z predaja tovaru, na ktoré sa vzťahuje porušenie, a ktorá je teda spôsobilá naznačiť rozsah tohto porušenia (rozsudok *Musique Diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 247 vyššie, body 120 a 121; pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, *Sigma Technologie/Komisia*, T-28/99, Zb. s. II-1845, bod 86 a tam citovaná judikatúra).

³⁵¹ Z judikatúry okrem toho vyplýva, že na účely posúdenia veľkosti a hospodárskej sily podniku v okamihu porušenia sa treba nevyhnutne odvolávať na obrat dosiahnutý týmto podnikom v čase uvedeného porušenia (rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, *Sarrió/Komisia*, C-291/98 P, Zb. s. I-9991, bod 86). Samotná skutočnosť, že sa Komisia v zásade odvoláva na posledný celý rok trvania porušovania na účely posúdenia hospodárskej reality, o akú išlo počas tohto obdobia, nie je v rozpore

so zásadou proporcionality (pozri v tomto zmysle rozsudok Aristrain/Komisia, už citovaný v bode 215 vyššie, body 128 a 129).

- 352 Hoci usmernenia netvorí právny základ rozhodnutí prijímaných Komisiou v dotknutej oblasti, zabezpečujú právnu istotu podnikov, keďže stanovujú metodológiu, ktorú sa Komisia zaviazala uplatňovať pri stanovení výšky pokút (pozri rozsudok z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, už citovaný v bode 126 vyššie, bod 23 a tam citovanú judikatúru).
- 353 Podľa usmernení je závažnosť porušení určovaná v závislosti od množstva faktorov, z ktorých určité musí Komisia vziať do úvahy.
- 354 V tejto súvislosti usmernenia stanovujú, že okrem vlastnej povahy porušenia, jeho skutočného dopadu na trh a geografického rozsahu trhu je potrebné zohľadniť tiež skutočnú hospodársku schopnosť pôvodcov porušenia spôsobiť značnú škodu iným hospodárskym subjektom, predovšetkým spotrebiteľom, a stanoviť výšku pokuty na úroveň, ktorá zabezpečí, aby mala dostatočne odstrašujúci účinok (bod 1 A štvrtý odsek).
- 355 Okrem toho možno rovnako zohľadniť skutočnosť, že veľké podniky vedú lepšie posúdiť, či ich konanie predstavuje porušenie pravidiel, a dôsledky, ktoré z toho plynú (bod 1 A piaty odsek).

- 356 V prípade, ktorý sa týka viacerých podnikov, ako sú kartely, možno všeobecnú východiskovú sumu vážiť, aby sa dosiahla osobitná východisková suma, pričom sa zohľadní osobitná váha, a teda skutočný dopad protiprávneho správania každého podniku na hospodársku súťaž, najmä ak existuje značný rozdiel vo veľkosti podnikov, ktoré sa dopustili porušenia rovnakej povahy (bod 1 A šiesty odsek).
- 357 Treba poukázať na to, že usmernenia nestanovujú, že sa suma pokút počíta v závislosti od celkového obratu alebo od obratu, ktorý podniky dosiahli na relevantnom trhu. Nebránia však ani tomu, aby sa takýto obrat zohľadnil pri určovaní výšky pokuty, ak si to vyžaduje rešpektovanie všeobecných zásad práva Únie a ak to vyžadujú okolnosti. Obrat teda môže pripadať do úvahy pri osobitnom zohľadňovaní rôznych skutočností vymenovaných v bodoch 354 až 356 vyššie (rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 131 vyššie, body 283 a 284, a Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 283 vyššie, bod 187).
- 358 V prejednáwanej veci Komisia po tom, čo v odôvodneniach č. 474 až 479 napadnutého rozhodnutia určila závažnosť samotného porušenia, ktoré kvalifikovala ako „veľmi závažné“, vzala do úvahy skutočnosti, ktoré v súlade s metodológiou stanovenou v bode 1 A usmernení umožnili zaobchádzať s jednotlivými podnikmi rozdielne.
- 359 V tejto súvislosti z odôvodnení č. 480 až 491 napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia zohľadnila hospodársku schopnosť jednotlivých pôvodcov porušenia spôsobiť významnú škodu iným hospodárskym subjektom, ako aj špecifickú váhu, a teda skutočný dopad protiprávneho správania každého podniku na hospodársku súťaž, aby ukladaným pokutám zabezpečila dostatočne odstrašujúci účinok.

- 360 V odôvodneniach č. 481 a 482 napadnutého rozhodnutia Komisia zastávala názor, že s ohľadom na celosvetový charakter kartelu treba vziať za základ na porovnanie relatívnej veľkosti každého podniku podiel na celosvetovom obrate zodpovedajúci projektom RIP, ktorý mali jednotlivé podniky v poslednom celom roku účasti podniku na zistenom porušení. Podľa Komisie tento porovnávací základ verne odráža schopnosť jednotlivých podnikov spôsobiť významnú škodu iným hospodárskym subjektom na území EHP a poskytuje údaje o tom, do akej miery prispievali k efektívnosti kartelu ako celku alebo naopak k nestabilite kartelu, ktorú by spôsobila ich prípadná neúčast.
- 361 Komisia teda pri výpočte základnej sumy pokuty uloženej spoločnosti Alstom vychádzala z celosvetového obratu zodpovedajúceho projektom RIP, ktorý dotknutý podnik dosiahol v poslednom celom roku porušenia, a nie, ako tvrdí Alstom, z obratu zodpovedajúceho projektom RIP dosiahnutého v priebehu celého obdobia trvania porušenia na území EHP. Z toho vyplýva, že tento žalobný dôvod uvedený spoločnosťou Alstom je vecne nepodložený.
- 362 Z vyššie uvedeného v každom prípade vyplýva, že sa Komisia tým, že v napadnutom rozhodnutí pri posudzovaní relatívnej veľkosti a hospodárskej sily jednotlivých podnikov v okamihu porušenia v zásade vychádzala z celosvetového obratu zodpovedajúceho projektom RIP, ktorý jednotlivé podniky dosiahli v poslednom celom roku porušenia, neodchýlila od metódy výpočtu stanovenej v usmerneniach, neprekročila právny rámec pre sankcie stanovený v článku 15 nariadenia č. 17 a v článku 23 nariadenia č. 1/2003, ani neporušila zásadu proporcionality.
- 363 Z toho vyplýva, že žalobný dôvod založený na porušení usmernení a subsidiárne na porušení zásady proporcionality sa musí zamietnuť.

O trovách

- ³⁶⁴ Podľa článku 87 ods. 3 rokovacieho poriadku môže Všeobecný súd rozdeliť náhradu trov konania alebo rozhodnúť tak, že každý z účastníkov konania znáša svoje vlastné trovy konania, ak účastníci konania mali úspech len v časti predmetu konania.
- ³⁶⁵ Keďže vo veci T-117/0 sa žalobe čiastočne vyhovel, bude spravodlivým posúdením skutkových okolností veci rozhodnutie, že Komisia znáša jednu desatinu svojich trov konania a je povinná nahradiť jednu desatinu trov konania spoločnosťami Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA a Areva T & D AG. Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA a Areva T & D AG znášajú svoje vlastné trovy konania a sú povinné nahradiť deväť desatín trov konania Komisie.
- ³⁶⁶ Keďže vo veci T-121/07 sa žalobe čiastočne vyhovel, bude spravodlivým posúdením skutkových okolností veci rozhodnutie, že Komisia znáša jednu desatinu svojich trov konania a je povinná nahradiť jednu desatinu trov konania spoločnosti Alstom. Alstom znáša deväť desatín svojich trov konania a je povinná nahradiť deväť desatín trov konania Komisie.

Z týchto dôvodov

VŠEOBECNÝ SÚD (druhá komora)

rozhodol a vyhlásil:

1. Veci T-117/07 a T-121/07 sa spájajú na účely vyhlásenia rozsudku.

2. Článok 2 písm. b) a c) rozhodnutia Komisie K(2006) 6762 v konečnom znení z 24. januára 2007 týkajúceho sa konania podľa článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (Vec COMP/F/38.899 – Rozvádzače izolované plynom) sa zrušuje.

3. Za porušenia konštatované v článku 1 písm. b) až f) rozhodnutia K(2006) 6762 v konečnom znení sa ukladajú tieto pokuty:

— Alstom, akciová spoločnosť: 10 327 500 eur,

— Alstom: 48 195 000 eur solidárne so spoločnosťou Areva T & D SA, pričom 20 400 000 eur zo sumy dlhovanej spoločnosťou Areva T & D SA zaplatí Areva T & D SA solidárne so spoločnosťami Areva T & D AG, Areva, akciová spoločnosť, a Areva T & D Holding SA.

4. V zostávajúcej časti sa žaloby zamietajú.

5. Vo veci T-117/07 Európska komisia znáša jednu desatinu svojich trov konania a je povinná nahradiť jednu desatinu trov konania spoločností Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA a Areva T & D AG. Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA a Areva T & D AG znášajú svoje vlastné trov konania a sú povinné nahradiť deväť desatín trov konania Komisie.

- 6. Vo veci T-121/07 Komisia znáša jednu desatinu svojich trov konania a je povinná nahradiť jednu desatinu trov konania spoločnosti Alstom. Alstom znáša deväť desatín svojich trov konania a je povinná nahradiť deväť desatín trov konania Komisie.**

Pelikánová

Jürimäe

Soldevila Fragoso

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 3. marca 2011.

Podpisy

Obsah

Okolnosti predchádzajúce sporu	II - 651
Dotknutý výrobok	II - 651
Dotknuté podniky	II - 652
Správne konanie	II - 654
Napadnuté rozhodnutie	II - 657
Konanie a návrhy účastníkov konania	II - 660
Právny stav	II - 664
O návrhoch na zrušenie článku 1 písm. b), c), d), e) a f) napadnutého rozhodnutia	II - 666
Úvodné pripomienky	II - 667
O prenose osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom za účasť jej odvetvia činností v oblasti RIP na porušení v období od 15. apríla 1988 do 6. decembra 1992 na spoločnosti Areva T & D SA a Areva T & D AG	II - 669
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 669
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 670
O osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom ako materskej spoločnosti so 100% účasťou v spoločnostiach Alstom T & D SA a Alstom T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004	II - 677
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 677
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 678
	II - 789

O prenose osobnej zodpovednosti spoločnosti Alstom za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 15. apríla 1988 do 8. januára 2004 na spoločnosti skupiny Areva vzhľadom na prevod tohto podniku na skupinu Areva ...	II - 690
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 690
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 691
O osobnej zodpovednosti vzniknutej spoločnostiam Areva T & D SA a Areva T & D AG z dôvodu účasti dotknutého podniku na porušení v obdobiach od 7. decembra 1992 do 8. januára 2004 a od 22. decembra 2003 do 8. januára 2004	II - 693
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 693
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 694
O osobnej zodpovednosti spoločností Areva a Areva T & D Holding ako materských spoločností so 100% majetkovou účasťou v spoločnostiach Areva T & D SA a Areva T & D AG za účasť dotknutého podniku na porušení v období od 9. januára do 11. mája 2004	II - 700
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 700
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 701
O prípadnom prerušení porušenia pripísaného spoločnosti Alstom v období od septembra 1999 do marca 2002	II - 706
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 706
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 708
O návrhoch na zrušenie alebo na zmenu článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia	II - 717
O porušení pravidiel premlčania týkajúcich sa individuálnej pokuty uloženej spoločnosti Alstom v článku 2 písm. b) napadnutého rozhodnutia	II - 718

— Tvrdenia účastníkov konania	II - 718
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 719
O porušení pravidiel v oblasti solidárnej zodpovednosti za zaplatenie pokút, ktoré vyplývajú z článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, porušení článku 7 ES, porušení zásad právnej istoty, zákazu retroaktivity, rovnosti zaobchádzania, práva na účinný prostriedok nápravy a individuality trestov, ako aj o porušení povinnosti odôvodnenia, pokiaľ ide o pokuty uložené spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva v článku 2 písm. c) napadnutého rozhodnutia	II - 720
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 720
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 723
O porušení zásady dodržiavania práv na obhajobu a článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003	II - 739
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 739
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 740
O zvýšení základnej sumy pokút uložených spoločnosti Alstom a spoločnostiam skupiny Areva v článku 2 písm. b) a c) napadnutého rozhodnutia o 50 %	II - 746
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 746
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 752
O siedmom žalobnom dôvode uvedenom spoločnosťami skupiny Areva týkajúcom sa zjavne nesprávneho posúdenia a porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ako aj porušení oznámenia o spolupráci tým, že Komisia v dôsledku ich spolupráce neznížila počas správneho konania výšku ich pokuty ...	II - 770
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 770
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 771

O ôsmom žalobnom dôvode spoločnosti Alstom týkajúcom sa najmä porušení usmernení a subsidiárne porušení zásady proporcionality	II - 780
— Tvrdenia účastníkov konania	II - 780
— Posúdenie Všeobecným súdom	II - 781
O trovách	II - 786